

JELENTÉS
A FERTŐ-HANSÁG NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG
2015. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

Fertő-Hanság
Nemzeti Park

Jóváhagyta:

.....
Dr. Rácz András
helyettes államtitkár

Összeállították:

Reischl Gábor igazgató
Kassai Terézia gazdasági igazgatóhelyettes
Kozák Gábor igazgatóhelyettes
Fazekas Krisztina szakreferens
Fersch Attila osztályvezető
dr. Ambrus András szakreferens
Burda Brigitta szakreferens
Goda István osztályvezető
dr. Huiber Tibor osztályvezető
Kiss Miklós turisztikai szakreferens
Mészáros Krisztina szakreferens
Mogyorósi Sándor őrszolgálat-vezető helyettes
Pellinger Attila osztályvezető
Peszlen Roland szakreferens
Szalai Imre szakreferens
Takács Gábor szakreferens
Udvardy Ferenc területfelügyelő
Vácsi Miklós őrszolgálat-vezető

Sarród, 2016. március 30.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	5
2. Személyi állomány.....	7
3. Oltalom alatt álló természeti értékek és területek adatai, információi.....	9
3.1 Országos jelentőségű védett, védelemre tervezett természeti, Natura 2000 és egyéb területek és ezek változásai.....	9
3.2 Területvásárlások, kisajátítások adatai.....	14
3.3 Saját vagyonkezelésű területek.....	14
3.4 Terület nélküli, egyedi jogszabállyal védett és védelemre tervezett természeti értékek.....	19
3.5 Egyéb, speciálisan megkülönböztetett védelemben részesülő területek.....	19
3.6 Magas Természeti Értékű Területek.....	20
4. Kutatás és monitorozás.....	21
4.1 Kutatás.....	21
4.2 Monitorozás.....	23
4.3 OKIR-be betöltött és betöltésre előkészített adatok modulonként.....	34
4.4 Jelentési kötelezettség.....	35
5. Természetvédelmi kezelési tevékenység.....	39
5.1 A) Természetvédelmi kezelési tervek.....	39
5.1 B) Natura 2000 fenntartási tervek.....	39
5.2 Élőhely-fenntartás, kezelés.....	40
5.3 Élőhely-rehabilitáció.....	44
5.4 Fajmegőrzési tevékenység.....	48
5.5 Génmegőrzés.....	59
5.6 Erdőterületek, erdőgazdálkodás.....	62
5.7 Vadászterületek, vadgazdálkodás.....	64
5.8 Halgazdálkodási vízterek.....	65
5.9 Természetvédelmi mentőtevékenység.....	67
6. Tájvédelem.....	69
6.1 Egyedi tájértékek.....	69
6.2 Településrendezési eszközök és területrendezési tervek véleményezése, közreműködés az elkészítésben, adatszolgáltatás.....	71
6.3 Fejlesztési koncepciók és egyéb tervek véleményezése, közreműködés az elkészítésben.....	72
6.4 Tájvédelmi szakértői tevékenység.....	72
6.5 Tájvédelmi jelentőségű beavatkozások.....	72
7. Projektek.....	73
8. Jogi és ügyiratforgalommal kapcsolatos tevékenység.....	81
8.1 Az Igazgatóság ügyiratforgalma.....	81
8.2 Szabálysértés.....	82
8.3 Természetvédelmi és egyéb közigazgatási bírság.....	82
8.4 Büntető ügyek.....	82
8.5 Polgári perek.....	83
9. Természetvédelmi Őrszolgálat.....	84
9.1 Alapadatok.....	84
9.2 Feladatellátás.....	85
10. Költségvetés és vagyon.....	87
10.1 Kiadások.....	87
10.2 Bevételek.....	88
10.3 Vagyon.....	89
10.4 Épületek.....	90
10.5 Eszközök.....	90
11. Bemutató, oktatás, társadalmi kapcsolatok.....	92
11.1 Ökoturisztikai és környezeti nevelési infrastruktúra.....	92

11.2 Ökoturisztikai és környezeti nevelési programok, szolgáltatások.....	99
11.3 Társadalmi kapcsolatok.....	111
11.4 Tervezett fejlesztések.....	115
11.5 Együttműködési megállapodások.....	115
11.6 Fontosabb események.....	116
12. Közfoglalkoztatás.....	118
12.1 Alapfeladatok, személyi feltételek.....	118
12.2 Elvégzett feladatok, eredmények.....	118
12.3 Tapasztalatok.....	119
12.4 Javaslatok.....	119
13. Kapcsolattartás hazai partnerszervezetekkel.....	120
13.1 Együttműködés hivatalokkal, intézményekkel.....	120
13.2 Együttműködés civil szervezetekkel.....	121
14. Belföldi és külföldi együttműködés.....	123
15. Ellenőrzés.....	126
16. Éves munka legfontosabb eredményeinek összefoglalása.....	127
17. Fontosabb célkitűzések a következő évre (Munkaterv).....	130
17.1 Számvitel, pénzügy és munkaügy téren.....	130
17.2 A bemutatás, az oktatás, látogatás terén.....	130
17.3 Társadalmi kapcsolatok terén.....	130
17.4 Természetvédelmi, tájvédelmi és erdészeti téren.....	131
17.5 Hatósági tevékenység terén.....	131
17.6 Pályázatok terén.....	131

1. Bevezetés

A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság egy eredményes 2015-ös esztendőt tudhat maga mögött. Ezeket az eredményeket nem tudtuk volna elérni munkatársaim mély szakmai elhivatottsága, természetszeretete, szorgalma nélkül.

Úgy vélem, hogy a tavalyi évben elért eredményeink magukért beszélnek: tucatnyi sikeres európai uniós projekt, növekvő biodiverzitás, az élőhelyek gyarapodása, védett állat és növényfajok egyedszámának emelkedése, elkötelezett, lelkes vezető és beosztott személyi állomány fémjelzi tavalyi sikereinket. Mindehhez komoly társadalmi megbecsülés és elismertség tartozik.

A 2013 évben megkezdett, a Fertő-tó körüli kerékpárút-hálózat megújítását célzó projekt keretében a még hiányzó szakasz is átadásra került.

Számos más projektünk megvalósítása során is szép eredményeket értünk el. Ezek közül szeretnék – a teljesség igénye nélkül – kiemelni néhányat:

- Befejeződött a Fertő-tó / Neusiedler See Világörökségi Kultúrtáj területén lévő sarródi László-major kármentesítése című KEOP Projekt.
- A Fertő tó nádasainak és a tómeder vízpótló csatornáinak rekonstrukciója is megvalósult.
- Lezárult a katonai használatú gyepterületek helyreállítását célzó LIFE08NAT/H/000289 Restoration and conservation of priority-listed Pannonic sand land habitats in military owned area of the Hungarian Little Plain című projektünk.

Természetvédelmi őrszolgálatunk a védett természeti területek és értékek védelme során eredményesen együttműködött a megye hatóságival. Kiemelt feladatként őriztük a tavaszi tőzike virágzását a csáfordjánosfai erdőben, a hóvirágot a Szigetközben, a medvehagymát a Fertő-melléki domboson. Hétvégi ügyeletet láttunk el a Fertő és a Hanság védett területein. Őreink ellenőrizték a zöldhatóság határozataiban foglaltak betartását, részt vettek idegenforgalmi, oktatási tevékenységünk végzésében, monitoring feladatokat láttak el a védett területeken, biztosították rendezvényeinket, de részt vettek a körzeti erdőtervezésben is.

Az ökoturisztika és a környezeti nevelés területén dolgozó munkatársaim az év során közel 60 rendezvényen (workshopok, kiállítások, szakmai találkozók, stb.) vettek részt, gyarapították szakmai tudásukat: Utazás 2015 kiállítás, Környezeti Nevelés Szakmai Napok, Nemzeti Parkok hete, Pannon Bird Experience, OMÉK stb. 2015-ben 4 fogadóhelyet, szálláshelyeket üzemeltettünk, bentlakásos erdei iskolai programokat bonyolítottunk le.

Eredményesen teljesítettük vagyongazdálkodási feladatainkat is. Állatállományunk a 2015 év végi állapot szerint 1480 szürkemarkarhából, 417 bivalyból és 447 db juhból állt. Ökológiai alapokon nyugvó gazdálkodásunkat a Biokontroll Hungária ellenőrizte. Igazgatóságunk 1196 ha-on végez erdőgazdálkodási tevékenységet, ellátja a Fertő-tó vadgazdálkodási és halgazdálkodási feladatait is. Mindemellett elmondható, hogy sikeres közfoglalkoztatási programot bonyolítottunk le az év során.

2015 év során részt vettünk nemzetközi természetvédelmi szervezetek munkájában. Az osztrák oldali partnerünkkel, a Nationalpark Neusiedler-See – Seewinkellel és a Fertői Biológiai Állomás munkatársaival szoros szakmai együttműködést folytatunk pl. a Fertő-tó stratégia kidolgozásában. Jól működő kapcsolatunk van a szlovákiai partnerünkkel a Dunamenti Erdők Tájvédelmi Körzettel.

Bevezetőm zárásaként szeretnék köszönetet mondani munkatársaimnak a védett természeti értékek megőrzése során kifejtett áldozatos munkájáért, valamint szeretnék köszönetet mondani a Földművelésügyi Minisztérium vezetésének, kiemelten a Környezetügyért, agrárfejlesztésért és hungarikumokért Felelős Államtitkárság vezetőinek és munkatársainak azért a sokrétű támogatásáért, amellyel munkánkat segítette.

Sarród, 2016. március 30.

Reischl Gábor
igazgató

2. Személyi állomány

Az Igazgatóság személyi állománya megfelelő, jó képzettséggel rendelkező elhivatott szakemberekből áll. A leterheltség egyenletes. A személyzeti munkát jellemzi, hogy a szakembereket természetvédelmi, illetve tudományos múlttal rendelkező jelentkezők közül választjuk ki. Tudományos fokozattal, (Phd., illetve kandidátusi) 1 fő rendelkezik, egyetemi szintű posztgraduális végzettséggel rendelkezik 11 fő (halászati, növényvédelmi, vadgazdálkodási, környezetvédelmi, ingatlan-kataszteri szakmérnök; mérnök-tanár, zoológus).

1. táblázat: A személyi állomány nyelvismereti szintje

Nyelv	Típus	Fő
német felső	“C” típus	1 fő
német közép	“B” típus	1 fő
német közép	“C” típus	6 fő
német közép	“A” típus	1 fő
német alap	“C” típus	3 fő
angol felső	“C” típus	1 fő
angol közép	“C” típus	5 fő
angol közép	“A” típus	4 fő
angol alap	“C” típus	3 fő

2. táblázat: A személyi állomány összetétele

		Szakképzettség				
		Alapfokú	Középfokú	Felsőfokú	Nyelvismeret (fő/nyelvek száma)	Továbbképzések, 2015-ben szerzett oklevelek, diplomák
dolgozók (fő)	Kormánytisztviselő		9	23	19	
	Ügykezelő		1			
	MT hatálya alá tartozó	18	8	10	14	
	Szerződéses					
	Összesen	18	18	33	33	

3. táblázat: Személyi állomány – nem hazai költségvetési források terhére foglalkoztatottak száma

1. A nemzeti park igazgatóságok részéről a védett természeti területek és a Natura 2000 területek természetvédelmi kezelése kapcsán nem hazai költségvetési források terhére foglalkoztatottak száma (fő)	
1.1. Kormánytisztviselők - teljes munkaidőben	33
1.2. Szerződéses munkavállalók - teljes munkaidőben	0
1.3. MTvK munkavállalók - teljes munkaidőben	0
1.4. Kormánytisztviselők - részmunkaidőben	0
1.5. Szerződéses munkavállalók - teljes munkaidőben	0
1.6. MTvK munkavállalók - teljes munkaidőben	70
2. A védett természeti területek és Natura 2000 területek természetvédelmi kezelése kapcsán alkalmazott közfoglalkoztatottak száma (fő)	30
3. A védett természeti területek és Natura 2000 területek természetvédelmi kezelése kapcsán az igazgatósággal írásos megállapodás alapján együttműködő vállalkozások érintett munkavállalóinak becsült száma (fő)	
3.1 Turisztikai szolgáltatók	50
3.2. Megbízott tervező/kivitelező vállalatok	50
3.3. Gazdálkodók, mezőgazdasági, erdészeti vállalkozások	31
3.4. Egyéb	3

3. Oltalom alatt álló természeti értékek és területek adatai, információi

3.1 Országos jelentőségű védett, védelemre tervezett természeti, Natura 2000 és egyéb területek és ezek változásai

3.1.1 Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal létesített védett és védelemre tervezett természeti területek

Az Igazgatóság területén 2015-ben új természetvédelmi terület nem került kialakításra.

4. táblázat: Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal létesített védett természeti területek adatai

Név	Törzskönyvi szám	Kiterjedése (ha)	Ebből fokozottan védett (ha)
Fertő-Hanság Nemzeti Park	238/NP/91	23880,1643	7659,4587
Pannonhalmi Tájvédelmi Körzet	253/TK/92	8271,5081	63,8697
Soproni Tájvédelmi Körzet	40/TK/77	5046,7336	734,2594
Szigetközi Tájvédelmi Körzet	187/TK/87	9681,6974	1426,5741
Soproni Botanikus Kert Természetvédelmi Terület	169/TT/78	17,2064	0
Liget-patak menti Természetvédelmi Terület	302/TT/06	27,3223	0
Ikva-patak menti Természetvédelmi Terület	304/TT/06	18,0385	0
Bécsi-domb Természetvédelmi Terület	303/TT/06	7,8512	0
Pannonhalmi Arborétum Természetvédelmi Terület	81/TT/63	25,6133	0
Ebergöci láprét Természetvédelmi Terület	324/TT/12	48,8905	0
Iváni szikesek Természetvédelmi Terület	325/TT/12	96,2737	0
Várbalogi héricses Természetvédelmi Terület	328/TT/12	50,0080	0
Nagycenki hársfasor Természetvédelmi Terület	7/TT/42	11,0929	0
Összesen:		47182,4002	9884,1619

A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság működési területén jelenleg öt védetté nyilvánítási eljárás (országos jelentőségű) van folyamatban. Ezek mindegyike meglévő országos jelentőségű védett természeti terület bővítésére irányul. A bővítések közül a legnagyobb területtel a Szigetközi Tájvédelmi Körzet (5923 hektár) érintett, de jelentősnek nevezhető a Pannonhalmi Tájvédelmi Körzet bővítése (693 hektár) is. A Pannonhalmi Tájvédelmi Körzet esetében a közelmúltban Győr környékén történt ipari és közúti fejlesztések miatt felülvizsgáltuk a védelemre tervezett területeket, amelyek kiterjedése 195 hektárral csökkent.

5. táblázat: A működési területen található védelemre tervezett területek összefoglaló adatai

Név	Terület (hektár)	Ebből átminősítés (hektár)	Védetté nyilvánítás helyzete
Fertő-Hanság Nemzeti Park bővítése II.	58	0	Előkészítés alatt
Soproni Tájvédelmi Körzet bővítése II.	8	0	Előkészítés alatt
Pannonhalmi Tájvédelmi Körzet bővítése	498	0	Átdolgozás alatt
Szigetközi Tájvédelmi Körzet bővítése	5923	446	Előkészítés alatt
Védelemre tervezett összesen:	6487	446	

Az év során folytattuk a földtani alapszelvények, földtani képződmények, lelőhelyek felmérést és elkészültek a kezelési tervet megalapozó dokumentációk. Kilenc terület esetében a védetté nyilvánítás előkészítése folyamatban van:

- Sopron, Kőhegyi kőfejtő (1 alapszelvény, 1 tervezési terület);
- Sopron, Harkai kúp (1 alapszelvény, 1 tervezési terület);
- Sopron, Vashegyi kőfejtő (1 alapszelvény, 1 tervezési terület);
- Sopron, „Dalos-bánya” (1 földtani képződmény, 1 tervezési terület);
- Sopron, Füzes-árok (1 földtani képződmény, 1 tervezési terület);
- Sopron, Ultra-hegy (1 földtani képződmény, 1 tervezési terület);
- Sopron, Tolvaj-árok (1 földtani képződmény, 1 tervezési terület);
- Sopronkőhida, Réti-forrás (1 földtani képződmény, 1 tervezési terület)

Három alapszelvény esetén elvégeztük a területek helyszíni felmérését és minden területről fotódokumentáció készült:

- Osló, Királytói erdőszlak (1 alapszelvény, 1 tervezési terület);
- Máriakálnok, Moson-dűlői kavicsbánya (1 alapszelvény, 1 tervezési terület);
- Lipót, Bokros dűlői kavicsbánya (1 alapszelvény, 1 tervezési terület)

3.1.2 „Ex lege védett” természeti területek

A Vidékfejlesztési Értesítő 2012. január 13-i számában (LXII. évf. 1. szám) megjelent az ex lege védett lápterületek és szikes tavak helyrajzi számos listája. Az 1. és 3. számú melléklet az egyedi határozattal lehatárolt, a 2. és 4. számú melléklet a lehatárolásra váró ingatlanok listája. Mivel a területadatok a 2. (és 4.) számú melléklet ingatlanjai esetében majd csak a jogerőre emelkedések után tekinthetők ténylegesnek, ezért a lápok (és szikes tavak) esetében az összterület nagysága csak tájékoztató jellegű. Igazgatóságunkon 2015-ben folytattuk a 2011-ben felülvizsgált lápkataszter új területeinek határozattal való kihirdetésének előkészítését, de kapacitások hiányában viszonylag kevés előrelépés történt.

Az egyéb ex lege védett természeti területek szikes tavak, kunhalmok, földvárak, források és víznyelők számában és állapotában nincs változás.

Ex lege védett természeti területek	Egyedi jogszabállyal védett természeti területen elhelyezkedő		Egyedi jogszabállyal védett természeti területen kívül elhelyezkedő	
	Száma (db)	Kiterjedése (ha)	Száma (db)	Kiterjedése (ha)
Lápok	22	715	4	35
Szikes tavak	1	31 000	0	0
kunhalom	0	0	33	97
földvár	7	59	7	18
forrás	16	-	11	-
víznyelő	0	0	0	0

3.1.3 „Ex lege védett” természeti értékek

Az „ex lege védett” természeti értékek számában 2015-ben nem történt változás.

3.1.4 Natura 2000 területek

A Natura 2000 területek kiterjedése 2015-ben nem változott, a szokásos éves felülvizsgálat során frissítettük az egyes területek adatlapjait augusztus folyamán. A Natura 2000 területet jelző kiegészítőablak részben kihelyezésre kerültek, másik részük elhasználódás, vagy rongálás miatt cserére szorul.

Azonosító	Név	Terület (ha)	Típus
HUFH10001	Fertő-tó	8703,86	KMT
HUFH10004	Mosoni-sík	13209	KMT
HUFH30004	Szigetköz	17184,9	KMT
HUFH30005	Hanság	13557,4	KMT
HUDI20001	Ácsi-gyeppek	6,99	KjTT
HUFH20001	Rábaköz	6143,25	KjTT
HUFH20002	Fertő-tó	11316	KjTT
HUFH20003	Fertőmelléki- dombok	2540,47	KjTT
HUFH20006	Dudlesz-erdő	1092,66	KjTT
HUFH20007	Péri repülőtér	213,96	KjTT
HUFH20008	Pannonhalmi-dombság	7554,92	KjTT
HUFH20009	Gönyüi- homokvidék	2021,77	KjTT
HUFH20010	Répcse- mente	746,75	KjTT
HUFH20011	Rába	4379,37	KjTT
HUFH20012	Soproni- hegység	5331,46	KjTT
HUFH20013	Határmenti- erdők	2246,97	KjTT
HUFH30004	Szigetköz	17184,9	KjTT
HUFH30005	Hanság	13557,4	KjTT

3.1.5 Nemzetközi jelentőségű területek

2014 év során készült el „Fertő-táj” és „Ezeréves Pannonhalmi Bencés Főapátság és természeti környezete” Világörökség kezelési terve, melyet a Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ megbízásából készülnek Igazgatóságunk adatszolgáltatóként és véleményezőként vesz részt a munkában. A MAB bioszféra-rezervátumokat jelző táblák kihelyezésre kerültek.

	Név	Azonosító	Kiterjedés (ha)	Alapítás éve
Ramsari területek	Fertő- tó	3HU011	8433	1989
	Nyirkai- Hany	3HU024	416	2006
Összesen			8849	
Bioszféra rezervá- tum	Fertő-tavi bioszféra- rezervátum		23 193	1979
Összesen			23 193	
Világörökség	Fertő/Neusiedlersee kultúrtáj		31 000	2001
Összesen			31 000	

6. táblázat: Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal létesített védett és védelemre tervezett természeti területek összesítő adatai

Működési terület (ha) **409519**

	Védett természeti terület		Ebből fokozottan védett (ha)	Változás a tárgyévben (ha)	Védelemre tervezett	
	Száma (db)	Kiterjedése (ha)			Száma (db)	Kiterjedése (ha)
Nemzeti park	1	23 880,16	7 659,46	0	1	58
Tájvédelmi körzet	3	22 999,94	2 224,70	0	3	6 429
Természetvédelmi terület	9	285,09	0	0	0	0
Természeti emlék	0	0	0	0	0	0
Védelemre tervezett földtani alapszelvények				0	9	-
Védelemre tervezett földtani képződmények				0	0	0
Összesen	13	47 165,19	9 884,16	0	13	6 487

3.1.6 Országos jelentőségű védett természeti területek speciális természetvédelmi kezelési ter- vű részterületei

3.2 Területvásárlások, kisajátítások adatai

Igazgatóságunk vagyonkezelésében 12.273 ha terület van 2015. december 31-i állapot sze-
rint. Az 1995. évi XCIII. törvény végrehajtása kapcsán 2015 évben nem volt lehetőségünk te-
rületet vásárolni. A 2015 évre kapott 32 millió Ft-os keret 2016. év elejére lett átcsoportosítva.

3.3 Saját vagyonkezelésű területek

a) Rét, legelő (6.603 ha)

Az összterülethez viszonyítva legnagyobb arányban gyepterületeket vásároltunk korábban a
védett természeti területek védeltségének helyreállításáról 1995. évi XCIII. törvény
alapján. A területek nagyobb részét az Igazgatóság gépi eszközeivel, ill. saját állatállományá-
val kezeli. 181 ha-t szigorú, természetvédelmi előírásokkal, 10 évre kötött haszonbérleti szer-
ződésekkel hasznosítja. A maradék területet pedig kisebb beavatkozások kivételével érintetlen-
ül hagyja. 2.360 ha-t állandó kaszálóként, 37 ha ideiglenes kaszálóként 1.764 ha-t állandó le-
gelőként hasznosítunk.

7. táblázat: AKG támogatás 2015-2020 időszakra

Célprogram tematikus csoport	Terület (ha)	Támogatás (Ft/ha)	Támogatás (Ft)
Horizont gyepek 1	517,14	25500	13 187 070
Horizont gyepek 2	615,14	25500	15 686 070
MTÉT lepke	22,56	36000	812 160
MTÉT kaszáló	1 303,87	36000	46 939 320
MTÉT legelő	1 620,19	54900	88 948 431
összesen:	4 078,90		165 573 051

b) Erdő (1.196 ha)

Igazgatóságunk erdőgazdálkodási tevékenységet a Fertő-Hanság Nemzeti Park, Szigetközi Tájvédelmi Körzet, Soproni Tájvédelmi Körzet és a Pannonhalmi Tájvédelmi Körzet területén folytat. Igazgatóságunk vagyonkezelésében 1.196 ha erdő található. Az erdőrészek 28 község határában helyezkednek el. Az állományok összetétele a termőhelynek megfelelően változatos. A tevékenységet az erdészeti hatóság által készített erdőtervek szerint végezzük.

Az Igazgatóság erdőművelési és fahasználati munkáit jellemzően vállalkozók bevonásával végzi. (Részletes éves beszámolót lásd. 5.6.2. fejezet.)

c) Nádas (2.499 ha)

A vagyonkezelésben lévő nádasok 77 %-a a Fertő-tó jogi partvonalán belül található a natúr-zónában. Ez összesen 1912 ha-t jelent. A területek aratását és egyéb használatát a KÖTEFE hatósági határozatban engedélyezi, amelyhez szakvéleményt készít az Igazgatóság. A Fertő-tó nádas területein a tulajdoni lapon a Fertő-tavi Nádgazdasági Zrt. használati joga szerepelt, amit a földhivatal a 2013 évi CXXII. törvény 37.§. (1) bekezdésre hivatkozva törölt 2014. decemberében. A ZRT ezt bíróságon megtámadta. A parti fekvésű, saját kezelésű nádasok aratását 5 éves haszonbérleti szerződések keretében végezteti el az Igazgatóság. Haszonbére 16 ha nádasadtunk ki Fehértó község határában.

d) Halastó (411 ha)

A Nyirkai-Hany vizes élőhely-rekonstrukciós területen, ökológiai célú halgazdálkodást végzünk. Elkészült a Oslai-Hany vizes élőhely rekonstrukció 300 ha terület elárasztásával. A terület átminősítése folyamatban.

e) Szántó (265 ha)

A védett területek fenntartásában nélkülözhetetlen szereppel bíró régi magyar háziállataink takarmány szükségletét egészítik ki 62,08 ha művelt szántó területeink, a többi szántó művelési ágú ingatlan gyepesítése folyamatban van. 23 ha szántót haszonbérbe adtunk Fertőrákos, Répceszemere, Sopron, Fertőszéplak község határoiban.

A szántó művelési ágú területeink nagy részén már vetett gyep vagy természetes módon települt gyep található, ezeket kaszálóként hasznosítjuk.

8. táblázat: Saját vagyonkezelésű területek

SAPS támogatás	
művelési mód	terület(ha)
lucerna	21,04
vörös here	4,79
tavaszi árpa	8,4
silócirok	10,5
kukorica	17,35
áll. Legelő	1764,38
áll. Kaszáló	2360,54
ideiglenes kaszáló	37,25
összesen:	4224,25

9. táblázat: Saját vagyonkezelésű területek

Terület	szántó	gyep	gyüm.	nádas	halastó	erdő	kivett	összesen
Bécsi-domb TT		7,8880						7,8880
Ex lege		72,5036		15,8228		24,5212	41,2393	154,0869
Fertő-Hanság NP	259,5006	5 836,8906	0,4827	2 403,5389	410,6208	365,8097	1 182,7317	10 459,5751
helyi védett		19,1215					1,5414	20,6629
Ikva-patak menti TT		11,0342					1,5454	12,5796
Iváni szikések TT		3,5242						3,5242
Liget-patak menti TT		23,6976					0,6828	24,3804
Nem védett		3,1459				1,7358	15,7460	20,6276
Pannonhalmi TK	4,4449	150,7784		11,9431		72,9874	8,9745	249,1283
Soproni TK		132,2920	1,1148	3,0570		150,1718	6,3221	292,9577
Szigetközi TK	0,8646	327,9685		64,5427		557,1051	37,9520	988,4329
Várbalogi héricses TT		14,8891				23,8626		38,7517
Összesen:	264,8101	6 603,7336	1,5975	2 498,9045	410,6208	1 196,1936	1 296,7352	12 272,5954

10. táblázat: Saját vagyionkezelésű területek hasznosítási módja

Művelési ág	Tárgyévben átvett terület (ha)	Összes terület (ha)	Saját használatban		Haszonbérbe adva	
			ha	%	ha	%
Szántó	0	265	242	91	23	9
Gyep	0	6604	6422	97	182	3
Kert	0	0	0	0	0	0
Szőlő	0	0	0	0	0	0
Gyümölcsös	0	2	1	100	0	0
Nádas*	0	2499	2483	99	16	1
Halastó	0	411	411	100	0	0
Erdő	0	1196	1196	100	0	0
Kivett	0	1297	1297	100	0	0
Összesen	0	12273	12052	98	221	2

3.4 Terület nélküli, egyedi jogszabállyal védett és védelemre tervezett természeti értékek

3.4.1 Védett mesterséges üregek

Az év során megkezdődött a védelemre tervezett mesterséges üregek felmérése. Az igazgatóságunk működési területén két ilyen mesterséges üreg van (Breuer-tározó Brennbergbánya, Szent István akna lőportároló). A brennbergi üreg már egyeztetési folyamatban van. Mindkét mesterséges üreg a Soproni Tájvédelmi körzet területén fekszik.

11. táblázat: Terület nélküli értékek összefoglaló táblázata

Objektum	Nyilvántartott összesen (db)	Ebből a tárgyévben nyilvántartásba vett (db)
Forrás	27	0
Barlang	16	0
Víznyelő	0	0
Kunhalom	33	0
Földvár	14	0
Egyedi tájérték	1716	0

3.5 Egyéb, speciálisan megkülönböztetett védelemben részesülő területek

3.5.1 Nemzeti Ökológiai Hálózat

Az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény által meghatározott Nemzeti Ökológiai Hálózat területeiben egy esetben (Mosonmagyaróvár) történt változás (ökológiai folyosóból pufferterületbe történő átsorolás) 2015-ben.

12. táblázat: A Nemzeti Ökológiai Hálózat térségi övezetinek kiterjedése az FHNPI működési területén

Övezet	Kiterjedés (ha)
Magterület	70854,0
Ökológiai folyosó	36772,8
Pufferterület	47767,5

3.5.2 Erdőrezervátumok

A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság működési területén található erdőrezervátumokat a 13/2000. (VI. 26.) KöM rendelet hirdette ki. A működési területen 4 erdőrezervátum található, amelyek összes kiterjedése 695,71 ha, ebből 242,82 ha a magterület, amely fokozottan védettnek minősül.

13. táblázat: Erdőrezervátumok a működési területen

Név	Terület (ha)	Magterület területe (ha)	Kihirdetés éve	Kihirdető jogszabály
Bikafej	285,62	74,51	2000	13/2000. (VI. 26.) KöM rendelet
Dombos-ház	287,59	83,21	2000	13/2000. (VI. 26.) KöM rendelet
Erebe-szigetek	64,4	64,4	2000	13/2000. (VI. 26.) KöM rendelet
Hidegvíz-völgy	58,1	20,7	2000	13/2000. (VI. 26.) KöM rendelet
Összesen	695,71	242,82		

3.5.3 Világörökségi területek

A működési területünkön található „Fertő/Neusiedl See kultúrtáj” és az „Ezeréves Pannonhalmi Bencés Főapátság és természeti környezete” világörökségi terület 2013-ban bekerült a Hungarikumok Gyűjteményébe.

3.6 Magas Természeti Értékű Területek

Az EMVA agrár-környezetgazdálkodási program 2009. szeptember 1-től 2014. augusztus 31-ig tartó 5 éves támogatási ciklusa lezárult anélkül, hogy a 2015-ös évre biztosították volna az AKG támogatási lehetőséget a gazdálkodók számára, így a 2015-ös évben a Mosoni-síkon több mint 5000 ha-on megkezdett tűzokvédelmi gazdálkodás folytatása nem volt garantálható. 2015. október 7-én a Vidékfejlesztési Program keretében kiírásra került az Agrár-környezetgazdálkodási pályázat az előzőhöz képest átdolgozott célprogram csoportokkal. A korábbi Mosoni-sík és Hanság MTÉT mellett a 2016-2020-ig tartó támogatási ciklusban már a Fertő MTÉT-en is választhattak zonális tematikus előírás csoportokat a gazdálkodók, mivel 2015. első felében befejeztük az MTÉT létesítésnek előkészítését. A Mosoni-sík MTÉT esetében választható volt a Tűzokvédelmi szántó, Kékvércse-védelmi szántó, Alföldi madárvédelmi szántó előírás csoport, valamint Tűzokvédelmi gyepgazdálkodási előírás csoport. A Hanság és Fertő MTÉT területén Alföldi madárvédelmi szántó és gyep előírás csoportok, valamint Nappali lepke-védelmi gyepgazdálkodási előírás csoport volt választható a pályázat beadási időszakában, melyet az elkövetkező öt évben kell teljesíteni.

4. Kutatás és monitorozás

4.1 Kutatás

Az Igazgatóság működési területén többek között az MTA Geodéziai és Geofizikai Kutatóintézete, a Nyugat-Magyarországi Egyetem, Savaria Múzeum, a Pannon Egyetem, a Szegedi Tudományegyetem és a Magyar Természettudományi Múzeum végeznek természetvédelmi szempontból is jelentős kutatásokat. Kisebbségi kutatási programokat saját forrásból szerveztünk meg a természetvédelmi kezelési és fenntartási munkák, illetőleg egyes fajok és közösségek hatékonyabb védelme érdekében.

a) Kezelések hatása a hangyaboglárka (*Maculinea sp.*) fajokra

A Fertő mentén, Ebergöc és Círák térségében, valamint a Hanságban található vérfüves rétek hangyaboglárka (*Maculinea teleius*, *M. nausithous* és *M. alcon*) és nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) állományainak részletes populáció vizsgálatát végeztük, ahol az lehetséges volt, az állományok igényeinek megfelelő beavatkozások, kezelések saját kivitelezésével párhuzamosan, illetve azt követően. A cél az érintett fajok számára optimális kezelési eljárások, kaszálási mintázat kialakítása (tér- és időbeli megosztás, fenntartandó, kaszátlan területek kijelölése) és alkalmazása a fenológiai viszonyoknak megfelelően, továbbá a megfelelő hidrológiai viszonyok fenntartása, valamint a nádasodás megállítása és az elnásodott területek eredeti állapotának visszaállítása. A Vipera Life+ területén végzett felmérések a terület optimális, komplex igényeknek is megfelelő kezeléséhez adnak további adalékokat. A *Maculinea*-fajok térfoglalása, a frissen kikelő példányok alapján ismét némi átstrukturálódást mutat, az újra benépesített foltok mellett elnéptelenedő fragmentumokat és stabilan maradt foltokat is meg lehetett figyelni. Ez mindenképp alátámasztja a korábban megkezdett (és ebben az évben is folytatott) átjáró kialakítási törekvések indokoltságát, valamint a nádas visszaszorításáért folytatott erőfeszítések indokoltságát. A területen található nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) állomány stabil, de elég alacsony abundanciát mutatott. Az állományok populáció méretének becslésére és a mozgási mintázatok elemzésére, illetőleg a 2, illetve 3 *Maculinea* faj együttes előfordulása esetén megfigyelhető niche-szegregáció vizsgálatára jelölés-visszafogásos módszerrel történtek felmérések. A vizsgálatokba külföldi és hazai szakemberek és önkéntesek az elmúlt évben is bekapcsolódtak. Először került sor ebben az évben – külső szakember és szakdolgozók segítségével – Hidegségen a hangyagazda fajok mennyiségi és térbeli eloszlásának felmérésére. Az eredményekből a szegedi MTBK konferencián poszter született és az adatok publikálása is megtörtént. 2015-ben egy angol természetvédelmi őr is bekapcsolódott a vizsgálatokba, továbbá – közmunkásként – egy korábbi szakdolgozónk, aki az eredményekből a szegedi MTBK konferencián (2014-ben) posztert készített, TDK dolgozata pedig a FM különdíjat is elnyerte. A területen készített vizsgálatokból készült egy újabb szakdolgozat is, mely a módszerek és vizsgálatok további ismertségéhez és elismertségéhez járul hozzá.

A hansági állomány vizsgálatával a több, eltérő kaszálási módszer alkalmazását együttesen szükségessé tevő (hangyaboglárkás+harisos réket) területek optimális kezeléséhez tudunk értékes adatokat szolgáltatni.

Megkezdődött a Harkai-láprétre tervezett és engedélyezett hangyaboglárka visszatelepítés és a számukra megfelelő, mozaikos kaszálási rendszer bevezetése.

b) Ezüstsávós szénalepke (*Coenonympha oedippus*) érdekében végzett kísérleti beavatkozások

Az ezüstsávós szénalepke 2009-ben megtalált állományának elsőként fölfedezett élőhelyén – a szárazodás, vízellátottság romlása miatt – az aranyvessző térhódítása tapasztalható. Ennek visszaszorítására kisebb mintaterületeken kaszálási kísérleteket indítottunk be. A terület szokványos kaszálással nem kezelhető, mivel a rétek egyik legfontosabb tulajdonságát, a zombé-

koló szerkezetet tenné tönkre, ezért csak egytengelyű önjáró alternáló kaszával történtek meg kisebb foltokban a kezelések. Kísérleti jelleggel a becserjésedett és Solidagoval erősen benőtt foltokon szárazúzóval való kezelések zajlottak le, melyek biztató eredményt mutatnak. Az eredményekről 2015-ben történt konferencia előadás Túrkevéen.

c) A sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) állományok felmérésével kapcsolatos ökológiai vizsgálatok

A nemzeti park igazgatóság illetőségi területén az országosan zajló sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) állomány felméréshez csatlakozva, az előző év tapasztalataira támaszkodva (Sáfián Szabolccsal megkezdett munkák eredményei nyomán, azokat tovább fejlesztve) folytatódott a faj népeességének felmérése és bizonyos területeken ismételt állapotfelvétellek is sor került. A monitorozáshoz elengedhetetlenül szükséges paraméterek felvétele mellett számos további, a faj ökológiai igényeinek, fenológiai és rajzási tulajdonságainak ismeretét bővítő adattal szolgáltak a felmérések. Néhány, kiemelkedően magas denzitású területen kvantitatív felméréseket is végeztünk, mintaterületeken. Az alap adatok kiértékelése után egyértelművé vált, hogy régiókban számos, országosan is kiemelkedő kolónia található, főként felhagyott, vagy alacsony intenzitással használt legelőkön. Szórvány populációk bizonyos területeken, főként zavart (vadrágott) cserjesorokhoz, sövényekhez kapcsolódnak, de a sűrű, egybefüggő szegélyekből és cserjés foltokból kiszorul a faj. Az extenzív legelőkhöz kötődő élőhely veszélyeztetettségi foka igen magas, az elmúlt, vizsgált időszakban néhány terület – vagy egyes terület foltok – ismét művelésbe lettek vonva, illetve a legeltetés számára „alkalmassá” téve. Ez a tevékenység sok esetben jelentős mértékű cserjeirtással járt, melynek befolyásolására, szabályozására (nem Natura 2000 területek esetében) nincs is módunk. Ugyanakkor az adott szukceszsiós stádium fenntartásához (illetve a cserjés bezáródásának megakadályozásához, ami a sárga gyapjasszövő számára is a területről való eltűnéssel jár) bizonyos mértékű cserjeirtás, záródás megbontás szükséges.

A jelenlegi tapasztalatok szerint a sárga gyapjasszövő számára optimális az a szukcessziós stádium, amikor a cserjék (kökény, galagonya, vadkörte) egymástól való távolsága 1-2 cserje magasságnál nem nagyobb, kisebb csoportok még kialakulhatnak, de az állomány - összességében – nem ér össze, nem záródik, a napsütés körbe éri és bizonyos mértékű (legelő állatoktól, vagy vadtól származó) rágás is tapasztalható. A felmérések és vizsgálatok eredményei helyi gazdálkodókkal és a mezőgazdasági szakigazgatás szakembereivel megvitatásra kerültek, az összefoglaló előadási anyag interneten elérhető. A Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot (HMKÁ) bizonyos mértékű módosítására és egyes előírások megváltoztatására lenne szükség a faj számára alkalmas élőhelyek fennmaradása érdekében. Ennek módja az lehetne, hogy a gyepterületek (elsősorban legelők) területéről a fászszerű növényzet eltávolítása előtt a kívánt mérték megállapítása érdekében ki kell kérni a területileg illetékes NPI. szakembereinek véleményét. Amennyiben *E. catax* előfordul a területen, csak meghatározott mértékű gyéritést szabad elvégezni. A jelenlét megállapításának ideje április, a munkák kivitelezésének időszaka (*E. catax* jelenléte esetében) augusztus-szeptember közepe. A felmérésekbe ebben az évben egy szakdolgozó is bekapcsolódott. Az év folyamán a faj számára alkalmas élőhelyek közül további területek lettek cserjéltlenítve, a művelési ágnak megfelelő művelési mód helyreállítása címén.

A monitoring adatok felvétele – minden lepkés vizsgálat esetében – az Epicollect nevű, ingyenes, Androidos alkalmazás segítségével történt. Az applikáció közösségi jellegű adatfelvételt is támogat, így a vizsgálatokba önkéntesek is bevonhatók – és bevonásra is kerültek.

Az év folyamán a faj számára alkalmas élőhelyek közül további területek lettek cserjéltlenítve, a művelési ágnak megfelelő művelési mód helyreállítása címén. Jelenleg csupán egyetlen olyan élőhely maradt, ahol a faj számára a további fennmaradás biztosítottnak mondható és még mindig jelentősnek tekinthető a népeesség: Himód-Gyórá térségében. A többi állomány –

ha meg is maradt – csak nyomokban mutatható ki, nagy területeken pedig teljességgel megszűntek a korábban alkalmasnak számító élőhelyek.

d) Lápi póc és réti csík állományok felmérése

A két faj állományainak vizsgálatára indított korábbi felmérések folytatása ebben az évben a Szigetközben előző évben megkerült (korábban kipusztultnak hitt) lápi póc népszerűség kiterjedésének további behatárolása zajlott, bár a vizek eléggé kiszáradtak a nyári szárazság következtében. Szerencsére az állomány egy része túlélte a száraz periódust, azonban a beavatkozásokkal – kotrás, iszapolás – érintett szakaszokon jelentős mértékű volt a népszerűség visszaesése. A Nyirkai-Hany területén is történt a szárazság miatt bizonyos mértékű élőhely veszteség, azonban ott is fenn tudott maradni a populáció. A réti csík mindkét helyen megmaradt.

Több, korábban nem ismert élőhelyről (csatornából) is sikerült kimutatni a pócot és a csíkot az Észak-Hanságban, ezek egy része N 2000 területen kívül van és az erdészeti munkák céljára történő csatorna kotrási munkák veszélyeztetik az állományokat. A FHNPI egyes területein a NBmR keretében halfaunisztikai vizsgálatok zajlottak, melyek során mind a Szigetközből, mind pedig az Észak-Hanságból újabb póc és réti csík adatok kerültek elő. A hansági lápi póc felmérés során a térségből az újonnan szétválasztott háromtuskéjú pikó nyugati elterjedésű taxonja került kimutatásra. A Szigetközben zajló vízgazdálkodási rehabilitációs munkák során a lápi póc 2009. évi megkerülése miatt a kivitelezési munkák bizonyos mértékű átütemezésére és átalakítására került sor a póc népszerűség megőrzése érdekében. Ennek során az ÉDUKTVF közreműködésére is szükség volt (munkálatok felfüggesztése). A felmérések tovább zajlottak az év folyamán.

e) Ragadozómadarak területhasználatának vizsgálata

A korábban megkezdett telemetriás jelöléseket – egerészölyv és barna rétihéja esetében – tovább folytattuk, pontosabban a még működő jeladók adatait is feldolgoztuk. Ezekben lényegi változás a korábbiakhoz képest nincs. Terveink között szerepel egy újabb Interreg pályázat keretein belül további barna rétihéja egyedeket jelölni 2016-ban. A 2014-ben indult „A veszélyeztetett parlagi sas és kerecsensólyom populációk zsákmánybázisának biztosítása a Kárpát-medencében” LIFE program keretében szintén jelölésre került 1 pd kerecsensólyom a már korábban kutatott területeken. Ez a program szintén folyamatosan zajlik jelenleg is.

4.2 Monitorozás

4.2.1 A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (beleértve: Natura 2000) keretében folyó monitoring vizsgálatok

4.2.1.1 Országos programok

a) Élőhely-térképezés

A 2015. évi természetvédelmi kártalanítási keretből 2015-ben a HUFH20006 Dudlesz-erdő és a HUFH20001 Rábaköz kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területek élőhelytérképezésének terepi felmérései készültek el. Az adatok feldolgozását követően a szakmai jelentések 2016. március végére készülnek el.

b) Védett növényfajok monitorozása

Egységes protokoll alapján történik a kiválasztott 57 növényfaj monitorozása. A programot egészíti ki a természetvédelmi örök éves adatszolgáltatása keretében történő adatgyűjtés. 2015-ben 10 faj (*Cirsium brachycephalum*, *Cypripedium calceolus*, *Gentiana pneumonanthe*, *Himantoglossum adriaticum*, *Iris arenaria*, *Iris sibirica*, *Liparis loeselii*, *Matteuccia struthio-*

teris, *Ophrys insectifera*, *Pinguicula vulgaris*) felmérését terveztük. A felmérések többségét a protokollnak megfelelően sikerült elvégeznünk, az adatok feldolgozása folyamatban van. A kiséfűszű aszat (*Cirsium brachycephalum*) esetében a felméréseket az Észak-Hanságra koncentráltuk az idei évben, igyekezve a teljes területet lejárni. A felmérés során 568 lokalitásban 3558+/-55 példányt találtunk. A felmérés eredményességét rontotta, hogy a hansági kaszálások egy részét viszonylag későn, július végén végezték, így az állomány egy része nem észlelhető. A boldogasszony papucs (*Cypripedium calceolus*) ismert lelőhelyein (4 lok.) mindössze 5 tövet sikerült megfigyelni, ezek közül 1 virágzott. Az állomány továbbra is kipusztulással fenyegetett, ex situ védelmi intézkedések kidolgozása javasolt. A kornistárnics (*Gentiana pneumonanthe*) monitorozására kijelölt hansági 1x1 km-es kvadrátban 20 lokalitásban 103 tövet találtunk. A szigetközben kijelölt kvadrátot nem sikerült 2015-ben felmérünk. Az adriai sallangvirág (*Himantoglossum adriaticum*) februári tölevél számolásakor 44 tövet találtunk, amiből 7 tő virágzott. Az elmúlt években megkezdett mikrobeavatkozások (cserjék visszaszorítása néhány négyzetméteren, gyomok visszaszorítása) meghozta eredményét és az állomány stabilizálódott. A homoki nőszirm (*Iris arenaria*) esetében a kijelölt 1x1 km-es kvadrátban 79 helyen 7868+/-450 hajtást találtunk, ami kis mértékű csökkenés a korábbi évekhez képest. A csökkenés elsősorban a tavaszi szárazságból adódhat, az élőhelyi viszonyok inkább javultak a térségben. A szibériai nőszirm (*Iris sibirica*) monitorozására kijelölt 1x1 km-es kvadráton kívül a teljes Répce-menti állományt felmértük. A kvadráton belül 464 foltban 32743+/- 3395 virágzó hajtást számoltunk. A kvadráton kívül további 58 foltban 4134+/-388 hajtást találtunk. A hagymaburok kosport (*Liparis loeselii*) a kistóalmi lápréten 6 helyen találtuk meg, összesen 26 tövel, melyek nagy része virágzott. Az elmúlt években ez a legnagyobb megfigyelt egyedszám. A struccpáfrány (*Matteuccia struthiopteris*) két lelőhelyen fordul elő a Soproni-hegységben. A Kánya-szurdokban élő állomány stabil, 100-120 tő között ingadozik. A Rák-patak mentén két kis foltban fordul elő. A vadászház bejárója mellett 19 tövet (valószínűleg telepítve), az eredeti termőhelyen 143 tövet számoltunk 2015-ben. Mindkét helyen kismértékű növekedés tapasztalható. A légybangó (*Ophrys insectifera*) jelenlegi ismereteink szerint kizárólag a Szárhalmi-erdőben fordul elő, a Lóvári-erdőben korábban ismert állományát évek óta nem sikerült megtalálni. A Szárhalmban a Nagy-Sztyepréten, illetve a Szent-Antal melletti tisztáson összesen 10 helyen 21 tövet találtunk. A z állományt elsősorban a fűavar felhalmozódása és a cserjésedés veszélyezteti. A lápi hízóka (*Pinguicula vulgaris*) kistóalmi élőhelyén egy foltban 78 tövet számoltunk 2015-ben, ami jóval kevesebb, mint az előző években tapasztalt 100 tő feletti állománynagyság. A csökkenés annak tudható be, hogy az egyik lelőhelyről teljesen eltűnt (disznótúrás és lekaszált széna gyűjtése közbeni taposás).

c) Ürgemonitoring

A három mintavételi terület (Sarród – Ürgedomb, Fertőszéplak – Széplaki legelő, Pér – repülőtér) helyett tárgyévben teljes kitorék felmérést végeztünk az összes általunk ismert élőhelyen, majd erre illesztettük rá digitális térképen az NbMR négyzetet. Az adatok kiértékelése során kiderült, hogy az ilyen kis állományokra az NbMR monitoring módszer alkalmatlan. Külön eredmény, hogy a 2010 óta észlelési szint alá csökkent péri ürgeállomány ismét erőre kapott, 2015 nyarán több állatot is észleltünk, de pontos felmérést 2016 áprilisában fogunk végezni „A veszélyeztetett parlagi sas és kerecsensólyom populációk zsákmánybázisának biztosítása a Kárpát-medencében” LIFE program keretében.

d) Pelemonitoring

A korábbi évekhez hasonlóan a Szárhalom 1-2 telep ellenőrzését évi 1 alkalommal augusztusban elvégeztük. A telepek egyikében sem sikerült közvetlenül állatot megfigyelnünk, jelenlét-

re utaló nyomokat: 2 esetben (fészket, táplálék maradványokat és ürüléket) találtunk. A maradványok alapján a két korábban megfigyelt pelefaj (nagy és a mogyorós pele) jelenlétét valószínűsítjük.

A Szárhalom 2 telepén 2014 évben a mezőgazdasági út karbantartása során eltávolították az erdőszegélyt, így jelenleg az élőhely kevésbé alkalmas a pelék számára, a felnyílt erdő állomány nem nyújt sem elegendő táplálékot, sem megfelelő bújóhelyet az állatok számára, így tartós megtelepedésre az erdőszegély záródása után számíthatunk.

Mindkét telepen jelentős mértékű az odúk elhasználódása az eredetileg kihelyezett 200 és 50 odúból jelenleg 170 és 40 üzemel, jelentős részben az üregkamrákba befészkelő rovarok után kutató harkályok károsítják az odúkat bebújó panel kitépésével, de sok odú belső tálcája tünt el melyeknek pótlását csak a beszedett károsodott odúk további bontásával tudtuk csak megoldani.

e) Közösségi jelentőségű élőhelyek monitorozása

A Natura 2000 élőhelyek esetében Igazgatóságunk működési területén 15 élőhely-típus 21 mintavételi helye került felmérésre. Az adatok feldolgozását követően a szakmai jelentések 2016. március végére készülnek el.

f) Natura 2000 területek élőhelytérképezése

A 2015. évi természetvédelmi kártalanítási keretből 2015-ben a HUFH20006 Dudlesz-erdő és a HUFH20001 Rábaköz kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területek élőhelytérképezésének terepi felmérései készültek el. Az adatok feldolgozását követően a szakmai jelentések 2016. március végére készülnek el.

g) Növénytársulások monitorozása

Az idei évben a "*Calamagrostio-Salicetum cinereae*, *Nymphoidetum peltatae*, *Nymphoidetum peltatae*, *Puccinellietum limosae*, *Schoenetum nigricantis*" társulások mintavételezését végeztük el a protokollnak megfelelően.

h) Északi pocok monitorozása

Az északi pocok állományainak felmérése során az elmúlt években elsődleges szempont az volt, hogy minél több alkalmas élőhelyen találjuk meg a fajt és valós képet kapjunk a faj elterjedéséről.

i) Makroszkópikus vízi gerinctelenek monitorozása

A teljes makrogerinctelen közösség monitorozása mellett bizonyos fajok és csoportok külön figyelmet is kapnak a vizsgálatok során. A szitakötők és tízlábú rákok mellett így egyes kérészfajok is a figyelem középpontjába kerültek. Közülük egyik legjelentősebb mozzanatként a tiszavirág dunántúli népségének vizsgálata tekinthető, mely a Rába bizonyos szakaszaihoz és a Kis-Rába vízrendszeréhez kötődik. A népség alakulása meglehetősen hullámzó (3 éves lárvális fejlődésű fajról van szó), azonban egyes években jelentős „virágzási” jelenség tapasztalható. Ezt tapasztaltuk 2015-ben is, amikor is Nicknél és a Kis-Rába kiágaztatásánál komoly, a tiszai állománytól eltérően, este, sötétedéskor megfigyelhető rajzást tapasztaltunk. A rábai állomány különlegessége, hogy a genetikai vizsgálatok a már kipusztult rajnai népséghez közeli rokonságot mutatnak, szemben a tiszai népséggel.

Másik, tömegesen rajzó és a vízfolyás vízminőségével szoros összefüggést mutató kérészfajunk a dunavirág, melynek mind a Rábán, mind pedig a Duna mentén újabban jelentős virágzása tapasztalható. A faj jellemzője, hogy este rajzik és a mesterséges fény (még a sárga fényű nátriumgőz lámpa is!) erősen vonzza, így mozgása, népsége jól nyomon követhető. Nicknél

komoly tömeges rajzás figyelhető meg, évről évre. A fölösleges pusztulás elkerülése érdekében – megegyezés alapján – a térvilágítás időszakos szüneteltetése szokott megtörténni.

j) Közösségi jelentőségű puhatestű fajok vizsgálata

A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság területén kijelölt mintavételi szelvényekben a projekt keretében 2015. évben végzett felmérés során összesen 30 mintavételi helyen egy, őszi alkalommal történt makroszkópikus vízi gerinctelen mintavétel (minimális elvárás 25 lokalitás volt), melynek célja az *Anisus vorticulus* eddig nem ismert előfordulási lokalitásainak feltérképezése volt. Az apró fillércsigán túlmenően, egyéb makroszkópikus vízi gerinctelenek gyűjtését is végeztük. A mintavételek során összesen 50 MZB faj begyűjtésére és taxonómiai azonosítására került sor. A felmérések során több új mintavételi egységből is sikerült kimutatnunk az *A. vorticulus* jelenlétét. Az előkerült vízi makroszkópikus gerinctelen fajok közül 3 hazai védett (*Aeshna isosceles*, *Anisus vorticulus*, *Libellula fulva*), 1 az EU Élőhelyvédelmi Irányelvének II. és IV. függelékében (*Anisus vorticulus*) szerepel. A felmérések ezen túl számos ritka faunaelem (pl.: *Batracobdelloides moogi*, *Microvelia buenoi*, *Placobdella costata*, *Theromyzon tessulatum*) jelenlétét is igazolták. A *Vertigo angustior* és a *Vertigo moulinsiana* fajok előfordulásának tisztázására a Szigetközben a központilag kijelölt területek közül 18 élőhelyfoltot vizsgáltunk (előírt mennyiség 15 mintavételi lokalitás volt). A felmért élőhelyfoltokban a *V. angustior* és a *V. moulinsiana* nem fordult elő. A feldolgozott mintákból természetvédelmi, vagy állatföldrajzi szempontból értékes faj nem került elő. A Hanság területén, a központilag kijelölt területek közül 25 mintavételi helyen végeztünk kutatásokat. A vizsgálatok során 32 mintavételi egységben vettünk mintát, melyek eredményei arra utalnak, hogy a Hanság területén a *V. angustior* foltszerűen, de általánosan elterjedt, helyenként rendkívül magas egyedszámban fordul elő. A *Vertigo moulinsiana* populációi izoláltak. A Hanság D-DNy-i területein a jelölő fajok előfordulása gyérebb. A Fertő-tó és a Fertőmelléki dombos területén, a központilag kijelölt területek közül 10 mintavételi helyen végeztünk kutatásokat. A felmért egységek közül a *V. angustior* 7 mintavételi helyen, a *V. moulinsiana* 3 mintavételi lokalitásban fordult elő (4 mintavételi lokalitás anyaga még feldolgozás alatt áll).

4.2.1.2 Helyi programok

a) Szitakötő fajok monitorozása

A program keretében összesen mintegy 100 kijelölt mintavételi helyen, 1996 óta folyik egy-egy módszerrel a szitakötő fauna monitorozása, évente helyenként változó, eltérő intenzitással. Ennek során imágó, lárvák és exuviumok vonatkozásában egyaránt történik adatgyűjtés. A felvételezés kiemelten kezeli azokat az élőhelyeket, amelyek a hazai és nemzetközi szintű védettséget élvező fajok populációinak adnak otthont. 2011-ben a ritka hegyiszitakötő (*Cordulegaster heros*) lárvális előfordulási helyeinek, mikrohabitat-preferenciájának vizsgálata folyt tovább a Rák-patak vízrendszerén Sopronban, kiegészítő adatokat szolgáltatva a szalamandra lárvák előfordulási adataihoz is. A vizsgálatok kiterjesztése egy új típusú, mikrohabitat centrikus, kvadrát alapú kereszt-szelvény felmérés keretében zajlott, több, eltérő szakasz vízi gerinctelen közösségének összehasonlításával, valamint a fizikai paraméterek felvételével együtt. Az imágók kibújása ismét a korábbi években tapasztalt, június végi időszakban történt, jelenleg ez tekinthető általánosnak, bár az exuviumok még július közepéig (nagyobb, heves esőzések kivételével) megtalálhatók a kibújás helyén. A faj legjelentősebb élőhelyein az exuviumok mennyiségi felvétele ismét megtörtént, a kijelölt mintaterületen, ahol az előző évekhez hasonló denzitás volt tapasztalható. További vizsgálatok történtek a faj előfordulására, élőhely preferenciájának és szaporodásbiológiájának tisztázására is, szakdolgozók és PhD hallgatók bevonásával is. A két hazai *Cordulegaster* faj együttes előfordulásának vizsgálatára soproni és kőszegi felmérések zajlottak egy szakdolgozó bevonásával, melyek a következő időszakban –

főként a hidromorfológiai és egyéb fizikai paraméterek tisztázása érdekében – folytatódni fognak.

Az idén a Fertő mentén a védett, élőhelyvédelmi irányelv II. függelékébe sorolt lápi szitakötő (*Leucorrhinia pectoralis*) kibújó állománya elég alacsony denzitást mutatott, de szórványosan a fiatal imágók a Fertő medence több pontján megfigyelhetők voltak. A hansági alkalmas élőhelyek rendszeres kiszáradása miatt jelenleg a Hanságból nem rendelkezünk recens előfordulási adattal, azonban a frissen elárasztott Osli-Hany térségében új, megfelelő, stabil vízborítással rendelkező élőhelyek kialakulására számítunk (Fövényes-tó).

A díszes légivadász (*Coenagrion ornatum*) a Fertő-menti csatornáknál nem túl magas, de jól kimutatható egyedszámban megfigyelhető volt, a Hanságban alacsony ugyan a népesség, de kimutatható, a Szigetközben változatlanul nem került megfigyelésre a faj.

A védett sárgafoltos szitakötő (*Somatochlora flavomaculata*) adatai tovább gyarapodtak a Hanságból.

c) Nappali lepke monitoring

Elsősorban az élőhelyvédelmi irányelvben szereplő nappali lepkék helyi állományainak felmérésére szolgáló, 2000 óta folyó monitorozási munka. A program különös figyelmet fordít a lápréti hangyaboglárcák, a nagy tűzlepke, a farkasalmalepke, valamint a Hanságban újra felfedezett ezüstsávú szénalepke populációknak. (Egyes kiválasztott mintaterületeken jelölés-visszafogásos kvantitatív és habitat szelekciós kutatások is történtek a Fertő mentén (ld. kutatások). A vizsgálatok kiemelt célja az egyes fajok élőhely kezelési-fenntartási irányelveinek kidolgozása és gyakorlatban, mintaterületeken való alkalmazása, valamint a környező területekre való kiterjesztése, hogy a szűk, lehatárolt élettér bővülhessen, valamint a meglévő területen a környezeti feltételek, vízellátottság, vegetáció struktúra kedvezőbbé váljon.

A főként nappal, a hernyófészkek számlálásával és megfigyelésével vizsgálható sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) monitorozásához is csatlakozott az igazgatóság, a faj alaposabb vizsgálatával és ökológiai igényeinek felderítésével és denzitási vizsgálatokkal együtt (ld. kutatások)

Az áttelelő, nagytestű tarkalepkék (*Nymphalidae*) állományának figyelemmel követése is tovább zajlott, melynek – egyebek között – az enyhébb és esetenként több felmelegedési szakaszt is tartalmazó téli időszak hatásának becslésében is lehet szerepe, hosszabb időszak vonatkozásában (globális klíma változás lehetséges hatásai). Főként a gyászlepke (*Nymphalis antiopa*) és nagy rókalepke (*Nymphalis polychloros*) irányába fordítunk nagyobb figyelmet a Soproni-hegység patak völgyeiben. A kis rókalepke – alacsony egyedszámban ugyan, de – több helyről is előkerült, a nappali pávaszem és a c-betűs lepke változatlanul elterjedt a térségben.

A programba önkéntesek bekapcsolódására is lehetőség van, az adatbevitelre alkalmas, Androidos telefonokon (és egyéb mobil eszközökön), valamint Iphone-on futó alkalmazás segítségével. Az adatközlésben részt vevő önkéntesek és érdeklődők számára közzé tett elérési útvonalon az adatok megtekinthetők.

A program keretében éjszakai lepkék felmérése, nyomon követése is zajlik, többek között az éjjeli nagy pávaszem (*Saturnia pyri*) esetében, melynek a helyi populáció megerősítése céljából előnevelt hernyók kihelyezésére is sor került korábban, jelenleg nem folyik hernyó nevelés és az imágó adatok is megcsappanni látszanak (a faj bábjai esetenként több évet is átfekszenek).

d) *Coenonympha oedipus* monitorozás

A mintavétel során 15 alkalommal történt jelölés/visszafogás, 445 példány került megjelölésre, ami meghaladja az előző évben ugyanezen a területen végzett mintavételi intenzitást. A

visszafogási arány hasonlóképpen, 25 % körül alakult, ami elég jónak mondható a további feldolgozás szempontjából. A repülési időszak nagyjából az előző két évhez hasonlóan alakult. A repülés vége felé ritkább mintavételi gyakorisággal zajlott a felmérés, az utolsó időszakban már nem volt újabb jelölés. A nyári száraz időszak ellenére átlagosnak mondható fogási eredmények születtek az elmúlt évben is, azonban újabb helyekről nem került elő a faj.

e) Magyar tarsza monitorozása

A magyar tarsza monitorozása 2007 óta folyik a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság illetékességi területén. A faj lokális állományainak méretére vonatkozóan évente, az élőhelyet jelentő növényzeti típusokra vonatkozóan háromévente történik adatgyűjtés. Az *Isophya costata* állományra vonatkozó standard adatgyűjtést az idei évben is sávtranszekt módszerrel végeztük négy mintavételi területen (összesen 20 transzekt mentén). Az idei évben az Igazgatóság a rendszeresen vizsgált mintavételi területek monitorozása mellett az illetékességi területén található potenciális élőhelyeken történő újbóli jelenlét-hiány monitorozást is elvégezte. A magyar tarsza ilyen jellegű vizsgálatára a 2006-os alapfelmérés óta nem került sor.

Az állománysúlyponton az idei évben mért denzitás-értékek inkább a nagyobb egyedszámot mutató évek sorába tartoznak. Ez a korábbi tapasztalatok alapján arra enged következtetni, hogy 2014-2015 telének, ill. 2015 tavaszának csapadékhullása épp, hogy elegendő volt az egyedek jelentősebb számban történő keléséhez.

A 2013-ban vizsgálatba vont harkai állomány egyedszámát az idei évben ismét az előző évinél magasabbnak mértük. Az ok hasonló lehet a 2014-ben jelzethez: a normál években a faj igényeinél üdebb, vízállásosabb élőhely az idei év ismételten csapadékhiányos tavaszának köszönhetően újfent inkább mezofil jelleget mutatott.

Az *Isophya costata* jelenlét-hiány monitorozása során megvizsgált 50 potenciális élőhelyből négy területén mutattuk ki a fokozottan védett, Natura 2000 faj jelenlétét. Ezek közül az Iván, Gyóró és Jobaháza közigazgatási területeihez tartozó állományok eddig nem voltak ismertek. A magyar tarsza potenciális élőhelyein történt jelenlét-hiány monitorozás során a védett *Poly-sarcus denticauda* fajnak 19 előfordulását rögzítettük, melyek jó része eddig szintén nem volt ismert.

Mind a rendszeresen monitorozott, mind az újonnan kimutatott előfordulások területén az *Isophya costata* fajvédelmét figyelembe vevő területkezelést javasolunk: az előfordulással bíró gyepterület egy kétszikűeket nagyobb százalékban tartalmazó részterületén a gazdasági célú kaszáláskor ne történjen kezelés, de a kaszálás későbbi időpontban (július eleje) történjen meg.

f) Erdei denevérfajok vizsgálata

Az erdőlakó denevérfajok rejtett életmódjuknál fogva hazai emlősfajaink között alulkutatottnak számítanak. Természetvédelmi jelentőségüknél fogva indokolt lenne minél több hazai erdőterületen kutatásuk intenzitásának fokozása.

2015 nyarán, az előző évek kutatómunkájának folytatásaként az FHNPI területén, a nemzeti park szakembereivel egyeztetve került sor a Rábaköz, Pannonhalmi-dombság és a Gönyüi-homokvidék erdőlakó denevérfajok előfordulása szempontjából potenciális területeinek faunisztikai mintázására. A Rábaköz területéről már rendelkezünk előzetes adatokkal az erdőlakó denevérfauna kapcsán is, mivel 2014-ben már folytattunk ott kutatást, szemben a Pannonhalmi-dombság és a Gönyüi-homokvidék területekkel, melyek erdőlakó denevérfaunája teljesen feltáratlan volt.

Az akusztikai mintavételek elemzése során a felvett, 10 másodperc hosszúságú hangfájlok kerültek átvizsgálásra 22:30 óráig. Az egyes fajok, fajcsoportok adott mintavételi helyen való aktivitásának kvantifikálásához az adott taxonok hangjait tartalmazó fájlok mennyiségét használtuk (figyelembe véve, ha az adott hangfájlon például ugyanazon taxon több egyedének a

hangjai is szerepeltek). Összesen 2273 denevéregyed hangszekvenciát észleltünk a feldolgozott felvételeken, melyek közül 876 a Rábaközben, 356 a Pannonhalmi-dombság területén, 1041 a Gönyüi-homokvidéken került rögzítésre.

A Rábaközben 2015-ben az akusztikai és hálózásos módszerekkel összesen 8 denevérfajt sikerült kimutatni: nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*), közönséges késeidenevér (*Eptesicus serotinus*), rőt koraidenevér (*Nyctalus noctula*), szoprán törpedenevér (*Pipistrellus pygmaeus*), közönséges törpedenevér (*Pipistrellus pipistrellus*), durvavitorlájú törpedenevér (*Pipistrellus nathusii*) horgasszörű denevér (*Myotis nattereri*), vízi denevér (*Myotis daubentonii*). A faji szinten nem azonosítható denevérhangok között nagy valószínűséggel megtalálható még a fehérszélű törpedenevér (*Pipistrellus kuhlii*) is, illetve több hangfelvétel jelezte a nagy-*Myotis* fajok (*Myotis myotis*-*Myotis blythii*) meglétét. Kiemelendő a fokozottan védett, Natura 2000 jelölőfaj nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*) 8 mintavételi helyről való megkerülése, több mintavételi helyen jelentős aktivitással. A Fácános (Vitnyéd) erdőterületen szoptató, kölyköt nevelő nőtényét is hálóztuk, mely utal a területen levő szülőkolónia meglétére (ebben az erdőben 2014-ben a faj nagyon jelentős intenzitását tapasztaltuk, tehát itt a faj komoly állománya él). Szintén ebből az erdőből került meg a vízi denevér (*Myotis daubentonii*), melynek laktáló, kölyköt nevelő és azévi fiatal (subadult) egyedét is sikerült befogni, ez jelzi, hogy a területen szaporodó kolóniával rendelkezik a faj. Értékes adat az erdőlakó horgasszörű denevér (*Myotis nattereri*) két megkerülése is, mely a nyugati piszedenevérhez hasonlóan jelzi a jobb állapotú keményfa erdők meglétét. A tavalyi évben kimutatott fokozottan védett nagyfülű denevért nem észleltük hálózással, a tekintélyes mennyiségű hanganyagban előkerült *Myotis*-hangok között ezt a fajt egyelőre nem tudjuk teljes biztonsággal határozni.

A Pannonhalmi-dombság erdei élőhelyeiről nem rendelkezünk eddig a denevérfaunával kapcsolatos adatokkal. Sikerült kimutatni két fokozottan védett erdőlakó denevérfajunkat, a nyugati piszedenevért (*Barbastella barbastellus*) a terület négy pontján (minden bizonnyal kölykezőkolóniákkal is jelen van), míg a nagyfülű denevért (*Myotis bechsteinii*) a „Szép Égetett Pagony” nevű erdőben (Ravazd) sikerült hálóval befogni. Utóbbi faj egyik egyede azévi fiatal (subadult) volt, mely jelezte, hogy a faj a kölykezőkolóniával van jelen. E két értékes denevérfaj területen való előfordulása és szaporodása indokolja, hogy az erdőgazdálkodás során a természetvédelmi irányelvek hangsúlyosabban jelenjenek meg.

A Gönyüi-homokvidékről sem rendelkezünk erdei területekről denevérfaunisztikai adatokkal, ezért a 2015-ben folytatott kutatás alapozó jellegű volt. Legfontosabb eredmény a nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*) Gönyütől délre fekvő erdőterületeken való megkerülése három mintavételi helyen, melyek közül az egyik ponton hálózással észleltük a faj szoptató példányát, tehát a területen bizonyítottan kölykezőkolóniával is jelen van a faj. Ugyanitt a befogás során további három faj, a bajuszos denevér (*Myotis mystacinus*), vízi denevér (*Myotis daubentonii*) subadult, illetve a szoprán törpedenevér (*Pipistrellus pygmaeus*) laktáló befogott egyedei is jelezték, hogy kölykezőkolóniáik is vannak az adott területen. Az akusztikai kutatás során a ritkább horgasszörű denevér (*Myotis nattereri*) erdőlakó denevérfaj is kimutatásra került a terület két pontján. Faunisztikai érdekesség az alpesi denevér (*Hypsugo savii*) megkerülése, mely faj az utóbbi évtizedekben északi irányú árexpansziót mutatva hazánk egyre több pontjáról került meg.

g) Erdei denevérfajok monitorozása

Az akusztikai mintavételek elemzése során 3521 denevéregyed hangjait azonosítottuk a felvételeken, 2749 denevér a Soproni-hegység, 348 denevér a Fertőmelléki-dombsor területén, 424 denevér a Dudlesz-erdő területén rögzített anyagban volt azonosítható. A szonogramok elemzésével biztosan kimutatott fajok: nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*), horgasszörű denevér (*Myotis nattereri*), vízi denevér (*Myotis daubentonii*) rőt koraidenevér (*Nyctalus*

noctula), szőröskarú koraidenevér (*Nyctalus leisleri*) szoprán törpedenevér (*Pipistrellus pygmaeus*), közönséges törpedenevér (*Pipistrellus pipistrellus*), durvavitorlájú törpedenevér (*Pipistrellus nathusii*), alpesi denevér (*Hypsugo savii*) közönséges késeidenevér (*Eptesicus serotinus*), fehértorkú denevér (*Vespertilio murinus*) és kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*).

A hálózások során a Dudlesz-erdőben egy, a Soproni-hegységben két mintavételi helyen folyt hálózásos adatgyűjtés, a Fertőmelléki-dombsor területén alkalmas hálóhelyet nem sikerült felderíteni. Fontos adatok a nyugati pisedenevér (*Barbastella barbastellus*) és a nagyfülű denevér (*Myotis bechsteinii*) fokozottan védett, Natura 2000 jelölőfajok megkerülései.

A Fertőmelléki-dombsor területéről 2015-ben a területen alkalmazott akusztikai módszerrel összesen 7 denevérfajt sikerült kimutatni. Az eredmények tekintetében kiemelendő a régióban kifejezetten ritka, Natura 2000 jelölőfaj kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*) megkerülése.

A Dudlesz-erdő területéről már rendelkezünk 2015 előtti adatokkal, melynek eredményeként a nyugati pisedenevér és a nagyfülű denevér jelenléte már bizonyított volt. 2015-ben 9 fajt sikerült kimutatni. Idén a nyugati pisedenevért nem észleltük, viszont a nagyfülű denevér újabb befogott példányai mellett egy további fokozottan védett, Natura 2000 jelölőfajt, a csonkafülű denevért sikerült kimutatni a területről. A befogott csonkafülű denevér laktáló, tehát kölyköt nevelő nőtény példány volt, mely egy környékbeli (elképzelhető, hogy az ismert soproni) kolóniából származott, tehát a régióban ritka faj szaporodóállományának fontos táplálkozóterülete az erdő.

A Soproni-hegységben, 2015-ben folytatott kutatás során 12 denevérfajt sikerült egyértelműen kimutatni, illetve a faji szinten nem határozható hangfelvételek további 2 faj jelenlétét valószínűsítik. Legfontosabb eredmény a nyugati pisedenevér (*Barbastella barbastellus*) öt mintavételi helyről való kimutatása volt, melyek közül a 715-ös (I. Halom) és a 720-as (Kövesárok) mintavételi helyeken jelentős aktivitást mutatott a faj. Másik fokozottan védett erdőlakó denevérfajunk, a nagyfülű denevér (*Myotis bechsteinii*) szintén megkerült a hegységből (Hermes, tó). A szintén erdőlakó, ritkább horgasszórú denevér (*Myotis nattereri*) a Szalamandra-tónál folytatott hálózás során került befogásra. A Natura 2000 jelölőfaj közönséges és hegyesorrú denevérek hangjait nem tudjuk egyértelműen meghatározni, de két helyen sikerült a nagy-Myotisok hangjait is rögzíteni. Faunisztikai érdekesség az alpesi denevér (*Hypsugo savii*) megkerülése (Szalamandra-tó), mely faj az utóbbi évtizedekben északi irányú áreaexpansziót mutatva hazánk egyre több pontjáról is megkerült. A Natura 2000 jelölőfaj kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*) megkerülése jó adat, hiszen a régióban ritka fajnak számít. A faj hangját Görbehalomtelep közvetlen közelében rögzítettük, így könnyen lehet, hogy egy épületpadláson esetleg kolóniája is él. Két mintavételi helyen rögzítettük a ritkább fehértorkú denevér (*Vespertilio murinus*) szociális hangjait, mely egy közeli kolónia (valószínűleg hím kolónia) meglétére is utalhat.

h) Épületlakó denevércolóniak vizsgálata

2015-ben, május és augusztus között Győr-Moson-Sopron megye 69 településének 95 épületében történt meg az épületlakó denevérfajok felmérése az NBmR protokoll, illetve előző évben készített felmérési protokoll alapján, elsősorban a Szigetközi, Répce-mente és a Fertőmenti területek településein.

A tető- és a toronyszerkezet átvizsgálása során feljegyzésre kerültek az észlelt állatok tartózkodási helyei (torony, padlás), faji hovatartozásuk, becsült egyedszámuk, ürülékük becsült mennyisége, és annak becsült kora (friss, régebbi), illetve a további, természetvédelmi szempontból fontos fajok egyedei, előfordulásuk jelei (gyöngybagoly, nyest, galamb), a templom neve, geokoordinátái, a kapcsolattartó neve és elérhetősége. Az épületek állapotáról, különös tekintettel a tetőről és a toronyról, minden esetben készült dokumentációs fotó. A hátrahagyott ürülékhalmozokról és a kolóniákról abban az esetben, ha ez nem járt jelentős zavarással.

Összesen nyolc denevérfaj 649 egyede került meg. A korábbi felmérésekhez képest a fajösszetétel és egyedszám tekintetében jelentős eltéréseket tapasztaltunk, viszont összességében a denevérek által használt templomok aránya jelentős mértékben nem csökkent, az 1996-97 évi felmérés során 172 bejárt épületben 73 lakott (42,4%), a 2015-ös felmérés során a bejárt 94 épületből 39 lakott (41,4%).

A felmérés során a legszembeötlőbb csökkenést a közönséges késeidenevérek (*Eptesicius serotinus*) esetében tapasztaltuk. A 1996-97. évi felmérésnél az épületek közel egy ötödében megtalálható volt e faj, 19 helyszínen hús példányt meghaladó szaporodó kolóniával összesen 674 megfigyelt egyeddel, 2015-ben 5 épületben bukkantunk mindösszesen 41 példányra, Halászi település templomában egy szaporodó kolóniával.

A közönséges- és hegyesorrú denevérek (*Myotis myotis*, *Myotis blythii*) esetében több ismert kolónia felmérésére az idei évben nem került sor. A korábbról ismert és idei évben felkeresett Sopron-Bánfalvai állatoknak még hátrahagyott ürülék nyomait sem találtuk, a fertőszentmiklósi régi általános iskola tetőszerkezetét 2013-ban felújították, így az ott ismert több száz egyedből álló kolónia szétszéledt, idén mindösszesen 3 példányt sikerült megfigyelnünk. A tetőfelújítás során külön figyelmet szenteltek annak, hogy a denevérek visszatérhessenek: a berepülő nyílások szabadon lettek hagyva, a padlás sötét és huzatmentes. A korábbi adatokból ('96 Papp K., 2007 Pálmai A., 2008 Dobrosi D.) ismert ciráki kolónia a templom felújítása miatt távozni kényszerült, valószínűleg a dénesfai kastélyban találtak menedéket (2013, Estók P. 250 pld.) A nagycenki kastélyban ismert kolónia (2013 Estók P., 150 pld) annak felújítási munkáinak elhúzódása miatt az idén nem tudta elfoglalni megszokott helyét, detektoros megfigyelések alapján az állatok továbbra is a környéken tartózkodnak. A lébényi kolónia stabil, a korábbi (2006 Pálmai A., 80 pld., 2007 Pálmai A., 17 pld., 2008 Dobrosi D., 23 pld., 2013 Estók P. 20 pld.) adatokhoz képes enyhe növekedést mutat, 80 pld. jelenlétét becsültünk.

A 2015-ös felmérés során a legtöbb épületben szürke hosszúfülű-denevéreket (*Plecotus austriacus*) figyeltünk meg, 27 helyszínen, 135 pld.-t. Jánossomorján (16), Lipóton (30) és Duna-kilitin (18t) szaporodó kolóniákat, a többi épületben 1-8-as csoportokat találtunk. A korábbi felmérések során egy esetben került leírásra nagyobb kolónia (1995, Papp K. Mecsér 50 pld.) az állatok többsége akkor is kisebb 1-8 példányos kolóniákban volt megfigyelhető. A megyei állomány stabilnak tekinthető, még gyenge növekedést is mutat a sorozatos épületfelújítások ellenére. Több esetben tapasztaltuk, hogy az állatok a frissen felújított, fóliázott, lezárt templomba is megtalálták a bejutás útját, ami a faj fennmaradására nézve biztató.

Kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*) előfordulásáról korábban is csak a fertői kastélyból volt adat (1995 Papp K. 27 pld, 2008 Dobrosi D. 1 pld), 2015-ben is csak itt bukkantunk 4 szétszórtan nappalozó példányra. Örvendetes, hogy az 1995-ben Papp K. által leírt soproni csonkafülű denevér (*Myotis emarginatus*) kolónia (50) növekedik: az idei évben 300-400 pld. körülre becsültük. A 2015-ös felmérés során törpedenevér-faj (*Pipistrellus sp.*) csak egy helyszínen került elő. Az odúlakó rőt korai denevérenek (*Nyctalus noctula*) egy elhullott példány került meg a területről.

4.2.2 Saját szervezésben folytatott monitoring jellegű vizsgálatok

a) Vízimadár-állományok monitoring vizsgálata

Más szervezetekkel (Nyugat-Magyarországi Egyetem Vadgazdálkodási Intézet, Birdlife Österreich, Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület) együttműködve évek óta folyik a fontosabb vizes élőhelyek madárállományainak monitoring vizsgálata. Ez jelenleg a szigetközre, a Fertő-tó öblözeteire, a Mekszikópusztai és a Nyirkai-Hany és Osli-Hany élőhelyrekonstrukciós területeire, valamint a tóközi tavakra terjed ki. A felmérés eredményei adatbázisba kerülnek, ezekből a Nyugat-Magyarországi Egyetem Vadgazdálkodási Intézet készít összefoglaló jelentéseket a Minisztérium számára.

2013-ban is kimutatták a madártani monitoring eredményei kisalföldi vizes élőhelyek fontosságát a hazai fészkelő állományok és az átvonuló fajok tekintetében egyaránt.

b) Ritka és telepesen fészkelő madarak monitorozása

Az országos felmérési program a fokozottan veszélyeztetett, telepesen fészkelő és meghatározott ritka fajok állományainak felmérésére irányul. Működési területünkön, 2015-ben is megtörtént a telepesen fészkelők egy részének a felmérése. A ritka fészkelők felmérését csak korlátozottan, kisebb területekre tudtuk elvégezni, mivel a megye déli részén, ahol nincsen védett terület, nincsen lehetőségünk a fajok állományainak pontos felmérésére. Az eredmények adatbázisba kerülnek. A monitoring legfontosabb eredményei a következők: a kis kárókatona (*Phalacrocorax pygmeus*) fészkelése a Kisalföldön már rendszeresnek tekinthető. A kedvezőtlen tavaszi időjárás ellenére a Fertő hazai oldalán 60 pár, a kónyi tavon 4 pár, a Fehér-tónál 23 pár, a Barbacsi-tónál 60 pár, a Lipóti-morotvatónál 31 pár nagy kócsag (*Egretta alba*) költött. A kárókatona éves felmérés alapján 2015 évben a Nyirkai-hanyban 34 pár, az Osli-hanyban 9 pár, a Kónyi-tavon 16 pár és Dunaszigeten 400 pár költött.

c) A dél-hansági rekonstrukciók monitorozása

A 2000-ben elkészült Nyirkai-Hany vizes élőhelyrekonstrukció a hansági elárasztások első üteme. Kezdetektől folyik a monitorozási munka, amelyben a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai és önkéntesek vesznek részt.

A növényzet vizsgálata elsősorban állandó transzektek (24 db) cönológiai vizsgálataiból, illetve a teljes terület 3 évente elkészülő vegetáció-térképéből áll. A madárvilág vizsgálatát hetente végzett számolásokon keresztül sikerül biztosítani. A vízi gerinctelen makrofauna monitorozása azokra az árasztáshoz csatlakozó, alulról táplálkozó, lápi jellegű kisvizek vizsgálatára koncentrált, melyek a tözeges jelleget a leginkább mutatják. A rekonstrukció területén kívül a Fövényes-tó, mint kontroll mintavételi ponton folytak még vizsgálatok. 2014-ben madárszámlálásokat végeztünk, a téli hónapokban havi rendszerességű vadlúd szinkronszámlálásokat szerveztünk a területen a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesülettel közösen.

A KEOP pályázatból megvalósított Osli-Hany vizes élőhelyrekonstrukció fészkelő és vonuló madárállományainak monitorozása újabb feladatot jelent.

d) A rákosi vipera észak-hansági állományának vizsgálata

„A rákosi vipera védelme a Kárpát-medencében” című LIFE+ projekt lezárását követően az After LIFE program kereti között folytatódott a rákosi vipera állományok monitoring vizsgálata a Hanságban kijelölt három mintavételi területén, a Fűzfaszigeten, a fokozottan védett Polgár-Pintér Hanyban és a két ismert élőhely között fekvő Nagydombon tovább. A hagyományos vizuális észlelés mellett az idei évben már folyamatosan végeztük a kibocsátott és rádióadóval megjelölt egyedek telemetriás követését is.

2015. év folyamán, nyolc terepnapon, vizuális megfigyelés módszerrel, összesen 4 újszülött rákosi viperát észleltünk a Fűzfaszigeten. A Polgár-Pintér Hany és a Nagydomb területén jeladó nélküli viperát nem tudtunk kimutatni. A megfigyelt négy újszülött közül három hím, egy nőstény volt.

A Fűzfaszigeten júniusban, a korábbi években alkalmazott technológiával egy alkalommal kaszálás történt. A kezelés miatt elhullott egyedeket nem találtunk. A terület vadkárelhárító kerítése december hónapban megújult, oszlopait cserélték és a huzalok helyett vadhálóval kombinált elektromos kerítésre kialakítása történt meg. A Fűzfaszigeteken megfigyelt négy egyed azonosító felvételeik elkészítése és méreteik felvétele után a befogás helyszínén lettek szabadon eresztve. A Rákosi vipera-védelmi Központból tenyésztett egyedek kihelyezése történt meg a korábban telepített mesterséges telelőüregbe.

A Nagydombon folytatódott az élőhely rekonstrukció. A visszagyepesített élőhelyen tavaly lezajlott mezei pocok gradációt követő lucernát pusztulás fedetlen foltjai a környező terület flórájából betelepülő fajokkal spontán gyepesednek. A területen 2015-ben viperát nem észleltünk, és a herpetofauna további tagjai is alacsony faj és egyedszámmal képviselték magukat. A terület védelme érdekében a Fűzfaszigeten már létrehozott vadkár elhárító kerítés kialakítása javasolt.

A Polgár-Pintér Hanyban az özöngyomok visszaszorítása, az élőhely fenntartása és kezelése céljából továbbra is fontos lenne a megfelelő létszámú juh állomány. A Pap-föld élőhelyrekonstrukciójának folytatása és a jelenlegi élőhelyhez kapcsolása szintén fontos feladat. A területen a mintavételek során jeladó nélküli rákosi viperát nem észleltünk. Az élőhelyre a Rákosi vipera-védelmi Központból rákosi vipera kibocsátás történt.

A 2014-ben elengedett példányok közül egy aktív jeladó volt 2015 tavaszán. A Pintér-Hanyban elengedett állat áttelelt és március közepén élve megtaláltuk, megmértük és jó kondícióban találtuk. Április közepén a működő jeladóját a terület szélén találtuk meg egy fa alatt - jelek alapján valószínű egerészölyv ragadozás áldozata lett. Egy másik példány jeladója még előző év augusztusában megszűnt működni, mégis az élő, egészséges példányt 2015. márciusban sikerült befogni és a jeladót műtétileg eltávolítottuk, majd sebgyógyulást követően a viperát visszaengedtük a területre.

A 2015-ben elengedett példányok között 2 jeladós állat volt. Egyikük a Fűzfa-szigetekre került, ahol a szeptemberi elengedés után két héttel a jel eltűnt. A kígyó utolsó tartózkodási helyén nagy kiterjedésű vaddisznótúrás keletkezett ezzel egy időben, illetve a kihelyezett vadkamera is rögzítette a legalább 6-8 süldőből és 2 anyakocából álló konda jelenlétét. Feltételezzük, hogy a két jelenség összefügg és a viperát a vaddisznók megették. A Pintér-Hanyban elengedett példányok között is volt egy jeladós, aminek a jele tavaszig észlelhető volt ugyanarról a helyről. Ezt idén március közepén alaposabban megvizsgálva, megtaláltuk a jeladót és a kígyó maradványait egy üregben. A kígyó teste ketté lett harapva még ősszel - talajszinten mozgó potenciális predátorok közül menyét vagy erdei egér jöhet szóba.

e) Egyenesszárnyúak monitorozása a rákosi vipera élőhelyeken

2015-ben az FHNPI kutatási programjának keretében a korábbi monitorozások során kijelölt 10 hansági mintavételi helyen végeztük az egyenesszárnyú-együttesek vizsgálatát.

Az elmúlt években végrehajtott élőhely-rekonstrukciós beavatkozások hatás-vizsgálatának fő célkitűzése a rákosi vipera elérhető táplálékbázisának nyomon követése, valamint adatok szolgáltatása a vipera-táplálékbázisok maximálását szolgáló területkezelési koncepció kialakításához.

A 10 mintavételi területen végzett fűhálós orthopterológiai mintavételezések négy ismétléssel a következő mintavételi időpontokban történtek: 2014.06.10., 2014.07.10., 2014.08.17., 2014.09.17. A szárazgyep-rekonstrukciós mintavételi területen (10) július és augusztus hó-

napban az előző években jellemzőnél nagyobb egyenesszárnyú-biomassza jelenlétét tapasztaltuk, azonban ez a pozitív tendencia szeptemberre (a területkezelés hatásaként) megváltozott. A visszaesést azonban csak időszakosnak kell tekintenünk, az utókezelések folytatása kulcsfontosságú a természetközeli gyepszerkezet kialakulásához. A vizsgált üde gyeppek közül három területén (1,7,8) azt tapasztaltuk, hogy a jelenlévő egyenesszárnyú-biomassza értéke idén magasabb volt, mint a többévi átlag. Az 5-ös és 9-es mintavételi területeken 2014-ben jelenlévő egyenesszárnyú biomassza kevesebbnek bizonyult, mint a többévi átlag. Ez nagy valószínűséggel annak volt köszönhető, hogy az idei nyár extrém csapadékhullása okán az említett két kvadrát területén található gyeppeken oly mértékű vízborítás alakult ki, hogy azok több hosszabb időszakban is nem voltak egyenesszárnyú-élőhelynek tekinthetők. A mintavételi területeken mért egyenesszárnyú biomassza értékeket hektárra vetítve 2014. június–szeptember időszakában a mintavételi területek zömén az egyenesszárnyúak 0,7 és 2,6 kg/hektár közötti biomasszával voltak jelen.

f) Vízimadár-gyűrűzések

Magyar-Osztrák pályázat megvalósítása keretében jelöltünk vízimadarakat 2015-ben. Műholdas nyomkövetővel elátott 2 pd nyári lúd (*Anser anser*) folyamatos észlelése történt meg, emellett színes jelölőgyűrűkkel (nyakgyűrű vagy lábgyűrű) jelöltük a következő fajok egyedeit: nyári lúd, bütykös hattyú (*Cygnus olor*), nagy kócsag (*Egretta alba*), szürke gém (*Ardea cinerea*), kis kárókatona (*Phalacrocorax pygmeus*), egerészölyv (*Buteo buteo*), dankasirály (*Larus ridibundus*), küszvágó csér (*Sterna hirundo*). Ezen kívül folytattuk a hazai vadréce fajok gyűrűzését is.

g) Xilofág rovarok felmérése a Rábaközben és a Határmenti-erdőkben

A felmérés elsősorban közösségi jelentőségű xilofág rovarok felmérésére irányult. A jelölő fajokat minden érintett Natura 2000 területen nagy mennyiségben sikerült megtalálni és számos helyen új fajokat (pl. *Limoniscus violaceus*) mutattunk ki. A vizsgálatokhoz új elemként csatlakozott Győr-Gönyű térsége és Pannonhalmi-dombság területe is, ahonnan már az első alkalomkor jelentős fajok kerültek kimutatásra, egyebek közt a havasi cincér (*Rosalia alpina*) előfordulási adatának megerősítése és egy komolyabb állomány létének földterítése.

h) A túzok (*Otis tarda*) állományfelmérése és monitorozása a Mosoni-síkon

A terepi felmérések befejeződtek, az adatok feldolgozása és a jelentés elkészítése folyamatban van.

A monitoring a tervezett módon zajlik, az adatok feldolgozása jelenleg folyamatban van.

4.3 OKIR-be betöltött és betöltésre előkészített adatok modulonként

4.3.1 Biotika modul

Igazgatóságunk 2015-ben nem töltött be adatokat a TIR-be az OKIR üzemelési problémái miatt. Az év során erőforrásainkat a meglévő adatok egységes szerkezetbe konvertálására, illetve az adatok validálására fordítottuk.

4.3.2 Védett értékek modul

Feltöltésre kerültek az országos és helyi jelentőségű védett természeti területek adatai. Előbbiek lezárásra kerültek, utóbbiak esetében folyamatban van az adatok ellenőrzése és az adathiányok pótlása, ennek érdekében felvettük a kapcsolatot az érintett önkormányzatokkal.

4.4 Jelentési kötelezettség

A tárgyévben a kutatási és monitoring tevékenységet érintő jelentéstételi kötelezettség nem merült fel.

14. táblázat: Kutatási tevékenység

No.	Kutatási projekt megnevezése	Összeg (e Ft)	A kutatást végző szervezet/magánszemély	Az eredmények rövid ismertetése	Megjegyzések
1.	Kezelések hatása a hangyaboglárka (<i>Maculinea</i> sp.) fajokra	0	FHNPI	Lásd. szöveges rész.	
2.	A sárga gyapjasszövő állományok felmérése	0	FHNPI	Lásd. szöveges rész.	
3.	Lápi póc és réti csík állományok felmérése	0	FHNPI	Lásd. szöveges rész.	
4.	A Natura 2000 fenntartási tervek készítése során végzett adatgyűjtések	20 650	FHNPI	Lásd. szöveges rész.	A kifizetések többsége 2015-ben történik.
5.	Ragadozó madarak telemetriás vizsgálata	2 000	FHNPI + Palustris Bt.	Lásd. szöveges rész.	Szlovák-magyar interregből.

15. táblázat: Monitorozási tevékenység

No.	Monitorozási projekt megnevezése	Összeg (e Ft)	A monitorozást végző szervezet/ Magánszemély	Az eredmények rövid ismertetése	Megjegyzések
1	Élőhelyterképezés (NBmR országos)	340	Dal-Olló Bt.	Lásd. a szöveges részben	
2	Védett növényfajok monitorozása (NBmR országos)	260	Takács Gábor (FHNPI)	Lásd. a szöveges részben	
4	Ürgemonitoring (NBmR országos)	20	Váczi Miklós, Takács Gábor	Lásd. a szöveges részben	
5	Natura 2000 élőhelyek monitorozása	600	Mohos-Csitri Ökológiai Kutató KKT	Lásd. a szöveges részben	
6	Növénytársulások monitorozása	280	Mohos-Csitri Ökológiai Kutató KKT	Lásd. a szöveges részben	
7	Isophya costata monitorozás	350	Acrida Bt.	Lásd. a szöveges részben	
8	Coenonympha oedipus monitorozás		Ambrus András (FHNPI)	Lásd. a szöveges részben	
9	Szitakötő monitoring		Ambrus András (FHNPI)	Lásd. a szöveges részben	
10	Nappali lepke monitoring (NBmR helyi)		Ambrus András (FHNPI)	Lásd. a szöveges részben	Az országos program része
12	Egyenesszárnyúak monitorozása a rákosi vipera élőhelyeken	450	Acrida Bt.	Lásd. a szöveges részben	
13	Vízimadár-állományok monitoring vizsgálata		Pellinger Attila, Tatai Sándor, Mogyorósi Sándor	Lásd. a szöveges részben	
14	Ritka és telepesen fészkelő madarak monitoringja	500	MME + FHNPI	Lásd. a szöveges részben	
16	Rákosi vipera monitoring	350	Dankovics Róbert	Lásd. a szöveges részben	
17	Kisemlősök monitorozása bagolyköpetek vizsgálatára alapozva (FHNPI+országos értékelés)	590	Horváth Győző (Oeconomus Bt.)	Az eredmények kiértékelése még folyamatban van.	

JELENTÉS A FERTŐ-HANSÁG NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG 2015. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

No.	Monitorozási projekt megnevezése	Összeg (e Ft)	A monitorozást végző szervezet/ Magánszemély	Az eredmények rövid ismertetése	Megjegyzések
19.	Kisemlős közösségek monitorozása a rákosi vipera élőhelyeken	500	Kalmár Sándor	Az eredmények kiértékelése még folyamatban van.	
20.	Vízimadár gyűrűzések		Pellinger Attila	Lásd. a szöveges részben	
21.	Erdei denevérfajok monitorozása	3300	Estók Péter	Lásd. a szöveges részben	
22.	Épületlakó denevérek monitorozása	800	Estók Péter	Lásd. a szöveges részben	
23.	Északi pocok monitorozása	800	Kalmár Sándor	Az eredmények kiértékelése még folyamatban van.	
24.	Foltos szalamandra monitorozása	300	Dankovics Róbert	A terepi felmérések és eredmények kiértékelése még folyamatban van.	
25.	Országos Madárgyűrűzési Program	7000	MME	Az eredmények kiértékelése még folyamatban van.	
26.	Vonuló Vízimadarak felmérése	2500	Nyugat-Magyarországi Egyetem	Lásd. a szöveges részben	
27.	Közösségi jelentőségű puhatestűek monitorozása	1000	BioAqua Pro Kft.	Az eredmények kiértékelése még folyamatban van.	
28.	Xilofág rovarok monitorozása	1500	Inari Bt.	Az eredmények kiértékelése még folyamatban van.	
29.	Túzok monitorozása	500	Adenophora Bt.	Az eredmények kiértékelése még folyamatban van.	

5. Természetvédelmi kezelési tevékenység

5.1 A) Természetvédelmi kezelési tervek

2015-ben a folyamatban lévő erdőtervezéssel párhuzamosan folytattuk a Soproni Tájvédelmi Körzet, illetve megkezdtük a Pannonhalmi Tájvédelmi Körzet természetvédelmi kezelési tervek átdolgozását.

16. táblázat: A kezelési tervek készültségi állapota az Igazgatóság működési területén

A védett vagy védelemre tervezett terület neve	A tervezési terület nagysága (ha)	Megalapozó dokumentáció (+,-)	Részletes természetvédelmi kezelési terv (+,-)	"C" fejezet, jogszabály melléklete (+,-)
Fertő-Hanság Nemzeti Park	23731	+	+	+
Fertő-Hanság Nemzeti Park bővítése I.	149	+	+	+
Fertő-Hanság Nemzeti Park bővítése II.	58	-	-	-
Szigetközi TK és bővítése	15605	+	+	+
Pannonhalmi TK	8272	+	+	+
Pannonhalmi TK bővítése	693	+	+	+
Soproni TK	4891	+	+	+
Soproni TK bővítése I.	156	+	+	+
Soproni TK bővítése II.	8	-	-	-
Nagyecski Hársfásor TT	11	+	+	+
Pannonhalmi Arborétum TT	26	+	+	+
Soproni Botanikus kert TT	17	+	+	+
Ikva-patak menti TT	18	+	+	+
Liget-patak menti TT	27	+	+	+
Iváni szikések TT	96	+	+	+
Bécsi-domb TT	8	+	+	+
Várbalogi héricses TT	50	+	+	+
Ebergőci láprét TT	49	+	+	+

5.1 B) Natura 2000 fenntartási tervek

Az Igazgatóság 2015-ban 3 kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (HUFH20012 Soproni-hegység, HUFH20009 Gönyüi-homokvidék, HUFH20008 Pannonhalmi-Dombság) fenntartási tervének készítését kezdte meg.

5.2 Élőhely-fenntartás, kezelés

5.2.1 Az élőhelyeket érintő jelentősebb ökológiai állapotváltozások

A területeink ökológiai állapotát a téli-tavaszi bőséges csapadékot követő vízbőség érintette leginkább. Hatással volt a Fertő tavának vízszintjére és valamennyi vizes élőhely esetében magas vízszintet, okozott. Közvetlen havária helyzet nem alakult ki, de a magas vízszint és a hűvös kora-nyárral együtt járó folyamatos esőzés kedvezőtlen hatású volt. Rövid távon ezt a természetvédelmi prioritást jelentő fajok és társulások tolerálni képesek, de közvetett hatásaik mégis érzékelhetőek voltak, elsősorban a telepesen fészkelő vízimadarak gyenge költési eredményeiben.

5.2.2 Élőhely-fenntartási kezelési tevékenységek ismertetése

5.2.2.1 Nyílt vizes élőhelyek

A tavaszi bőséges vízellátottságot követően a nyári időszakban folyamatosan magas vízszintek voltak. A korai időszakban tapasztalt vízborítás számos, korábban nem ismert tavaszi pajzsosrák és tócsarák előfordulási adattal, valamint néhány nyári pajzsosrák adattal gazdagította a környék vízi makrogerinctelen fajairól szerzett ismereteinket. A pajzsosrák és tócsarák felmérések során számos egyéb értékes biotikai adattal is gazdagodott adatbázisunk.

5.2.2.2 Láprétek, mocsárrétek

A hansági mocsárrétek esetében még mindig komoly problémát okoz a magas aranyvessző elterjedtsége, bár az utóbbi években nagy területekről sikerült visszaszorítani kaszálással és szártépözéssel. A gyepek fenntartásához szükséges kaszálások elvégzését akadályozza az ÉTT gyepek programjának azon előírása, miszerint június 1. és július 15. között nem lehet kaszálni. Az előírás a kaszálásokat gyakorlatilag lehetetlenné teszi, mert május végén nincs elegendő idő a kaszálások elvégzésére, július és augusztus pedig a térség legcsapadékosabb hónapja, amikor a lekaszált széna betakarítása gyakorlatilag lehetetlen. A kaszálások késő őszi időzítése pedig számos közösségi jelentőségű lepkefaj (pl. hangyaboglárkák) állományát veszélyezteti.

Egyes helyeken, különösen a Dél-Hanságban továbbra is problémát okoz a gyepek egyes éveken bekövetkező gyors kiszáradása és a túllegeltetés.

5.2.2.3 Szikes és száraz gyepek

A Fertő táj keleti részén elsősorban szikes és száraz homoki gyepeket találunk. A tó déli és nyugati partvidékén különböző természetességi állapotú mocsárrétek, kaszálórétek és vetett gyepek vannak. Az elsősorban legelőként hasznosított szikes gyepek esetében a legkomolyabb természetvédelmi probléma a legeltetés miatt bekövetkező gyomosodás kezelése, illetve egyes helyeken az ezüstfa ismételt terjedése. Utóbbi visszaszorítására az elmúlt 5-10 évben jelentős előrelépések történtek, de a korábban megtisztított területen többfelé ismét megjelent a faj.

Előrelépés történt a legelők gyommentesítésében, a 2013-ban csaknem minden területen sikerült a tisztító kaszálásokat időben elvégezni. Az elmúlt évben is erre törekedtünk. Az élőhelyek állapotának és a szikes jelleg fennmaradásának nem elhanyagolható tényezője a terület vízháztartási viszonyainak megváltozása. A szikes jellegű talaj kialakulásának feltétele a felfele áramló talajvíz, amely a talajban oldott sókat kioldja és a felszínre hozza. Ez a folyamat jelenleg csak nagyon kis területen tapasztalható, így a tó körüli gyepek szikessége csökken.

A működési területen található egyéb száraz gyepek (homoki gyepek, löszgyepek) esetében általános probléma a korábbi használat felhagyása és a fűavar felhalmozódása. Ez néhány ki-

sebb, különösen értékes területen időlegesen orvosolható étetéssel, de a hosszú távú megoldás a kíméletes legeltetés biztosítása lenne. A megvalósítást azonban akadályozza a tulajdonosi szerkezet és a számtalan túlságosan kisméretű ingatlan, továbbá a támogatási rendszer hiányosságai.

5.2.2.4 Fertő-parti szikesek és rétek (1667 hektár)

Az Igazgatóság saját állatállományával és gépeivel végzi a szikes gyepek kezelését. Az élőhely-kezelés célja a szikes vegetáció fenntartása, az elnadásodás megakadályozása. Ugyanis a mély fekvésű területeken kialakuló sekély vízborítás kedvez a nádas terjedésének, ez csak rendszeres legeltetéssel és kaszálással akadályozható meg.

A Lászlómajor és Hegykő közötti területrészen komoly problémákat okoz az adventív ezüstfa terjedése. A becserjésedés felszámolása több mint 10 évvel ezelőtt kezdődött meg és a feladat még évekig sok munkát fog adni.

A fertőparti gyepterületek kezelésének célja az elgyomosodás, a beerdősülés és az elnadásodás elleni védekezés. A kezelés saját gépekkel és állatállománnyal történik.

5.2.2.5 Észak-Hansági és Tóközi gyepek (1360 hektár)

A hansági területeket az elmúlt években az elgyomosodás veszélye fenyegette, mivel csökkent a széna iránti kereslet. 2015-ben a hansági gyepeket az Igazgatóság saját eszközparkjával kezelte és a szénát az állatállomány téli etetésére használja fel. Összesen 149 magyar szürkemaráhával legeltettünk itt.

Befejeződött a rákosi vipera ismert és potenciális élőhelyeként ismert, aranyvesszővel és nád-dal borított gyepterületeinek rekonstrukciója (Vipera Life). Ennek keretében közel 400 hektáron történt meg a gyepterület helyreállítása a 2009 óta tartó program keretében.

5.2.2.6 Dél-Hanság gyepterületei (1182 hektár)

A Király-tó környéki gyepterületeken 2014-ben az Igazgatóság saját állatállománnyal – bivaly (~140 egyed) és magyar szürke szarvasmarha (~330 egyed) – legeltetett. A dél-hansági kaszálóréteket az Igazgatóság saját eszközparkjával biztosította.

5.2.2.7 Szigetközi Tájvédelmi Körzet gyepterületei (206 hektár)

A Szigetközi Tájvédelmi Körzet gyepterületein a kezeléseket célja az elgyomosodás, a beerdősülés és az elnadásodás elleni védekezés. A Szigetközi Rehabilitáció keretében minden évben folyik a mentett oldali mocsárrétek kezelése. A területeken a vízpótló rendszerrel biztosítjuk a megfelelő vízellátást, illetve kaszáljuk és szárazúozzuk a területeket. A rehabilitáció keretében 2015-ben mintegy 131 hektáron folyt kaszálás és szárazúozás, melyet vállalkozóval végeztettük 173 hektár területen és a szénát értékesítettük

5.2.2.8 Pannonhalmi Tájvédelmi körzet gyepterületei (111 hektár)

A Pannonhalmi Tájvédelmi Körzet gyepterületei kezelésének célja az elgyomosodás, a beerdősülés és az elnadásodás elleni védekezés. A területek kezelését 2015-ben is haszonbérletbe adással oldottuk meg.

5.2.2.9 Fertői nádasok (50 hektár)

A Fertő menti nádasok kezelését haszonbérletbe adással oldottuk meg az Igazgatóság kezelésébe tartozó 50 hektáron 2013-ban. A területkezelés fő célja a nádas további terjeszkedésének megakadályozása, a part menti gyepterületek rovására. A Fertő-meder nádas állományainak többségére a Fertő-tavi Nádgazdasági ZRt. rendelkezik aratási joggal. 2013-ban KEHI vizsgálatra került sor a Fertő-tavi Nádgazdasági ZRt. privatizációjával és a Zrt. által felvett agrártá-

mogatásokkal kapcsolatosan. 2014-ben egy jogszabályi változás következtében a FENÁD Zrt aratási joga megszűnt a változások átvezetését a Földhivatal megkezdte.

5.2.2.10 Tóközi nádasok (Fehértó, Barbacsi-tó, Kónyi-tó) (147 hektár Igazgatóságunk kezelésében)

A tóközi nádasok kezelését haszonbérletbe adással oldjuk meg, kivéve a gémtelep és környezetének területét. A területkezelés célja a tavak vízminőségének védelme. 2014-ben összesen 70 hektár területet adtunk haszonbérbe.

5.2.2.11 Fertő-Hanság Nemzeti Park, Szigetközi TK és Soproni TK erdőterületei (1215 hektár)

A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság vagyongazdálkodásában lévő állományok kezelését a természetvédelmi céloknak megfelelően, az érvényben lévő erdőtervek alapján, jellemzően helyi vállalkozók bevonásával végzi. Tevékenysége során meghatározó a korábban rövid vágásfordulóval kezelt ültetvények átalakítása fafajcserével, illetve az állományok szerkezetátalakítása.

17. táblázat: Élőhely fenntartási tevékenység a saját vagyonkezelésben lévő területeken

No.	A terület megnevezése	Az érintett terület nagysága (ha)	Élőhely típusa	Fenntartás célja - fő beavatkozások/kezelések
1	Soproni TK	74	Gyep	kaszálás, beerdősülés elleni védelem
2	Szigetközi TK	206	Gyep	kaszálás, elgyomosodás elleni védelem
3	Pannonhalmi TK	111	Gyep	kaszálás, elgyomosodás elleni védelem
4	Dél-Hanság	1182	Gyep	kaszálás, elgyomosodás elleni védelem
5	Észak-Hanság	871	Gyep	kaszálás, elgyomosodás elleni védelem
6	Tóköz	489	Gyep	kaszálás, elgyomosodás elleni védelem
7	Tóköz	44	Nádas	nádaratás, nádas fenntartása
8	Fertő (NY)	257	Gyep	kaszálás, elgyomosodás elleni védelem
9	Fertő (NY)	25	Nádas	nádaratás, nádas fenntartása
10	Fertő (K)	1410	Gyep	kaszálás és legeltetés, szikes gyep fenntartása
11	Fertő (K)	72	Nádas	nádaratás, nádas fenntartása
12	Erdők	1215	Erdő	fafaj csere, átállás szálaló gazdálkodásra

5.3 Élőhely-rehabilitáció

5.3.1 A mekszikópusztai szikes élőhely-rekonstrukció

Az 1989-től megvalósított mekszikópusztai elárasztások üzemeltetése a kezelési tervben foglaltak szerint folyik. A terület vízellátása a Fertőből történik, a Hanság-főcsatornán és a Csempész-csatornán lévő zsilipeken keresztül. 2014-ben a Hanság-főcsatorna jobb és bal parti területek (Nyéki szállás, Paprét, Borsodi-dűlő és Cikes) voltak víz alatt a rendkívül csapadékos téli hónapok miatt, a magas vízszint egész évben jellemző volt. A költési időszakot követően kaszáltunk és szürkemarhával legeltettünk az elnádásodás ellen.

5.3.2 Nyirkai-Hany élőhely-rekonstrukció

A 2001-től üzemelő Nyirkai-Hanyban 2015-ben a vízjogi engedély tartalma szerint végeztük a vízkormányzást. Vízkorlátozás nem volt. A II. sz. kazettában a vízszintet a szokottnál alacsonyabban tartottuk a nád ivaros szaporodási lehetőségének biztosítására. Ezt a későbbiekben a másik két kazettában is megteesszük majd. A III. sz. kazettában ősszel lehalászás miatt csökkentettük a vízszintet.

A rekonstrukciónak köszönhetően ma sok olyan madárfaj fészkel itt, amelyek számára a Dél-Hanságban korábban nem voltak költésre alkalmas területek. Stabil a nyári lúd (*Anser anser*), üstökös réce (*Netta rufina*) és a cigányréce (*Aythya nyroca*) állománya. Fészkelő fajként megjelent a nagy kócsag (*Egretta alba*), költ többek között a vörös gém (*Ardea purpurea*), a bölömbika (*Botaurus stellaris*) és a barna rétihéja (*Circus aeruginosus*). 2005-ben fészkel első ízben kanalasgém (*Platalea leucorodia*), 2006-tól pedig kis kócsag (*Egretta garzetta*) és az üstökösgém (*Ardeola ralloides*), 2007-től a fattyúszerkő (*Chlydonias hybrida*), 2009-től a kis kárókatona (*Phalacrocorax pygmeus*) is rendszertelenül költő faj a területen.

5.3.3 Osli-Hany - Királytó élőhely-rekonstrukció

A Nyirkai-Hanyhoz hasonló vizes élőhely-rekonstrukció kivitelezése az Osli-Hanyban KEOP forrásokból 2012 év végére befejeződött. Elkészültek a gátak és a mőtárgyak. A szükséges engedélyeket beszereztük. A feltöltésre 2013-ban, tél végén került sor. A vízszint beállítását a diverz vízi életközösségek kialakulását lehetővé tevő szinten, az üzemvízszint alatt állítottuk be. 2013-ban már költött itt gulipán (*Recurvirostra avosetta*), gólyatölcs (*Himantopus himantopus*), feketenyakú vöcsök (*Podiceps nigricollis*) és fattyúszerkő (*Chlydonias hybrida*) is. A jelentős téli csapadék következtében a rekonstrukcióra csak a későbbiekben tervezett Fövényestóban is tartós vízborítás alakult ki, ennek következtében ott telepesen fészkel a bakcsó (*Nycticorax nycticorax*) és a szürke gém is. 2014-ben új fészkelő fajként megjelent a kis kárókatona (*Phalacrocorax pygmeus*).

5.3.4 Kistóalmi láprét gyeprekonstrukciója

2015-ben nem sikerült elvégeznünk a láprét kaszálását és a széna lehordását. A korábbi években a széna lehordását önkéntesek bevonásával végeztük, az idei évben azonban nem sikerült kellő számú önkéntest és gyakorlatost bevonni a munkába, így a kaszálást sem végeztük el. A lekaszált és a területen maradó széna több kárt okoz, mint amennyi haszna van. A láprét állapota a rekonstrukció kezdete óta sokat javult, a leginkább veszélyeztetett fajok (*Pinguicula vulgaris*, *Dactylorhiza ochroleuca*, *Liparis loeselii*) állománya stabilizálódott.

5.3.5 Fertőhomok és Hidegség közti láprétek rehabilitációja

Az évek óta vizsgált terület hangyaboglárika (*Maculinea* sp.) állomány élőhelyi állapotának megőrzése és javítása érdekében, a lefolyó víz visszatartására készítettünk egy tervet, mely

vízjogi engedélyezés alatt van és 2007-ben a KEOP keretében benyújtottuk központi finanszírozásra, de nem kapott támogatást. 2008-ban, majd 2010-ben és 2011-ben más forrásokat próbáltunk keresni az élőhely-rekonstrukció finanszírozására, eddig sikertelenül. A tervben szereplő megoldás egyúttal a szintén a területen élő, ugyancsak élőhelyvédelmi irányelv II. függelékben nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), lápi szitakötő (*Leucorrhinia pectoralis*) és díszes légivadász (*Coenagrion ornatum*) számára is kedvezőbb életfeltételeket tud teremteni. Forrás hiányában kisebb, ideiglenes víz visszatartásra és az egyes mozaik foltok közti átjárhatóság biztosítására végeztünk beavatkozásokat. Az idén a keskenylevelű gyapjúsás (*Eriophorum angustifolium*) virágzó és termést hozó példányainak további térhódítását sikerült megfigyelni a terület egyik, mélyebb fekvésű foltján. A rekonstrukciós terv a rét elfolyó vizeit összegyűjtő (és 2000-ben még megkotort) csatorna fenék szintjének megemelését, és összességében a vizek lefolyásának csökkentését célozza meg, a szomszédos szántó területek depóniás védelmével együtt. A munka megvalósítását a források hiánya mellett az igazgatóság által kezelt területekbe beékelődő, idegen tulajdonban szereplő, egykori tőzegbánya (kivett) jelenlegi tulajdoni helyzete akadályozta meg korábban. A probléma megoldását a terület állami tulajdonba vétele, megvásárlása oldotta meg, így a víz visszatartás nem sért a jövőben idegen érdekeket és a terület vízgazdálkodása – megfelelő vízellátottsági viszonyok mellett – a közösség számára kedvezőbb feltételek biztosítása felé mozdítható el. A jelenleg még a korábbi bérleti szerződésének lejártáig horgásztóként működő egykori tőzegbánya vízszintjének emelése, víz visszatartás és hínár növényzet (kivált kolokán) nagyobb arányú térnyerése alkalmassá teheti a területet egy lápi póc szaporító hely kialakítása számára. A célok megvalósítása érdekében különleges rendeltetésű halászati víztér kialakítását kezdeményeztük a tőzegbánya-tó területén.

2013 év elején megkezdtük a becserjésedett szegélyek megtisztítását. A kézi munkával végzett tisztítás eredményeképp közel 2 ha rét vált kaszálhatóvá, bár az egyenetlen felszín és a visszamaradt tuskók egyelőre még nem teszik lehetővé a kaszálás végrehajtását gépi erővel. Kísérleti jelleggel egytengelyű alternáló kasza alkalmazásával kisebb területek kezelése kezdődött meg.

5.3.6 Répce, Rábca menti területek, vizes élőhelyek helyreállítása, vízellátásának javítása

A tervet – melynek előkészítésében igazgatóságunk is részt vett – az ÉDUKÖVIZIG nyújtotta be KEOP pályázatra 2008-ban. A projekt célkitűzése a Répce alsó szakaszán a folyó kontinuitás helyreállítása, a bőségebb vízhozam biztosítása (a Répce-árapasztón a Rába felé elfolyó víztömeg jelentős részének a főmederben való tartásával), amely különösképpen a Rábca mentén lévő hansági élőhely rekonstrukciós területek (Nyirkai-Hany és a tervezett Osli-Hany) vízellátásának mennyiségi és főleg minőségi javulását lenne hivatott megoldani. A pályázat – többszöri elutasítást követő átdolgozások után – 2010-ben pozitív elbírálást nyert, így 2011-ben megkezdődhetett a projekt előkészítése, majd mostanra már a második ütem kivitelezési munkái is lezajlottak. A Répce alsó szakaszon és a befogadóban egyelőre várjuk a kedvező hatások jelentkezését, melyek az élőhely benövényesedése után fognak – reményeink szerint – jelentkezni.

5.3.7 Fertőbozi rét rekonstrukciója

A 2013 évhez hasonlóan a korábban megkezdett láprét rehabilitáció folytatásaként, a korábban a rekettrefűz állománytól részlegesen megszabadított területen, a felverődött sarjak vízszaszorítása zajlott, kézzel és egytengelyű alternáló kaszával. A munkálatok folytatását az év során állandó jelleggel meglévő magas vízborítás nem tette lehetővé, géppel nem lehetett a területre bemenni. A réttel határos csatornában és egyéb kisvizekben a lápi póc esetleges előfordulásának ellenőrzésére történt mintavételek negatív eredményt hoztak eddig. A jelenlét tényének biztonságos kizárása a visszatelepítés szempontjából lényeges!

5.3.8 A kisalföldi meszes homokpuszta katonai használatú területeinek rekonstrukciója

A HM Védelemgazdasági Hivatal (a Honvédelmi Minisztérium Infrastrukturális Ügynöksége jogutóda), a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság, a HM Budapesti Erdőgazdaság Zrt. és az Aquaprofit Zrt. konzorciuma 2009-ben Life+ pályázatot (LIFE08 NAT/H/000289) nyert a Győr környéki katonai használatú területek homoki élőhelyeinek helyreállítására. A „Restoration and conservation of priority-listed Pannonic sand land habitats in military owned area of the Hungarian Little Plain” pályázat keretében a katonai használatú területeken meglévő homoki gyepek állapotának javítására törekednek. Az akciók keretében eltávolítják a területen élő özönnövényeket (bálványfa, akác, selyemkóró) (C1 akció), égetéssel, kaszálással és gereblyézéssel eltávolították a felhalmozódott vastag fűavart (C2 akció), megtörtént az illegálisan lerakott hulladék összegyűjtése és biztonságos megsemmisítése (C5 akció), elbontásra kerültek a korábbi katonai használatból visszamaradt építmények, betonozott felületek (C5 akció), kisebb területeken kísérleti jelleggel helyreállították az eredeti domborzatot és a C5 akció keretében megtisztított területeken gyepesítettek (C4 akció). A 2014-2015. időszakban elsősorban a megkezdett munkák utókezelési tevékenysége (özönnövények kezelése), de megindult a terület hosszú távú fenntartását biztosító extenzív legeltetés előkészítése is. Az 5 éves projekt eredményeképp a terület képe és élőhelyeinek kiterjedése jelentősen megváltozott, ma különböző természetességű gyepek borítják a területet, kisebb-nagyobb őshonos fa- és cserjecsoportokkal tagolva. A projekt 2015-ben befejeződött, de a területek természetvédelmi szempontú extenzív használat folytatódik a területen. A kezeléseket az Igazgatóság szakmai irányításával a Budapesti Erdőgazdaság Zrt. végzi.

18. táblázat: Élőhely-rehabilitációk az Igazgatóság működési területén

No.	A terület megnevezése	Az érintett terület nagysága (ha)	Élőhely típusa	A rehabilitáció célja - fő beavatkozások/kezelések
1	Mekszikópusztai szikések	150	Szikes	A mekszikópusztai szikes élőhely-rekonstrukció. Elárasztások, kaszálás, legeltetés.
2	Nyirkai-Hany élőhely-rekonstrukció	423	Láp, mocsár	Elárasztás.
3	Kistóalmi láprét	3	Láprét	Nád visszaszorítása
4	Osl-Hany - Királytó élőhely-rekonstrukció	1362	Láp, mocsarak	Elárasztás.
5	Répcse, Rábca menti területek, vizes élőhelyek helyreállítása, vízellátásának javítása (tervezett)	500	Mocsárrét	Időszakos elárasztások biztosításával a mocsárrétek ökológiai vízigényének kielégítése.
6	Fertőhomok és Hidegség közti láprétek rehabilitációja (tervezett)	46	Láprét	Nád visszaszorítása, hidrológiai rehabilitáció
7	Fertőbozi rét rekonstrukciója	6	Láprét	Rekettyefűz visszaszorítása
8	A kisalföldi meszes homokpuszta katonai használatú területeinek rekonstrukciója	250	Homoki gyep, erdőssztyep	Özönnyvény irtás, mesterséges objektumok felszámolása, illegális hulladék összegyűjtése

5.4 Fajmegőrzési tevékenység

5.4.1 A fajokat érintő jelentősebb ökológiai állapotváltozások

Egyes fajok esetében (pl. rákosi vipera) az állományfelmérések eredményei csökkenésre utalnak, de a bekövetkezett változások az észlelési valószínűségekre is hatnak, így ennek hatásait csak több évben végzett felmérések eredményeinek összevetésével tudjuk majd értékelni. Más fajoknál tapasztaltunk állomány növekedést is, ami szintén összefüggésben lehet a monitoring vizsgálatokat (is) befolyásoló külső tényezőkkel, azonban a több alkalommal is tapasztalt új népesedés fölfedezések (méhbangó a Fertőn, vetővirág Gönyűn, ...) háttérben bizonyosan a vizsgálatok kiterjesztése állhat, valós terjedésnek, növekedésnek viszonylag kisebb az esélye az élőhely rekonstrukciós területeken kívül.

Működési területünk Ausztriával és Szlovákiával is határos, ezért több állatfaj (különösen madárfajok esetében) figyelembe kell venni, hogy a populációk évről-évre változó diszperziót mutatnak a működési területünkénél lényegesen nagyobb léptékben. Különösen a telepesen költő fajok esetében a több évtizedre visszanyúló adatok rámutatnak az eloszlások időben változó dinamikájára. Ennek hatásait csak a regionális léptékű változások értékelésén keresztül tudjuk megítélni majd.

5.4.2 Fajmegőrzési tevékenységek ismertetése

5.4.2.1 Hagymaburok kosbor (*Liparis loeselii*) és lápi hízóka (*Pinguicula vulgaris*)

A két fokozottan védett fajnak egyedül a Kistóalmi lápréten van ismert előfordulása az Igazgatóság területén. Mindkét faj 10 évvel ezelőtt a kipusztulás szélére került. A hagymaburok állománya általában 10-25 tő körül alakult, a lápi hízókának 1993-ban volt utoljára ismert előfordulása. Az Igazgatóság 1997-ben készíttette el a láprét botanikai felmérését és ennek alapján kezdődött meg a terület kezelése. Az első két évben a rét középső részének téli leégetését végeztük el, majd 2000-ben és 2001-telén kaszálással, majd gereblyézéssel távolítottuk el az elhalt szerves anyagot a területről. A beavatkozás eredményeképpen a hagymaburok populációja kezdetben gyors növekedést mutatott és újra megtaláltuk a lápi hízókát. 2005 óta a láprét kaszálását egytengelyes alternáló kaszával végezzük, a szénát önkéntesek segítségével gyűjtjük össze és égetjük el a terület szélén.

Több év szünet után a hagymaburok kosbor 2008-ban ismét kihajtott, ekkor összesen 4 tövet sikerült megfigyelnünk, majd 2009-ben 13 tövet találtunk, amelyekből 12 virágzott, de 2010-ben és 2011-ben nem sikerült megtalálni a növényt. 2012-ben 37, 2015-ben 26 tövet sikerült találnunk.

A lápi hízóka esetében a 2007. évi 26 tő után 2008-ban 41 tövet találtunk, 2009-ben 62, majd 2010-ben 133 tövet sikerült megfigyelni. 2011-ben egyetlen tövet sem találtunk, aminek az okát egyelőre nem ismerjük. 2012-ben 122, 2015-ben 78 tövet számoltunk meg. Utóbbi évben az egyik előfordulási helyről teljesen eltűnt a faj.

Mindkét faj esetében az állomány erősen ingadozó megfigyelt egyedszám mellett stabilnak tűnik, ami a megőrzési tevékenység eredményességét igazolja.

5.4.2.2 Pókbangó (*Ophrys sphecodes*)

A pókbangó fertő-menti élőhelyén a tavaszi időszakban elkerítéssel biztosítjuk a lelőhely védelmét, majd a termések beérése után a területet szürkemarhával legeltetjük. A faj érdekében szükséges kezeléseket 2011-ben is sikerült elvégeznünk a Fertő-menti területeken. A nagyszentjánosi és a harkai lelőhelyeken az Igazgatóság kezelést nem végez, de megkíséreltük felvenni a kapcsolatot az érintett tulajdonosokkal a jövőbeni kezelések biztosítása érdekében. A

faj esetében 2008-ban volt teljes felmérés, akkor összesen 1300 tövet számoltunk meg a működési területen. Az idei évben (2015) igyekeztünk minden lelőhelyen teljes felmérést végezni. A Fertő parti állomány jelentősen növekedett mind egyedszámát, mind elterjedési területét tekintve, összesen 13800+/-229 példányt sikerült megfigyelni, ami csaknem tízszeres növekedést jelent és a kezelések sikerességét jelzi. A pókbangó a Fertő parton ma már nem tekinthető veszélyeztetettnek. A nagyszentjánosi lelőhelyek közül a Duna-parti kifejezetten veszélyeztetett, a cserjésedés és fűavar felhalmozódás miatt csak 1-3 tövet sikerül megfigyelni.

5.4.2.3 Méhbangó (*Ophrys apifera*)

A Szigetközben 2013-ban folytattuk a Lóvári-erdőben ismert állomány élőhelyének rehabilitációját. Az élőhelyre telepített nemes nyaras korábban (2001) levágásra került, illetve eddig folyamatosan végeztük a bolygatás miatt megjelent veresgyűrűs som irtását. A kezelés hiányában 2011-re a veresgyűrűs som ismét teljesen elborította a lelőhelyet. 2012-ben el tudtuk kezdeni a lelőhely kezelését, a nyár folyamán a veresgyűrűs somokat levágtuk, a levágott ágakat a tél folyamán égettük el. 2014-ben a sarjak leverését sikerült elvégeznünk és a lelőhelyen a felhalmozódott szerves anyagot kigereblyéztük.

2005-ben új állomány is előkerült a Győrújbarát melletti Tokaj és Józán-völgy területén. A jelenleg nem védett terület védetté nyilvánítási eljárást Igazgatóságunk elindította és a területi egyeztetéseket 2007-ben lezárta. A területen Schmidt Dávid teljes felmérést végzett 2014-ben és számos új lelőhelyen találta meg.

2011-2012 során egy új állomány került elő a győri gyakorlótér területéről. A populáció egy része az AUDI beruházási területen élt, a veszélyeztetett tövek (5 tő) áttelepítésre kerültek, de nem éltek túl. A korábbi lelőhelytől nem messze újabb töveket sikerült találni 2013-ban egy kis fenyvesben.

A tavalyi év a faj szempontjából kifejezetten kedvező volt, minden lelőhelyen a korábbi évekénél nagyobb mennyiségben virágzott. Az év során gyűjtött adatok feldolgozása és összesítése folyamatban van.

A 2015. év során egy eddig teljesen ismeretlen, új állomány került elő a Fertőszéplak határában levő egyik egykori agyagbányából, a *Dactylorhiza ochroleuca* populáció felmérése során. A népesség mintegy 10 virágzó egyedet tartalmazott ebben az évben, további monitoring vizsgálatokat tervezünk az állomány elterjedésének pontos felmérésére.

5.4.2.4 Rákosi vipera (*Vipera ursinii rakosiensis*)

A Hanságban „A rákosi vipera védelme a Kárpát-medencében” című LIFE+ projekt lezárását követően 2015-ben három kijelölt mintavételi területén, a Fűzfaszigeten, a fokozottan védett Polgár-Pintér Hanyban és a két ismert élőhely között fekvő Nagydombon tovább folytatódott a rákosi vipera állományok monitoring vizsgálata. Ez év folyamán, nyolc terepnapon, vizuális megfigyelés módszerrel 4 fiatal rákosi viperát észleltünk a Fűzfaszigeten. Polgár-Pintér Hany és a Nagydomb területén nem sikerült példányokat megfigyelni. A kibocsátott és jeladóval ellátott egyedek rádiótelemetriás követését az MME részéről Halpern Bálint végezte. A 2015-ben kiengedett 3 jeladós állat közül az egyik két héten belül elpusztult (predáció), a két példányt 2015 során még észleltük.

A hansági rákosi vipera állományok védelmének fontos eleme – a területkezelés átalakítása mellett – a ragadozónyomás csökkentése. Az emlős ragadozók ellen hatékony eszköze lehet a kombinált vadkerítés, a predációt okozó túlszaporodott emlősök állományszabályozása, riasztás. A megfigyelések szerint a visszatelepítés sikeres volt, az állatok többsége életben maradt. 2016-ban is tervezzük a visszatelepítés folytatását.

5.4.2.5 Lápi póc (*Umbra krameri*)

A faj ismert élőhelyei az elmúlt másfél évtizedben aszály és víz elterelés miatt egy, vagy több alkalommal részben vagy egészben kiszáradtak, 2002-re a térségben nem maradt ismert népessége. A 2003-ban az Észak-Hanságban, addig nem ismert új élőhelyen megtalált fajt azóta további pontokról is sikerült kimutatni. A Lébényi forrás-tavak felső tavából (a korábban ismert tápláló csatornával közvetlenül összefüggő területről) az ÉDUKÖVIZIG szakemberei kimutatták a faj jelenlétét, mely a horgásztó működésével és vízpótlási rendszerének kialakításával kapcsolatosan jelenít meg természetvédelmi igényeket a jövőben.

A forrástavakat tápláló csatornán a faj jelentős, önfenntartó állományát évek óta folyamatosan kísérjük figyelemmel, valószínű, hogy a tavakba is innen terjedt el. Nagyobb denzitásban került elő a tavak kifolyó árkából is.

A Szigetközben a mentett oldali vízpótló rendszer ökológiai célú átalakítását szolgáló élőhelyrekonstrukciós projekthez (KEOP, ÉDUKÖVIZIG) kapcsolódó vizsgálatok, valamint a szigetközi Interreg program (FHNPI) felmérései új, meglepő eredménnyel szolgáltak, a Szigetközben kipusztultnak hitt lápi póc egy jelentős állománya került meg az Alsó-Szigetköz mentett oldali csatornáinak egy szakaszából (Bácsai-csatorna vízrendszere), melynek fenntartása érdekében a projekt végrehajtásának ütemezését és bizonyos feladatok elvégzését módosítani kellett korábban. Ebben a folyamatban a FHNPI szakemberei jelentős koordináló feladatot láttak el. Az év folyamán a Bácsai-tó kialakításával kapcsolatosan zajlottak munkák, melyek szintén érintették a lápi póc népességét. Az itteni népesség védelmének érdekében a tervezett kotrás kivitelezésének módosításával egy védett öböl került kialakításra, ahol nem történt semmiféle zavaró beavatkozás, míg a tó többi részén – az eredeti tervnek és a lakossági kívánságnak megfelelően – lezajlott a meder mélyítés és a parti zónában parkerdő kialakítása történt meg. Tájékoztató tábla kihelyezése szerepel még a lápi póc népességgel kapcsolatos ismertetővel. A lápi póc zárt területeken való szaporítására és visszatelepítésére irányuló KEHOP pályázatot készítettünk és nyújtottunk be.

A Szigetközben végzett beavatkozások által érintett lápi póc állomány monitorozása elég kedvezőtlen eredményt nyújtott: a kotrásokkal és egyéb beavatkozásokkal érintett szakaszokon a póc népesség jelentős mértékben lecsökkent, ezért nem volt indokolatlan a korábbi óvatosság és a munkálatok időszakos felfüggesztésére tett javaslatunk. Sajnos a Bácsai-tó esetében kijelölt lápi póc kíméleti területen végzett felmérés is csak igen alacsony egyedszámú póc népesség megmaradását mutatta. A Bácsai-csatornán végzett iszapolási és kaszálási munkák a póc népesség mellett a réti csík állományra is negatívan hatottak.

A hansági csatornahálózat további pontjain került a lápi póc kimutatásra, azonban a rendszeresen zavart, kotort, illetve áramló vizekben nem, vagy csak igen kis egyedszámban található meg, ebben a vonatkozásban nem tűnik túlzónak az erdészeti munkákkal kapcsolatos csatorna kotrasi munkák esetén a legfeljebb féloldali és kíméletes munkavégzés előírása, előíratása.

5.4.2.6

5.4.2.7 Hangyaboglárkák (*Maculinea* sp.)

A fertő-parti, hansági, soproni, szigetközi és répcementi vérfüves lápréteken 2002-től folyamatosan zajlik a hangyaboglárkák, a vérfübuglárka (*Maculinea teleius*) és zanótboglárka (*Maculinea nausithous*) állományainak felmérése. A populációk egyedsűrűség értékei, rajzdinamikai paraméterei, az élőhelyek jelenlegi állapota és az eddigi kezelések hatásai kerültek felmérésre. Az ismert ökológiai igények alapján az egyes területekre specifikus kezelési eljárások (pl. kaszálási rend) kerültek kidolgozásra és alkalmazásra, valamint a terület vízgazdálkodási rehabilitációjára készült terv és történtek apróbb beavatkozások. Az élőhely mozaikosságának megtartása mellett az egyes foltok közti átjárhatóság biztosítására átjárókat vágunk

az elválasztó cserjesávokon, valamint a nád visszaszorítására végeztünk kaszálásokat. A munkák végzésébe hazai és külföldi önkéntesek is bekapcsolódtak. A korábban vizsgált területek és fajok mellé az Ebergőci-láprét esetében a szürkés hangyaboglárka (*Maculinea alcon*) népszerűség és – egy véletlen égetés következtében – a felhalmozódott fűalom égetéssel való eltávolításának követő vizsgálata is felsorakozott. A területen legalább 10 éve nem történt kaszálás, ez egyfelől zombékos szerkezet kialakulását tette lehetővé, ami igen kedvező, másfelől viszont egyes foltokon erőteljesen beindult a cserjésedés, máshol nádasodás, illetve *Solidago* elszaporodás jelent veszélyt. Az eddigi eredmények azt mutatják, hogy a vegetációban nem esett kár és a boglárkalepke népszerűség is túlélte a tüzet, sőt, igen abundánsnak bizonyult. 2014-ben gyakorlatosok és önkéntesek segítségével invázió fajok (*Solidago*) eltávolítás, valamint a fűbokrok óvatos gyérítése zajlott. A területen jelentős vízborítás volt az egész évben, mely a *Maculinea* népszerűség számára már helyenként valószínűleg egy kissé az optimum fölötti volt, vagy az előző év magas népszerűsége miatt a hangyagazdák kolóniái merültek ki, így a korábbi éveknél alacsonyabb volt a rajzó lepke népszerűség abundanciája. 2015-ben a népszerűség ismét a megelőző évekhez képest alacsonyabb egyedszámot mutatott, azonban a rajzási időszakban beköszöntő hőség napok is kedvezőtlenül befolyásolhatták a népszerűséget a korábban tapasztalt jelentős mértékű vízborítottságot követően.

A 2012-ben, Himód-Gyóró térségében felfedezett, újabb, igen erőteljes, 3 *Maculinea* hangyaboglárka népszerűség felmérése – szakdolgozók és külső szakember segítségét igénybe véve – 2014-ban folytatódott, a korábban becsültnek megfelelő, igen erőteljes állomány jelenlétéről nyertünk így adatokat. 2015-ben a jogszerűen, előre bejelentett kaszálás során sajnos a *Maculinea* kíméleti terület jelentős része is le lett kaszálva, így a rajzási időszak elején még csak kisebb terület részen volt megfelelő a vérfű állomány, a kornistárnics népszerűség viszont jelentősebb mértékben mutatott elmaradást virágzásban, remélhetőleg nem szenvedett súlyosabb károsodást. A népszerűség megőrzése és élőhelyének javítása érdekében a tulajdonosokkal tárgyalásokra lesz szükség.

5.4.2.8 Ezüstsávós szénalepke (*Coenonympha oedippus*)

A fokozottan védett, Natura 2000 II. függelékes nappali lepke hazai recens, természetes előfordulási adatai csak Ócsa környékére szorítkoznak. A faj hazai túlélésének biztosítására fölmerült más, alkalmas élőhelyekre történő áttelepítés (illetve visszatelepítés) igénye is. Az irodalmi adatok a Hanság (Csorna, Kapuvár) területéről is említik a fajt, bizonyító példányok is vannak, azonban a megjelölt helyeken azóta senki nem látta a fajt és az eredetileg említett élőhely is megszűnt már. Az élőhelyi igények tisztázása és a potenciális élőhelyek behatárolása után, 70 évvel az utolsó példány megkerülését követően sikerült a hansági ezüstsávós szénalepke népszerűséget 2009-ben megtalálni, az elterjedési területet hozzávetőlegesen meghatározni, valamint egy kiválasztott mintaterületen egy gyors denzitás becslést elvégezni. A populáció pontosabb felméréséhez a jelöléses vizsgálatok 2009-től minden évben folytak tovább.

A mintaterületül kiválasztott „Háromszögletű rét” területén, egyes foltokon egytengelyű alternáló kaszával, illetve motoros kaszával kísérletek történtek cserjeirtásra és *Solidago* állomány gyérítésre, ám az egyenetlen terep miatt csak nagyon kis foltokban sikerült az eredeti növényzet felszabadítása. Vontatott, vagy függesztett, traktor által meghajtott munkagépekkel a kaszálás és/vagy szárzúzás elvégezhető lenne, azonban ezek a gépek a rétek mikrodomborzati változatosságát, több szintű növényzetét és zombékos szerkezetét tönkre tennék, így nem kerülhetnek itt alkalmazásra. Egyelőre csak az egyedi cserje eltávolítás és kisebb léptékű, sávok kaszálás jöhet csak szóba. A faj itteni (Észak-Hanság) előfordulása számos további kérdést fölvet a területkezelések, vízgazdálkodás, kaszálási rendszer kapcsán, melyeket a következő években sürgősen végig kell gondolni és a faj itteni népszerűségének megerősítésére tervet kell kidolgozni. Ugyanígy az egyes élőhely foltok összekötését is meg kell valósítani annak érdekében, hogy a fragmentáció megszűnjön, valamint az újonnan kialakított élőhelyek – gyep

– benépesülésére is lehetőség nyíljon. Ebben az évben – kísérleti jelleggel – a területen mozgó vadgazdálkodók által készített, szárazúzóval letakarított feltáró, cserkelő utak és lősávok készítése során az erősebben becserjésedett foltok közül néhány hely ki lett takarítva.

A cserjésedés és Solidago terjedés alól felszabadított foltok a lepkék által kedvelt területté váltak, az 2014–15. éviévi felmérések óvatos optimizmusra adnak okot, mérsékelt, de határozottan mondható denzitás növekedés tapasztalható a jelölés-visszafogásos populáció becslés adatai alapján. Az eredményekből készített összefoglaló bemutatásra fog kerülni a Butterfly Conservation Europe által szervezett konferencián, Hollandiában.

5.4.2.9 Szitakötők (Odonata)

A lápi szitakötő (*Leucorrhinia pectoralis*) fertői, hansági és szigetközi állományainak és a faj számára alkalmas potenciális élőhelyek felmérése folyamatban van, a Fertőhomokon korábban megtalált állomány további behatárolása és vizsgálata tovább folyt, azonban az idén a tovább csökkenő népség az egykori tőzegbánya területén a vízszint magasságának növelését, a víz nagyobb mértékű visszatartását (és a fölmelegedés megakadályozását) indokolja.

A Fertő térségében – főként a Fertőmelléki-dombsor vonulatain – táplálkozó fiatal *pectoralis* népség helyenként azt mutatja, hogy nincs gond az állománnyal, azonban a tenyésző helyek pontosabb behatárolása a Fertő belső tavaiban eddig nem járt sikerrel. A Hanságban és a Szigetközben nem sikerült megtalálni a fajt, a határmenti erdők N2000 site területén szórványos imágó előfordulások detektálhatók, melyek a Fertőtől már egy kissé távol vannak, így közelebbi tenyészésük (akár Ausztriában is) feltételezhető.

Ismert dolog, hogy a lápi szitakötő nagy állományai által kedvelt élőhelyek általában a lápi póc által is lakottak, így a fertőhomoki terület potenciális élőhelyként számításba vehető (a lápi póc rég kipusztult a Fertőből). A mintaterületen való exuvium számlálás során a tőzegbánya népsége igen alacsony volt az idén, bár a környező területeken – nyilván a Fertő belső tavai-ból származó – imágókat lehetett találni. A lápi póc szaporító állomás – a megfelelő vízgazdálkodási intézkedésekkel (víz visszatartás) – a lápi szitakötő állományának megerősítését is szolgálni fogja.

A díszes légivadász (*Coenagrion ornatum*) egyes populációinak felmérése szintén zajlott ebben az évben is, az egyes kisvízfolyások, csatornák vizsgálatával. A fertőhomoki vizes élőhely mozaik-komplexum egyik eleme, egy áramló kisvízfolyás és a hozzá tartozó vízrendszer néhány további eleme ad otthont a faj jelentősebb állományának. A korábban is vizsgált szakaszok közül némelyik vízellátottsága jelentős romlást mutatott már a tavasszal is, nyárra pedig szinte teljesen ki is száradt, így a népségben bizonyos mértékű visszaszorulás mutatott. A Kardos-ér vízrendszerén sikerült ismét megtalálni a fajt, ám igen alacsony egyedszámban. Mivel a faj a régióban – a Fertő parti csatornák kivételével - jórészt a védett területeken kívüli kisvízfolyásokon tenyészik, ezért rendkívül fontos a külön védelmi program kidolgozása a Víz Keret Irányelv követelményeivel összefüggésben. Így a kisvízfolyások vízgazdálkodási, kotrési munkáinak viszonylatában, különösen a saját kezelésű csatornák esetében, a megfelelő fenntartási munkák kiviteli módjának és ütemezésének összeegyeztetése igen fontos az élőhely megőrzés célkitűzéseivel. Ezzel párhuzamosan az agrártámogatási rendszer vizes élőhelyekkel kapcsolatos programjainak beindítása és a pufferzónák kialakítása alapvető fontosságú a faj megőrzésével kapcsolatosan. A hansági díszes légivadász állomány nem túl erőteljes, de kimutatható, stabilizálása érdekében bizonyos csatorna és árok szakaszok folyamatos, átöblítendő vízzel való ellátottságát biztosítani kell és a kotrési munkák féloldali elvégzését kell kikötni. Amennyiben az Észak-Hanság keleti részén sikerül jelentősebb, stabil állományt létrehozni, a Szigetközbe való visszatelepülés is elképzelhetővé válik (hasonlóan a *Somatochlora flavomaculata* fajéhoz).

A ritka hegyi szitakötő (*Cordulegaster heros*) Soproni-hegyvidéken lévő populációjának monitorozása 2015-ben is folytatódott. A népszerű fenntartása érdekében a hegyvidéki patakok vízgyűjtőjén alkalmazott erdőgazdálkodási munkák intenzitása és ütemezése, valamint a vízügyi beavatkozások tekintetében irányelvek és korlátozások fognak megfogalmazásra kerülni. Ezek lényeges eleme a vízfolyások fölötti árnyaló állomány folyamatos fenntartása és a meder természetes fejlődésének, lefutásának szabad érvényre juttatása. A faj itteni népszerűségének vizsgálatába sikerült ismét gyakorlatos diákokat és egy PhD hallgatót is bevonni, miáltal a vizsgált területek kiterjesztése is megtörtént olyan szakaszokra és völgyekre, ahol korábban nem sikerült a faj jelenlétét és tenyésztését kimutatni, ennek eredményeként az Óbrennbergi-völgyből is megkerült a *C. heros* lárvabőre és imágója, továbbá összehasonlító vizsgálatokra került sor a *Cordulegaster heros* és *C. bidentata* fajok lárváinak élőhelyi igénye közt. A vizsgálatok kiterjesztése az élőhely fizikai, hidro-morfológiai és a vízi makrogerinctelen közösségek felmérésére, továbbá a faj által kedvelt szakaszok alaposabb elemzésére fókuszál, felölelve – más szakértőkkel közösen vizsgálva - a szomszédos Kőszegi-hg. és a Mecsek népszerűségét is..

A folyami szitakötők (*Gomphidae*) állományai az igazgatási területen a Szigetköz (Mosoni-Duna), Rába, Kis-Rába és a Répce mentén élnek. Megőrzésükkel kapcsolatosan a Víz Keret-Irányelv előírásait kell alkalmazni, vagyis fennmaradásuk a vízfolyások jó ökológiai állapotának elérésétől függ. Ezt az állapotot 2015-ig (vízminőségi és biológiai értelemben egyaránt) el kell érni, de az adminisztratív eszközök jelentős része nem a természetvédelem kompetenciájába tartozik. Új adatok ebben az évben nem kerültek elő.

5.4.2.10 Túzok (*Otis tarda*)

A Mosoni-sík tűzokállományának (jelenleg több, mint 300 telelő példány) védelme során fő feladatunk a Mosoni-síkon mint Natura 2000 és Magas Természeti Értékű Terület-en folyó gazdálkodás felügyelete, ellenőrzése. A tűzok lassú állománynövekedése a tárgyévben tovább folytatódott, aminek látványos eredménye egy új dürgő- és fészkelőhely kialakulása volt Mosonszolnok határában – itt a gazdálkodó korlátozására is sor került a Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztályának közreműködésével.

5.4.2.11 Ragadozómadár védelem

Tárgyévben is folytattuk a nappali (*Falconiformes*) és éjszakai (*Strigiformes*) ragadozó fajokra irányuló védelmi tevékenységet, amelynek alapja a rendszeres monitoring volt. Ennek során már 15 pár rétisas (*Haliaeetus albicilla*) 4 pár parlagi sas (*Aquila heliaca*), 8 pár kerecsen sólyom (*Falco cherrug*), lett regisztrálva. Állomány növekedés elsősorban a réti sasnál következett be, évente 1-2 új pár megjelenésére továbbra is számíthatunk. A szélerőmű parkok közelében fészkelő kerecsen párok jeladóval történő ellátása idén is folyt (idén 1 pd kerecsensólyom lett felszerelve).

Kiemelendő a „A veszélyeztetett parlagi sas és kerecsensólyom populációk zsákmánybázisának biztosítása a Kárpát-medencében” LIFE program keretében 2015-ben beindított tevékenység sorozat, melynek során újabb ragadozómadár-, ürge-, és hörcsög élőhelyek lettek feltérképezve, ugarsávokat létesítettünk szántóföldi környezetben, fészekkamerázás történt a célfajok táplálkozás vizsgálata céljából és területeket készítettünk elő a 2016-os ürge áttelepítések céljából. E tevékenységekre az engedélyt megkértük a Környezet- és Természetvédelmi Főfelügyelőségtől.

Az áramszolgáltatókkal a külterületi madárpusztulások elleni közös tevékenységünk gyakorlatilag leállt, jelenleg az áramszolgáltatók új műszaki megoldásokat keresnek.

A bagolyfajok (*Stigiformes*) védelme során kiemelkedő jelentőségű az uhu állomány növekedése, jelenleg 15 territóriumot ismerünk, jórészt sík vidéken.

A fekete gólya (*Ciconia nigra*) állományunk teljes körű felmérésére idén sem volt energiánk, de korábbi fészkelőhelyeken módszeres felderítést végezve jelenleg 15 párat ismerünk.

5.4.2.12 Fészkelő vízimadarak védelme

1999-től ismét telepesen fészkel a vörös gém (*Ardea purpurea*) a Fertőn. Több éves stagnálás után (több mint száz pár) 2005-től jelentősen megnőtt a fészkelők mennyisége. 2006-ban egy 55 párból álló új nagy kócsag (*Egretta alba*) telepet is találtunk repülőgépes területellenőrzés során, az állomány 2013-ban némileg csökkent a költési időszak kedvezőtlen időjárása miatt.

A mekszikópusztai és a dél-hansági (Nyirkai-Hany és a 2013-ban elárasztott Oslí-Hany) vizes élőhely-rekonstrukciók a vízimadár-fajok jelentős fészkelőhelyeivé váltak. A két terület eltérő jellege a fészkelő faunában különbségeket is eredményezett, de közelségük miatt számos tekintetben hasonlóak, azonos élőhely- és fajvédelmi problémákkal. 2014-ben a megfelelő mennyiségű víz biztosítása nem jelentett nehézséget egyik területen sem. Mindkét élőhely közös problémája az invazív predátorok túlszaporodása (róka és dalmányos varjú), amely ellen vadászati eszközökkel lépünk fel, együttműködve más vadgazdálkodókkal.

5.4.2.13 Fehér gólya (*Ciconia ciconia*)

A működési terület gólyaállománya kismértékű növekedést mutat. A megye településein mintegy 220 fészek ismert, amelyből 153 fészek volt lakott. A veszélyeztetett fészkek áthelyezését, tartóra emelését folyamatosan végezzük a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesülettel és az áramszolgáltató EON-nal együttműködve. Ehhez rendelkezünk saját forrásból és központilag legyártott fészektartó kosarakkal, amelyekkel igény szerint ellátjuk az együttműködő partnereket. 2003-ban kötöttünk együttműködési megállapodást az ÉDÁSZ Rt.-vel az elektromos hálózat tartóoszlopain fészkelő állomány védelme érdekében, amely 2004-től sikeresen működött. A jogutód EON-nal és a természetvédelmi hatósággal közös együttműködési megállapodást kötöttünk, ezt a megváltozott tulajdonos, illetve a hatóság és a természetvédelmi kezelő szétválása indokolja.

A lakott fészkek közelében elhelyezkedő közép feszültségű oszlopok szigetelését kiemelt fontosságú feladatként végezzük a kirepülő fiatalok áramütés elleni védelme érdekében.

5.4.2.14 A Győr keleti iparterület körüljárását biztosító utak építéséhez kapcsolódó mentési munkák

A nyomvonalon a mentési munkák 2011. október 28-án, az előzetes időtervnek megfelelően befejeződtek. A 2011-es mentési év során 37 ültetési pontra 3656 tő növény került elhelyezésre. A befogadó helyek utókezelési munkáit 2015-ben elvégeztük, így sor került a kisarjadt akácok mechanikus és kémiai kezelésére, a gyomosodó területrészek kétszeri kaszálására és a területen rendszeresen összegyűjtöttük a szemetet.

A 2015. évi monitoring keretében az összes ültetési helyen található védett növény felmérésre került a május és július közötti időszakban. A több alkalommal történő felkeresését és számolást az egyed fajok elnyújtott virágzása indokolta.

Összesítés	Áttelepített tövek száma	Megfigyelt tőszám 2015	Kihajtási arány
<i>Dianthus serotinus</i>	374	95	25,4%
<i>Linum tenuifolium</i>	682	27	4,0%
<i>Orchis coriophora</i>	6	0	0,00%
<i>Orchis morio</i>	103	47	45,6%
<i>Orchis militaris</i>	14	0	0,00%
<i>Oxytropis pilosa</i>	2477	2	0,1%
	3656	171	4,7%

A jelen adatok alapján az áttelepítés nem nevezhető sikeresnek, hiszen az áttelepített egyedek több, mint 95%-a az áttelepítést követő negyedik évre biztosan elpusztult. Nagyobb probléma, hogy a virágzó egyedek által elhullajtott magokból sem keltek ki új egyedek (kivéve árlevelű len), így új, életképes populációt nem sikerült eddig kialakítani. Az összességében 4,7%-os megmaradási arányt nem egyetlen tényező, hanem a körülmények összessége okozza. Az áttelepítés éve, illetve az azt követő első év kifejezetten aszályos volt, amikor az áttelepített fajok többsége teljesen természetesen visszahúzódik vagy visszaszorul. Az orchideák esetében az áttelepítés esélyét korábban nem becsültük túl magasra, a korábbi tapasztalatok alapján az átültetést követő második, harmadik évre általában eltűnnek a példányok. A 2014-es év kedvező időjárási körülményei valószínűleg jót tettek a kitelepített egyedek hosszú távú megmaradásának is. A csajkavirág esetében korábban is voltak már tapasztalatok, az áttelepítést ritkán éli túl a faj, ellenben magról általában jól szaporodik. A Szitás-dombon azonban a magvetések sem voltak sikeresek, szinte kizárólag az árlevelű len esetében tudtunk megfigyelni magról kelést.

Az áttelepítés legnagyobb eredményének jelenleg a Szitás-domb általános állapotjavulását tartjuk, így a terület néhány év múlva a Szigetköz homoki élőhelyeinek és fajainak biztos menedékvé válhat, ha nem válik a különböző területfejlesztések áldozatává.

Az áttelepítést követő monitoring és a korábbi tapasztalatok egyértelművé teszik, hogy a védett fajokat az eredeti élőhelyükön kell megvédeni, az áttelepítés nem megoldás a beruházásokkal fenyegetett populációk megvédésére.

5.4.2.15 A Győr keleti iparterület kialakításához kapcsolódó mentési munkák

A 2011-2012 során áttelepített védett állatok esetében monitorozási tevékenységet nem végeztünk. A magyar futrinka esetében az intenzív monitorozási tevékenység (jelölés-visszafogás) várhatóan nagyobb kárt okozna, mint amennyi eredményt hozna, a kételtűek és hullók pedig a kibocsátási helyet már régen elhagyták és a környező területeken kerestek élőhelyet magunknak, így vizsgálatuk nem lehetséges.

Az egyedileg áttelepített 66761 védett növény egyed, illetve a magvetések eredményességének vizsgálatát minden ültetési helyen elvégeztük. Az befogadó helyeken 2015-ben összesen 6412 egyed sikerült megtalálni, ami összességében 9,6%-os (2014: 12,8%) megmaradási arányt jelent, továbbra is csökkenő előrejelzéssel.

A tavaszi hérics (*Adonis vernalis*) esetében valamelyest csökkent a megmaradási arány (42,3%), ettől függetlenül sikeresnek értékeljük az áttelepítést. A mocsári nőszőfű (*Epipactis palustris*) esetében 2015-ben nem egyértelműen különböztethetők meg a túlélő és az eredetileg jelen lévő növények, ettől függetlenül csaknem 100%-os a megmaradási arány.

A vitézkosbor (*Orchis militaris*) megmaradási aránya jelentősen javult, a korábbi 34,3, illetve 46,3%-ról 54,5%-ra ezzel megfordult a korábbi csökkenő tendencia. 2014-ben javuló tendenciát tapasztaltunk az agárkosbor (*Orchis morio*) esetében is, ahol a korábbi 2,7%-ról 13,3%-ra javult a megmaradási arány, de 2015-ben ismét csökkent a kihajtó egyedek aránya (9,7%), illetve a bunkós hagymánál (*Allium sphaerocephalon*) és az árlevelű lennél (*Linum tenuifolium*) is.

Romló megmaradási tendenciát tapasztaltunk a kései szegfű (*Dianthus serotinus*), a homoki fátyolvirág (*Gypsophila fastigiata*), a homoki vértó (*Onosma arenaria*), a homoki szalmagypár (*Helichrysum arenarium*), a poloskaszagú kosbor (*Orchis coriophora*) és a csajkavirág (*Oxytropis pilosa*) esetében.

A pusztai árvalányhaj (*Stipa pennata*) esetében az átültetett egyedek nem éltek túl, de magyszórásból szinte mindenhol észlelhető mennyiségben kihajtott a harmadik évben.

Továbbra is teljesen sikertelennek tekinthető a szártalan csüdfű (*Astragalus excapus*), a holdviola (*Botrychium lunaria*), a méhbangó (*Ophrys apifera*), a kisvirágú pacsirtafű (*Polygala amarella*) és a kései pitypang (*Taraxacum serotinum*) áttelepítése. Ezen fajoknál az áttelepített egyedek nem vagy csak nagyon csekély mennyiségben (1-2%) éltek túl a beavatkozást.

19. táblázat: Fajmegőrzési tevékenység az Igazgatóság működési területén

No.	A faj magyar és tudományos neve	Fajvédelmi terv (+,-)*	Védettség foka**	A tevékenység és az eredmények rövid ismertetése
1	Rákosi vipera (<i>Vipera ursinii rakosiensis</i>)	+	fv, Natura 2000	Élőhely bekerítése villanypáztorral, állományfelmérés, kaszálás.
2	Hagymaburok kosbor (<i>Liparis loeselii</i>) és lápi hízóka (<i>Pinguicula vulgaris</i>)	x	fv, Natura 2000	Kaszálás, gereblyezés, égetés
3	Vonuló kétéltűek mentése a fertőparti közúton	-	V	Békaalagút és ezeket összekötő terelőrendszer kiépítése Fertőboz és Hidegség között.
4	Ürge (<i>Citellus citellus</i>)	-	Natura 2000	A faj védelmét szolgáló LIFE+ projekt beindítása.
5	Ragadozómadár védelem	-	fv, Natura 2000	Korlátozások elrendelése és betartatása a gazdálkodókkal a fészkelőhelyek közvetlen környezetében, sérült egyedek begyűjtése, gondozása, elhelyezése, téli etetés.
6	Hód visszatelepítés	-		Korábban visszatelepített állomány monitoringja.
7	Fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>)	+	fv, Natura 2000	Veszélyeztetett fészkek áttelepítése, magasítóra emelése.
8	Túzok (<i>Otis tarda</i>)	+	fv, Natura 2000	Natura 2000 terület kijelölése, ÉTT terület kijelölése, monitoring. Kapcsolattartás és szaktanácsadás a gazdálkodók Fészkelőhelyek kijelölése, védelme és korlátozás elrendelése KTF-fel felé. Fészkelőhelyek kijelölése, védelme és korlátozás elrendelése KTF-fel.
9	Hangyaboglárka védelem (<i>Maculinea teleius</i> , <i>Maculineaalcon</i> és <i>Maculinea nausithous</i>)	x	Natura 2000	Állományok és potenciális élőhelyek felvétele, élőhely preferenciák, ökológiai igények felderítése, a szükséges kezelési eljárások (kezelési útmutatók) kidolgozásához. (Natura 2000). Élőhelyek helyreállítása, cserjeirtás, szártépözés
10	Szitakötő védelem: lápi szitakötő (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>)	x	Natura 2000	Állományok és potenciális élőhelyek felvétele, élőhely preferenciák, ökológiai igények felderítése, a szükséges kezelési eljárások és élőhely létesítési paraméterek kidolgozásához. (Natura 2000)
11	Szitakötő védelem: díszes légivadász (<i>Coenagrion ornatum</i>)	x	Natura 2000	Kisvízfolyások felmérése a faj állományainak potenciális és aktuális előfordulásának megállapítására. Kezelési elvek meghatározása a kisvízfolyásokra (Natura2000 és Vízköri Irányelv)
12	Szitakötő védelem: hegyi szitakötő (<i>Cordulegaster heros</i>)	x	FV, Natura 2000	Kezelési eljárások kidolgozása a faj potenciális és aktuális populációinak védelme érdekében. (Natura2000 és Vízköri Irányelv)

No.	A faj magyar és tudományos neve	Fajvédelmi terv (+,-)*	Védettség foka**	A tevékenység és az eredmények rövid ismertetése
13	Szitakötő védelem: folyami szitakötők (Gomphidae: Ophiogomphus cecilia, Stylurus flavipes)	x	Natura 2000	Állományok monitorozása, az összes potenciális élőhely fölvétele. (Natura2000 és Víz Keret Irányelv)
14	Pókbangó (Ophrys sphecodes)	-	FV	Állományok felmérése és az élőhelyek kezelése.
15	Adriai sallangvirág (Himantoglossum adriaticum)	-	FV	Cserjeirtás, kaszálás, virágzó állomány
16	Fekete gólya (Ciconia nigra)	+	FV	Lásd. szöveges részben.
17	Védett fajok mentése Győr környéki beruházások területéről		V, FV	Lásd. szöveges részben

* Van (+); Nincs (-); Fajvédelmi/kezelési terv kidolgozása a cél (x)

** Védett(V)/fokozottan védett(FV); Natura 2000, illetve nemzetközi egyezmények hatálya alá tartozik (Berni, Bonni, CITES)

5.5 Génmegőrzés

Az Igazgatóság a kezelésében lévő gyepterületeket elsősorban saját állatállománnyal hasznosítja, legeltetéssel, illetve az állatok részére történő szénakészítéssel. A fertő-hansági magyar szürke szarvasmarha, rackajuh és bivaly állomány országosan is jelentős tényezővé vált. 2015-ben továbbra is javítottuk a tenyésztői munkát.

Az Igazgatóság 2008 novemberétől, mint ökolgazdaság, bio minősítést kapott. Ez lehetőséget biztosít számunkra a hazai és a külföldi biopiacon történő megjelenésre.

5.5.1 Génmegőrzési tevékenység ismertetése állatok esetében

5.5.1.1 Magyar szürke szarvasmarha

Igazgatóságunknál folyamatosan végzett tenyésztői munka során egyre több ismert származású növendék állat kerül be a tenyésztésbe, mind az üsző, mind a bikanevelés tekintetében. Ezt a munkát segíti az évenkénti választott borjakból végzett vérvétel és lehetőség szerint a külön csapatban való tartás télen és nyáron. A korosztályok szerinti elkülönített tartás és kezelés alapjait raktuk le azzal, hogy a Nádtelepnél öt új telelőhelyet alakítottunk ki. Az októberben megtartott bikavásár után a nemzeti parkok és magán tenyésztők számára 13 db tenyész bikát értékesítettünk. Az őshonos állatok genetikai megőrzése elnevezésű pályázat során kb. 50 egyedtel számláló növendék tenyész bika csapatot válogattunk ki a következő évi tenyész bikák kitenyésztése végett.

Szintén a tenyésztőszervezet előírása szerint meg tudtuk kezdeni a tehénbírálatokat, ebben nagy segítségünkre voltak az Állatorvostudományi Egyetem munkatársai, akik Maróthy Agócs Ákos módszerével 3D-s felvételeket készítenek a szubjektív bírálat objektív kiegészítéseként.

A tartástechnológia javítása fontos szempont volt az állomány fenntartásában és megőrzésében, ezért megközelítőleg 170 köretetöt készítettünk és vettünk használatba az állatok téli takarmányozásához, amivel a jobb minőségű takarmánybázisunkat igyekszünk elosztani a telelési ciklus során. Elkezdtek a legelőkertek kialakítását és a felhajtóutak egy része el is készült. A rendszer további fejlesztése az elkövetkező években saját erőből és várhatóan KEHOP pályázatból realizálódhat. Az állatok igényeinek kielégítése szempontjából a régi és újonnan telepített kútjainkat napelemes csőszivattyúval láttuk el ehhez tartozó itatóvályúkkal, így megvalósíthatjuk a legelőkertenkénti tartást és a természetvédelmi területek megfelelő legelőváltását. Az állatok téli és nyári takarmányozását az ökolgazdálkodásnak megfelelő takarmánykiegészítővel (nyomelemes nyalósó, takarmánymész, magnézium, foszfor) tesszük optimálisra. Az év végén a magyar szürke választott borjakból 244 állatot értékesítettünk a HIPP Kft. felé. Az ezt követő évre nagyobb léptékű tehén selejtezést terveztünk (60-80 felnőtt állat), szintén a fent nevezett cég felé történő értékesítéssel. Az előírt kihelyezési programban 31 db tehenet és 1 db tenyész bikát adtunk ki tartásra magángazdálkodóknak, ennek folytatásaként az elkövetkezőkben további érdeklődőket is lesz lehetőségünk állattal ellátni.

5.5.1.2 Magyar bivaly

Az év során a tehénállományunk a 122-ről 150-re bővült, mely állománnyal nagyobb szelekciót lehet biztosítani, mivel a tehénállomány fiatalítása elsődleges szempont a tenyésztői munka folyamatossá tétele szempontjából. Jelentős darabszámú tenyész növendék üszőt értékesítettünk magán tenyésztők részére (37 db), emellett 6 db tenyész bikát értékesítettünk és 3 db új tenyész bikát vásároltunk a genetikai diverzitás fenntartása végett. Évenként 15 db bikaborjút hagyunk meg tenyész bika nevelésre, ennek a koordinációs munkáját a Magyar Bivalytenyész-

tők Egyesületének szakmai iránymutatásával végezzük. A tenyésztéssel el nem ért állatok tőkehúsként és szárazárúként feldolgozott formában kerülnek értékesítésre.

5.5.1.3 Hortobágyi racka

Az állományt az év első harmadában ért természeti csapás után a megmaradt állományban a tenyésztői munka folytatódott. Ősszel a háremek kialakítása megtörtént és a minősített kosok használatával várjuk a következő év tavaszán az ismert származású szaporulatot, amivel a kiesések pótlását részben meg tudjuk oldani. Vásárlásból tenyésztésbe került 1 db fekete és 2 db fehér tenyészkos. A nálunk tenyésztésből kiöregedett tenyészkosokat magán tenyésztők felé értékesítettük. A tárgyévben született kosbárányok herélésével ürünyáját szeretnénk kialakítani, ami az egyre erősödő juhhús igényt igyekszik majd kielégíteni.

5.5.1.4 Magyar kutyafajtákkal kapcsolatos tevékenység

2015-ben bekapcsolódtunk a a nemzeti kutyafajtáink állami génbanki fenntartását célzó programba. A Földművelésügyi Minisztériummal történt egyeztetésnek megfelelően az Igazgatóság az erdélyi kopó génmegőrzésében fog részt venni. A program koordinációját a Haszonállat-génmegőrzési Központ végzi. A Központtal való kapcsolatfelvétel megtörtént, a program indításához szükséges szakmai egyeztetés folyamatban van.

Hosszabb távú terveinkben az állatállomány szinten tartása a cél, komolyabb területvásárlásra már nincs lehetőség a Nemzeti Parkban ezért ez meghatározza az állatállomány létszámát. Szaporulat nagyjából eladásra kerül.

20. táblázat: Saját állatállomány

Faj	Korcsoport	Egyedszám	Változás 2015-ben
Szarvasmarha /magyar szürke/	Tehén	678	11
	Tenyészbika	35	5
	Üsző	59	44
	Választási üszőborjú	300	-92
	Választási bikaborjú	113	-22
	Bikaborjú	140	17
	Üszőborjú	129	-28
	Növendék bika	26	-18
	Összesen:	1480	-83
Bivaly	Tehén	137	11
	Növendék üsző	48	-25
	Növendék bika	39	-21
	Borjú üsző	100	37
	Borjú bika	88	58
	Tenyészbika	5	1
	Összesen	417	61
Juh /Racka/	Anyajuh	219	-113
	Tenyészkos	11	-1
	Jerke toklyó	140	-61
	Kos toklyó	12	-18
	Jerke bárány	17	-112
	Kos bárány	17	-70
	Összesen:	416	-375
Juh/cikta/		25	-2
Juh/cigája/	Anyajuh	4	0
	Kos	2	0
Őshonos baromfi		210	-70
Mudi		2	0
Komondor		4	0
Erdélyi kopó		2	0
Mangalica sertés		14	0

5.5.2 Génmegőrzési tevékenység ismertetése növények esetében

Az Igazgatóság kezelésében és fenntartásában jelenleg nincs tájfajta gyümölcsös kert, vagy egyéb génmegőrző bemutató kert.

5.6 Erdőterületek, erdőgazdálkodás

5.6.1 Nem saját vagyonkezelésben lévő védett és Natura 2000 erdőterületek

- Igazgatóságunk működési területén 85 696 ha üzemtervezett erdő található, ez a teljes működési terület 21%-a. Az összes erdőterület 86%-a, azaz 74 026 ha tartozik valamely védelmi kategóriába. Ebből 5 620 ha fokozottan védett, 31 640 ha védett és további 36 766 ha nem védett Natura 2000 terület.
- Működési területünkön erdőgazdálkodás az érvényes erdőtervek alapján folyik.
- A Rábaközi-Iváni-cser ETK erdőtervezése 2015-ben befejeződött. A természetvédelmi szempontok érvényesítése sikeresnek tekinthető. 2015-ben megkezdtük a Győri és a Dél-hansági erdőtervezési körzetek tervezésének előkészítését. Az erdőtervrendelet előkészítéséhez átadtuk az erdészeti hatóságnak a természetvédelmi kezelői állásfoglalásokat, illetve megkezdtük a részletszintű adatszolgáltatás előkészítését, melyet várhatóan 2016 tavaszán adunk át a hatóságnak.
- A nem védett, de Natura 2000 hálózatba tartozó erdőterületekre vonatkozó kezelési javaslatok kidolgozását 2012 évben megkezdtük, majd 2013 évben folytattuk a Natura 2000 területek fenntartási tervének elkészítésére irányuló pályázat keretében. Az elkészült fenntartási tervek 2014. évben széleskörű szakmai és társadalmi egyeztetést követően kerültek felterjesztésre, majd jóváhagyásra. A jóváhagyott fenntartási tervek felkerültek az Igazgatóság honlapjára, ahol az érintett erdőgazdálkodók számára elérhetőek.

5.6.2 Saját vagyonkezelésben lévő erdőterületek kezelése

- Igazgatóságunk erdőgazdálkodási tevékenységet a Fertő-Hanság Nemzeti Park, Szigetközi Tájvédelmi Körzet, Soproni Tájvédelmi Körzetben és a Pannonhalmi Tájvédelmi Körzetben folytat. Igazgatóságunk vagyonkezelésében 1 196 ha erdő található.
- Az állományokat 24% nemesnyár, 22% hazainyár, 22% egyéb lágy lomb, 10% tölgy, 7% egyéb kemény lomb, 6% akác, 2% bükk, 1% cser és 6% fenyő alkotja.
- Az erdőrészeket üzemmódonkénti megoszlása: 77,13 ha Átalakító, 203,60 ha Faanyagtermelést nem szolgáló és 664,02 ha Vágásos. A fennmaradó 244,75 ha fa egyéb, faállománnyal nem borított terület, illetve az erdőgazdálkodási tevékenységet közvetlenül szolgáló földterület.
- Tavaszi erdőfelújítást, egyben fafajcserét 3 erdőrészletben végeztünk 6,18 ha-on, hazainyár (3,51 ha), illetve kocsányos tölgy (2,67 ha) célállománnyal.
- Pótlásra 5 erdőrészletben került sor, az érintett terület ~3 ha.
- 30 erdőrészletben, összesen 67,56 ha folyamatban lévő erdősítés ápolása történt meg a célállománytól függően 2, illetve 3 alkalommal.
- Befejezettként 23,06 ha folyamatban lévő erdőfelújítás került átvételre.
- 2015. évre áthúzódó fahasználat 2,26 ha (80 m³) nevelővágás (NFGY).
- 2015-ben véghasználat (TRV) érintett 13,65 ha (4897 m³), egészségügyi termelés (EÜ) 0,50 ha-on (22 m³) történt.

- 2015. évben bejelentett és elvégzett nevelővágások: 6,15 ha (211 m³) növedékfokozó gyérités (NFGY), 7,29 ha (26 m³) törzskiválasztó gyérités (TKGY). Egyéb termelés (ET) 0,81 ha (20 m³). A bejelentett fahasználatok közül időjárási okokból 3,51 ha (420 m³) 2016. évre áthúzódott. A fahasználatok zöme 2016 februárjában befejeződött. 320 m³ gyéritést (TKGY, NFGY) árvíz miatt 2016 őszére halasztottunk.
- Az év során idősebb állományainkban kis területen széldöntést (0,01 ha), a part mentén hókárt (0,45 ha), míg a folyamatban lévő erdősítésekben belvízkárt (1,64 ha), aszálykárt (3,60 ha) és elszórtan némi minőségi vadkárt (3,90 ha) észleltünk. A károkat az észlelést követően jeleztük az aktuális erdővédelmi kárbejelentő lapokon.
- Az Igazgatóság mag és csemetetermelést nem végzett.
- Erdőfelújítási hátralék nincs.
- Hatóság által kiszabott bírság nem volt.
- Saját megvalósítású erdőkezelést EÜ ~0,50 ha (22 m³), ET 0,81 ha (20 m³) és TKGY 0,05 ha (1 m³) 5 dolgozó végzett.

5.6.3 Részvétel a körzeti erdőtervezésben

- Igazgatóságunk közreműködik a körzeti erdőtervek elkészítésében. 2015. évben lezárultak a Rábaközi-Iváni-cser ETK erdőtervezési munkái.
- 2015 év elején a Sopron-Fertőmelléki ETK új erdőterv határozata is jóváhagyásra került.
- 2015. évben megkezdődtek a Győri és a Dél-hansági erdőtervezési körzetek tervezésének előkészítése. Az erdőtervrendelet előkészítéséhez átadtuk az erdészeti hatóságnak a természetvédelmi kezelői állásfoglalásokat, illetve megkezdtük a részletszintű adat-szolgáltatás előkészítését, melyet várhatóan 2016 tavaszán adunk át a hatóságnak.
- Emellett Igazgatóságunk minden évben, természetvédelmi szakvélemény formájában közreműködik a védett területeket érintő, éves erdőgazdálkodási tevékenység engedélyezési folyamatában.

5.7 Vadászterületek, vadgazdálkodás

5.7.1 Vadászterületek

A Fertő-tavi, 103810 kódszámú természetvédelmi és génállomány megőrzési célú különleges rendeltetésű vadászterület kiterjedése 9 145 hektár. Tulajdonosi megoszlása 2012. év során kis mértékben változott, mivel 33,3758 ha területet vásároltunk Sopron és Fertőszéplak községhatárokban. Így mintegy 0,5%-kal nőtt az állami tulajdon aránya az eddig is jelentéktelen magántulajdont csökkentve.

21. táblázat: Vadászterületek

No.	Vadászterület megnevezése (ahol az igazgatóság a vadászatra jogosult)	Kiterjedése (ha)
1	Fertő-tavi természetvédelmi és génmegőrzési különleges rendeltetésű	9145
Összesen:		9145

5.7.2 Személyzet

A fővadásszal együtt 8 fő hivatásos vadász látta el az év folyamán a vadgazdálkodással, vadászattal kapcsolatos teendőket, jelenleg ebből 4 fő az őrszolgálat tagja. A hivatásos vadászok közül 4 fő felsőfokú és 4 fő középfokú vadgazdálkodási szakképzettséggel rendelkezik. Egy szakirányú végzettséggel rendelkező munkatársunk – nem hivatásos vadász minőségben – igazgatói vadászati megbízással szintén segítette a hivatásos vadászok munkáját a vaddisznó-állomány szabályozásában. Az év során ezzel a konstrukcióval megoldott volt a vadgazdálkodási feladatok ellátása.

5.7.3 Gazdálkodás

A területen bérvadásztatás 2015-ben sem volt. A természetvédelem érdekében szükséges állományszabályozó beavatkozásokat a fent részletezett szakszemélyzet látta el. Ez a tevékenység a vaddisznó, a róka és az egyéb dúvad állományának apasztására, valamint a megyében általánosan magas létszámban jelenlévő őz-állomány és a gímszarvas állományának szabályozására irányult. A vaddisznó állomány apasztása elsősorban fegyveres lesvadászattal valósult meg. A vadászható ragadozók – kiemelten a róka – állományának apasztása fegyveres vadászattal történt, elsősorban a természetvédelmi szempontból kiemelt jelentőségű területekre (élőhely-rekonstrukció) koncentrálnak. Ezeknek eredménye 2015. naptári évre vonatkoztatva: (a vadgazdálkodási év III. 1-től II. 28-ig tart) 12 gímszarvas, 6 őz, 29 vaddisznó, 3 róka és 30 dalmányos varjú volt. Társas vadászat, vízi vad vadászat továbbra sem volt a területen.

A területen a korábbi években megjelent az aranysakál (*Canis aureus*) továbbra is megtalálható.

5.7.4 Tervek

A vaddisznó, és a rókaállomány további intenzív apasztását folytatni kívánjuk. Vizsgálni kívánjuk az aranysakálnak a védett és vadászható fajok állományaira gyakorolt hatását.

5.8 Halgazdálkodási vízterek

Igazgatóságunk a Hanság Tóköz nevű területén két fokozottan védett vízterületen, a Fehértavon és a Barbacsi-tavon rendelkezik halászati haszonbérlettel. 2015. év során, a két vízteren halászati tevékenységet nem végeztünk.

A Fertő tó teljes magyarországi részének halászati haszonbérletével 2004. július 1. óta rendelkezünk. Tavaly az Igazgatóság halgazdálkodási tevékenységének bevétele 11 328 e Ft volt. Ebből a horgász területi jegyek után 11 146e Ft, míg a halász területi engedélyek után 182 e Ft bevétel keletkezett.

A 2015.évben 1 fő őstermelő nyugdíjas halász számára éves díj ellenében területi engedélyt kapott Igazgatóságunktól halászati tevékenysége végzéséhez. A fokozottan védett Madárvárta-öböl kerületben nem folytattunk halászati tevékenységet, megfelelően így a nemzetközi egyezmények előírásainak, valamint az osztrák oldali nemzeti parkkal és a halgazdálkodókkal kialakított egyezségnek. A Rákosi-öböl térsége szintén halászatmentes volt. Ez a terület a horgászaté. A halászati és horgászati víz térbeli elkülönítésével igyekeztünk enyhíteni az örökös halász-horgász ellentétet.

Az év első hetére elkészültek a 2015.évi horgász területi engedélyek formanyomtatványai. Ezeket eljuttattuk az érintett horgászegyesületekhez, valamint a bizományosi értékesítést végző szaküzletekhez. Az év során vizsgáztattuk halóreink (6 fő), valamint a természetvédelmi őrszolgálat által ellenőriztük mind a halászati, mind a horgászati tevékenység szakszerűségét, a szükséges halfogásra jogosító okmányok meglétét.

A tervszerű halgazdálkodási tevékenység keretén belül 2015-ben 5000 kg kétnyaras pontyot, valamint 100 kg kétnyaras süllőt és 150 kg kétnyaras csukát telepítettünk a Fertő tóba.

A korábbi évben elkezdett együttműködés keretében ez év során is tartottuk a kapcsolatot a Fertő tó osztrák oldalának halászaival, a Fertő tó halgazdálkodási tevékenységének összehangolása tárgyában.

Az idei évben az NPI kezelésében lévő halgazdálkodási vízterek esetében nem merült fel kezelési probléma és a kezelési gyakorlat megváltoztatására sincs szükség a jelenlegi információink szerint.

22. táblázat: Halgazdálkodási vízterek

No.	A halászati víztér megnevezése (ahol az igazgatóságé a halászati jog)	Kiterjedése (ha)
1	Barbacsi-tó	20
2	Fehér-tó	20
3	Fertő-tó	1744
Összesen:		1784

5.8.1 Védett nyilvántartott halgazdálkodási vízterületek

Igazgatóságunk működési területén az alábbi védett, nyilvántartott halgazdálkodási vízterületek találhatók.

23. táblázat: Védett nyilvántartott halgazdálkodási vízterek

No	Név	Terület (ha)	Vízterkód
1	Barbacsai tó	19,50	000470
2	Brennbergi víztározó	4,00	000366
3	Dunaremetei anyaggödör	1,50	000416
4	Fehértó	19,50	000471
5	Fertő tó	1744,19	000469
6	Gombócós-Bár-Duna összekötő cs.		000480
7	Hidegség tőzezbánya tó	1,00	000390
8	Keszeg ér		000482
9	Kistómalom	1,70	000429
10	Kis-Zátony (Holt-Duna)	3,20	000350
11	Lipóti Holt Duna	5,00	000418
12	Marcal (Holt) a Patkó holtággal	24,05	000421
13	Marcal (Holt) alsó szakasza	46,00	000402
14	Mosoni Duna folyó (és vízrendszere)	553,40	000473
15	Mosoni Duna (Felső-holtág)	5,00	001947
16	Mosoni Duna (Libafarm-holtág)	10,00	001946
17	Mosoni Duna (Feketeerdei holtág)	10,00	001948
18	Nagy Zátonyi Dunaág (21608/1993)	37,60	000401
19	Nováki Főcsatorna		000479
20	Rábca-Hanság vízrendszer	355,70	001782
21	Rákos patak	7,00	000428
22	Szalamandra tó(Tacsi-árok – Rák patak))	0,60	000425
23	Szavai főcsatorna		000496
24	Szigetközi hullámtéri ágrendszer	1045,00	001944
25	Tőzeg tó I.	22,40	001669
26	Tőzeg tó II.	21,87	001668
27	Tőzeg tó III.	13,10	001670

5.8.2 Védett halastavak

A Hanságban a Nyirkai-Hany vizes élőhely-rekonstrukciós területe a 2007 óta halastó művelési ágban van.

24. táblázat: Védett halastavak

No	Országos jelentőségű védett vízterek	Kiterjedése (ha)	Kezelési terv (+/-)
1	Nyirkai-Hany	410	+
Összesen:		410	

5.9 Természetvédelmi mentőtevékenység

5.9.1 Vonuló kételtűek mentése a fertőparti közúton

Az 1987-ben megkezdett program keretében 2001-ben elkészült a leginkább veszélyeztetett útszakasz békaalagút-terelő rendszere, amely lehetővé teszi, hogy a tavasszal és ősszel vonuló kételtű- és hullópopulációk emberi beavatkozás nélkül jussanak át az úttest alá beépített átkeelőhelyeken. 2002-ben ennek a rendszernek a továbbépítésére elkészültek a tervek, amelyek megvalósítására 2003 tavaszán került sor (175 m hosszúságú terelő megépítésével). Kibővítést folyamatosan tervezünk. A rendkívüli szárazság miatt a vonulás intenzitása 2001-2005-ben igen alacsony volt, ami az elhúzódó aszálynak tulajdonítható tartósan alacsony vízállás miatti gyenge szaporodási eredményekre utal. A 2005/2006-os tél első felében a viszonylag nagyobb mennyiségű lehullott csapadék következtében némileg megemelkedett a tó vízszintje és ez a tendencia folytatódott 2008-ban is. Ősszel az esős időszakban már tömeges vonulást észleltünk, ami sikeres szaporodási időszakra utal. A KEOP-ból elnyert támogatásból 2011-ben újabb, 1080 m-es szakaszon épült ki a terelő-áteresz rendszer, amelynek üzemeltetése 2012-ben megkezdődött, ennek során új átjáró típust teszteltünk kiváló eredménnyel. A terelőrendszer rendszeres karbantartását évente két alkalommal önkéntesekkel és szakmai gyakorlat keretében diákokkal végezzük el. 2015-ben havária jellegű eseményre nem került sor.

5.9.2 Magyar futrinka mentése a Győr, Keleti elkerülő nyomvonalán

A 813. Győr keleti elkerülő út (II. és III. ütem) megvalósítása kapcsán az Észak-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség természetvédelmi kármérséklő intézkedésként előírta a magyar futrinka, mint potenciálisan veszélyeztetett fokozottan védett faj szempontjából nyomvonal szakértői ellenőrzését. A kármérséklő intézkedések elvégzésével megbízott BP Erdőgazdaság Zrt. megkeresésére megtekintésre került a teljes érintett nyomvonal. A zoológiai szakvélemény, illetve a szakfelügyelettel megbízott FHNPI egyetértő álláspontja alapján egy olyan nyomvonal szakasz van, ahol az előzetes ismeretek és a terület aktuális állapota alapján nagy valószínűséggel előfordulhat, és mentésre javasolható állománya élhet a fokozottan védett fajnak. Javaslat készült a befogás és áttelepítés megkísérlésére, melyhez a tervezett munkák idejére elkészültek a szükséges engedélyek (OKTF-KP/11766-4/2015). A térségen belül korábban eredményesen alkalmazott befogási és áttelepítési protokoll szerint elvégzett egy hónapos munka során végrehajtásra került a tervezett befogás és áttelepítés. A befogott 43 imágó rövid időn belül átszállításra és elengedésre került a kijelölt befogadó körzetben. Sérülés, vagy pusztulás nem történt a munkák során. A faj szaporodási időszakában történt az áttelepítés. A rajzás dinamikája alapján nagy valószínűséggel kijelenthető, hogy a befogott példányok szaporodása és a nőstények petézése már a befogadó területen történt. Ez egyben azt is jelenti, hogy a ténylegesen áttelepített példányokon kívül a szinte biztos

pusztulásra ítélt következő generáció egy részét is sikerült ily módon megmenteni, illetve „áttelepíteni”.

5.9.3 Madármentés

Az Igazgatóság 2015 évben 20 faj 51 egyedét szállította be Kőszegre a madárkórházba. A sérülések jellegét tekintve az áramütés dominált. Az 51 egyedből 14 sikeresen felépült, így gyógyultan kihelyezésre kerültek.

6. Tájvédelem

6.1 Egyedi tájértékek

Igazgatóságunk 2014-ben 5 település Mezőörs, Nyalka, Pázmándfalu, Rétalap és Tarjánpuszta közigazgatási területét mérte fel. A felmérések eredményeképp az felmért egyedi tájértékek száma előzetesen 11-gyel gyarapodott a működési területünkön, de a felmérések még nem kerültek elfogadásra. A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság a 2015. évi kártalanítási keretből, 400 000 Ft értékben 10 település (Bezenye, Feketeerdő, Püski, Kisbodak, Mecsér, Kunsziget, Öttevény, Abda, Mosonszentmiklós, Börcs) egyedi tájérték felmérését tervezi.

25. táblázat: Egyedi tájértékek településenként a működési területünkön

Település	Felmérés típusa	Értékek száma az új felmérésnél	Felmérés éve	Projekt
Ágfalva	Felülvizsgálat I.	22	2010	TÉKA
Agyagosszergény	Új felmérés	17	2010	TÉKA
Ásványráró	Felülvizsgálat I.	41	2010	TÉKA
Babót	Felülvizsgálat I.	9	2010	TÉKA
Bakonyszentlászló	Felülvizsgálat I.	16	2010	TÉKA
Barbacs	Felülvizsgálat I.	14	2010	TÉKA
Cirák	Felülvizsgálat I.	6	2010	TÉKA
Csáfordjánosfa	Felülvizsgálat I.	9	2010	TÉKA
Csorna	Felülvizsgálat I.	23	2010	TÉKA
Darnózseli	Felülvizsgálat I.	25	2010	TÉKA
Dénesfa	Felülvizsgálat I.	11	2010	TÉKA
Dör	Felülvizsgálat I.	9	2010	TÉKA
Dunakiliti	Felülvizsgálat I.	30	2010	TÉKA
Dunaremete	Felülvizsgálat I.	16	2010	TÉKA
Dunaszeg	Felülvizsgálat I.	30	2010	TÉKA
Dunaszentpál	Felülvizsgálat I.	16	2010	TÉKA
Dunasziget	Felülvizsgálat I.	31	2010	TÉKA
Ebergöc	Új felmérés	10	2010	TÉKA
Egyed	Felülvizsgálat I.	10	2010	TÉKA
Egyházásfalu	Felülvizsgálat I.	9	2010	TÉKA
Fehértó	Felülvizsgálat I.	12	2010	TÉKA
Fertőboz	Felülvizsgálat II.	23	2010	TÉKA
Fertőd	Felülvizsgálat II.	45	2010	TÉKA
Fertőendred	Új felmérés	9	2010	TÉKA
Fertőhomok	Új felmérés	10	2010	TÉKA
Fertőrákos	Felülvizsgálat II.	18	2010	TÉKA
Fertőszentmiklós	Új felmérés	25	2010	TÉKA
Fertőszéplak	Új felmérés	26	2010	TÉKA
Gönyü	Felülvizsgálat I.	7	2010	TÉKA
Gyarmat	Felülvizsgálat I.	9	2010	TÉKA

Gyóró	Felülvizsgálat I.	9	2010	TÉKA
Győr	Felülvizsgálat I.	119	2010	TÉKA
Györladamér	Felülvizsgálat I.	23	2010	TÉKA
Györsövényház	Felülvizsgálat I.	10	2010	TÉKA
Győrújbarát	Felülvizsgálat I.	15	2010	TÉKA
Győrújfalú	Felülvizsgálat I.	16	2010	TÉKA
Győrzámoly	Felülvizsgálat I.	34	2010	TÉKA
Halászi	Felülvizsgálat I.	40	2010	TÉKA
Harka	Felülvizsgálat II.	18	2010	TÉKA
Hédervár	Felülvizsgálat I.	29	2010	TÉKA
Hegyeshalom	Felülvizsgálat I.	9	2010	TÉKA
Hegykő	Felülvizsgálat II.	15	2010	TÉKA
Hidegség	Felülvizsgálat II.	21	2010	TÉKA
Hövej	Felülvizsgálat I.	13	2010	TÉKA
Kapuvár	Felülvizsgálat I.	43	2010	TÉKA
Kimle	Felülvizsgálat I.	40	2010	TÉKA
Kisbajcs	Felülvizsgálat I.	24	2010	TÉKA
Kóny	Felülvizsgálat I.	18	2010	TÉKA
Kópháza	Új felmérés	10	2010	TÉKA
Lébény	Felülvizsgálat I.	33	2010	TÉKA
Lipót	Felülvizsgálat I.	26	2010	TÉKA
Lövő	Felülvizsgálat II.	15	2010	TÉKA
Máriakálnok	Felülvizsgálat I.	11	2010	TÉKA
Mihályi	Felülvizsgálat I.	16	2010	TÉKA
Mosonmagyaróvár	Felülvizsgálat I.	30	2010	TÉKA
Nagybajcs	Felülvizsgálat I.	19	2010	TÉKA
Nagycenk	Felülvizsgálat II.	32	2010	TÉKA
Nagylózs	Új felmérés	18	2010	TÉKA
Nagyszentjános	Felülvizsgálat I.	6	2010	TÉKA
Nyúl	Felülvizsgálat I.	16	2010	TÉKA
Pannonhalma	Felülvizsgálat I.	16	2010	TÉKA
Pereszteg	Felülvizsgálat II.	16	2010	TÉKA
Petőháza	Új felmérés	16	2010	TÉKA
Pinnye	Felülvizsgálat II.	8	2010	TÉKA
Rábatamási	Felülvizsgálat I.	11	2010	TÉKA
Rábcakapi	Felülvizsgálat I.	5	2010	TÉKA
Rajka	Felülvizsgálat I.	17	2010	TÉKA
Ravaszd	Felülvizsgálat I.	10	2010	TÉKA
Röjtökmuzsaj	Felülvizsgálat II.	15	2010	TÉKA
Sarród	Felülvizsgálat II.	18	2010	TÉKA
Sopron	Felülvizsgálat I.	121	2010	TÉKA
Sopronhorpács	Felülvizsgálat II.	14	2010	TÉKA
Sopronkövesd	Felülvizsgálat II.	18	2010	TÉKA
Tényő	Felülvizsgálat I.	16	2010	TÉKA
Újkér	Felülvizsgálat I.	23	2010	TÉKA
Újrónafő	Felülvizsgálat I.	6	2010	TÉKA

Und	Felülvizsgálat I.	13	2010	TÉKA
Vámoszabadi	Felülvizsgálat I.	42	2010	TÉKA
Vének	Felülvizsgálat I.	25	2010	TÉKA
Vitnyéd	Felülvizsgálat I.	14	2010	TÉKA
Völcese	Új felmérés	10	2010	TÉKA
Zsira	Felülvizsgálat I.	13	2010	TÉKA
Markotabödöge	Új felmérés	6	2012	FHNPI
Cakóháza	Új felmérés	4	2012	FHNPI
Maglóca	Új felmérés	6	2012	FHNPI
Bezi	Új felmérés	14	2012	FHNPI
Enese	Új felmérés	3	2012	FHNPI
Farád	Új felmérés	4	2012	FHNPI
Jobaháza	Új felmérés	7	2012	FHNPI
Bogyoszló	Új felmérés	11	2012	FHNPI
Bakony Péterd	Új felmérés	7	2013	FHNPI
Győrasszonyfa	Új felmérés	2	2013	FHNPI
Lázi	Új felmérés	5	2013	FHNPI
Mezőörs	Új felmérés	2	2014	FHNPI
Nyalka	Új felmérés	4	2014	FHNPI
Pázmándfalu	Új felmérés	2	2014	FHNPI
Rétalap	Új felmérés	1	2014	FHNPI
Táp	Új felmérés	2	2013	FHNPI
Tápszentmiklós	Új felmérés	1	2013	FHNPI
Tarjánpuszta	Új felmérés	2	2014	FHNPI

6.2 Településrendezési eszközök és területrendezési tervek véleményezése, közreműködés az elkészítésben, adatszolgáltatás

Igazgatóságunk a 481/2013. (XII.17.) kormányrendelet 42.§ d) alapján vett részt a településrendezési, illetve térségi rendezési tervek véleményezésében. 2015-ben Igazgatóságunk 243 eljárásban vett részt. A következő településekről érkezett megkeresés:

Abda, Beled, Bezenye, Bogyoszló, Böny, Csorna, Darnózseli, Dunakiliti, Dunaszeg, Dunaszentpál, Dunasziget, Farád, Fertőrákos, Győr, Győrújbarát, Győrzámoly, Hegyeshalom, Hegykő, Hédervár, Himod, Ikrény, Jánossomorja, Kapuvár, Kimle, Kisbajcs, Komárom, Kóny, Kópháza, Kunsziget, Levél, Lébény, Lipót, Máriakálnok, Mosonmagyaróvár, Mosonszentmiklós, Mosonszolnok, Mosonudvar, Nagycenk, Nagygeresd, Nagylózs, Nyalka, Nyúl, Pannonhalma, Pér, Rajka, Ravazd, Rábapatona, Rábaszentmihály, Röjtökmuzsaj, Sopron, Tét, Und, Újrónafő, Várbalog, Veszvény, Zsira.

Éves szinten általában a véleményezési eljárások felénél szükséges észrevételt tenni, feltételt szabni, az esetek másik felében a módosítások nem sértenek táj- illetve természetvédelmi érdekeket. Azokban az esetekben, amelyekben észrevételt tettünk állásfoglalásunkban, a további szóbeli, vagy írásbeli egyeztetések során sikerült megegyezni a település képviselőjével. A nagyobb városok (Sopron, Győr), illetve a szigetközi települések esetében gyakran hosszabb egyeztetésekre van szükség a terv jóváhagyása előtt. Néhány esetben nem foglalták bele szövegszerűen a jóváhagyott dokumentációba az észrevételünket, illetve nem minden esetben

kaptuk meg a jóváhagyott dokumentációt, hogy azt összehasonlíthassuk a kiadott állásfoglalásunkkal. Több esetben is adatszolgáltatással járultunk hozzá a tervek készítéséhez (14).

6.3 Fejlesztési koncepciók és egyéb tervek véleményezése, közreműködés az elkészítésben

2015. évben öt településfejlesztési koncepció készítését kezdeményezték a települések Igazgatóságunk működési területén (Fertőrákos, Győrzámoly, Jánossomorja, Mosonmagyaróvár, Tét). A tervek kidolgozása előtt adatszolgáltatást nyújtottunk a településeknek. Integrált Stratégiai Terv kidolgozásához öt esetben szolgáltatottunk állásfoglalást (Csorna, Jánossomorja, Kapuvár, Mosonmagyaróvár, Tét).

6.4 Tájvédelmi szakértői tevékenység

A tájvédelmi szakértői tevékenysége Igazgatóságunknak nem különíthető el teljesen a természetvédelmi szakértői tevékenységtől. A Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőségtől, illetve a Kormányhivatalok Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztályáról, valamint a Minisztériumtól érkező megkeresések tájvédelmi vonatkozásokon túl természetvédelmi problémákat is felvetnek. A szakértői tevékenység során előkerült tipikus táj-védelmi problémák: szélrómúvek tájba illesztése, magas épületek takarása, légvezetékek kiváltása.

6.5 Tájvédelmi jelentőségű beavatkozások

Felújításra került a csornai illetőségű Eszterházy Madárvárta épülete a Vogelwarte Madárvárta Neusiedler See – Hanság elnevezésű projekten belül.

7. Projektek

a) KEOP-3.1.2/2F/09-11-2012-0012 – A Fertő tó nádasainak és a tómeder vízpótló csatornáinak rekonstrukciója, megvalósítási szakasz

A Fertő tó előrehaladott és természetvédelmi szempontból nem kívánatos eutrofizációjának lassítása, a tó magyar oldalát jellemző déli „nádöv” vízellátásának javítása, ezáltal pedig a nádasok minőségének, egészségességének, a tavi biodiverzitás kedvezőbb ökológiai feltételeinek javítása. A Fertő tó részét képező déli „nádöv” belső vízellátását biztosító fő- és mellécsatornák és az ezeket összekötő körcsatornák és keresztárok átteresztő képességének javítása kotrással, ezzel kedvezőbb vízáramlás biztosítása. A korábban alkalmazott technológia miatt a csatornák mindkét partján felhalmozott zagyából létesített depóniák megbontása, káros hatásuk kiküszöbölése a csatornák és a nádas területek közötti jobb vízcsere érdekében.

Időtartam: 2012. szeptember 25. – 2015. június 30.

Teljes költségvetés: bruttó 994.117.800 Ft, amelyből az FHNPI-re eső rész bruttó 24.924.780 Ft.

A célok érdekében tervezett tevékenységek: Fő- és mellécsatornák és az ezeket összekötő körcsatornák és keresztárok rekonstrukciója, csatornák mentén korábban töltésszerűen felhalmozott depóniák rendezése. A tervezett csatornarekonstrukció során az előirányzott földmunkák volumene a következő: vízpótló csatornák kotrása: 269.500 m³, meglévő (áramlást akadályozó) depóniák megbontása: 50.000 m³ mennyiségben.

A projekt megvalósításától várt eredmények: A projekt az élőhely helyreállításával, fejlesztésével a közvetlen nádas területeken túl a teljes magyar oldali tórész nádasára és nyílt vizes területére kedvező hatást fejt ki. A jelen élőhely-rehabilitációs tevékenységek során megvalósuló nádas élőhely rekonstrukciók érdekében történő beavatkozásoktól elvárt legfontosabb hatás a nádas friss vízzel történő ellátásának hatására bekövetkező vízminőség javulása. A projekt eredményeként a magyar oldali nádas öv vízellátásának kvantitatív, ill. kvalitatív javulása a nádas állomány egészségi állapotát is javítaná. A projekt az itt élő növényfajok és védett fajok populációi számára kedvezőbb életfeltételeket biztosítana. Összességében a nádasok vízellátottságának javításával hosszú távon a jelenleginél kedvezőbb élőhelyi körülmények lennének biztosíthatók, mely természetvédelmi szempontból is előnyös.

2015 tél végére befejeztük a projektben vállalt tevékenységeket. Ezek után a projekt adminisztrációs zárása is sikeresen megtörtént. Az alkalmazott technológia a jelenleg elérhető legkorszerűbb, az elkészült csatornaszakaszok a terv szerinti minőségben működnek.

b) A veszélyeztetett kerecsensólyom és parlagi sas populációk zsákmánybázisának biztosítása a Kárpát-medencében című LIFE Projekt

A projekt célkitűzései:

1.) A projekt a globálisan veszélyeztetett kerecsensólyom (*Falco cherrug*) és a parlagi sas (*Aquila heliaca*) legmeghatározóbb európai populációinak megerősítését tűzte ki céljául. Az EU eddigi pénzügyi támogatásának köszönhetően ezen két faj Kárpát-medencei populációi stabilizálódtak és növekszenek, míg európai- és világviszonylatban az állományok továbbra is csökkennek. További probléma ugyanakkor, hogy a madarak fő táplálékforrását jelentő kismillósok, a közönséges ürge (*Spermophilus citellus*), a mezei hörcsög (*Cricetus cricetus*) és a mezei nyúl (*Lepus europaeus*) populációi folyamatosan csökkennek. Éppen ezért a projekt a kismillósok populációinak csökkenését kívánja megállítani. Ugyanakkor demonstrációs projektként arra is törekszik, hogy tudományosan megalapozza a kismillós populációk jövőbeli növekedéséhez szükséges gyakorlati tevékenységet.

2.) A projekt további célja a ragadozómadarak, de elsősorban a fennmaradásuk szempontjából kulcsfontosságú kisméltóságok iránti társadalmi tudatosság növelése, annak érdekében, hogy a fajok védelme szempontjából közvetlenül érintett gazdálkodók, vadászok és a helyi lakosság körében a projekt céljait érintő természetvédelmi intézkedések támogatást élvezzenek.

3.) A projekt törekszik továbbá annak szemléltetésére is, hogy miként lehetséges a különböző természetvédelmi prioritások összehangolása, például a csíkos szöcskegér (*Sicista trizona*) és a délvidéki földikutya (*Nannospalax [leucodon] montanosyrmiensis*), mint Magyarországon fokozottan védett fajok életmódjának és élőhely igényének figyelembe vétele úgy, hogy a tevékenységek valamennyi faj előnyére szolgáljanak.

A projekt fő tevékenységei

- A projekt az ürge kolóniák genetikai tulajdonságainak, stressz állapotának és állat-egészségügyi helyzetének felmérését, valamint értékelését végzi különös figyelmet fordítva az elszigetelt állományokra.
- Az ürge kolóniák genetikai és stressz állapot adataira alapozva, zárttéri tenyésztési program és génbank kialakítása.
- Kiválasztott populációk genetikai helyzetének javítása érdekében az ismert génállományú egyedek megtervezett áttelepítése.
- A potenciális zsákmánybázist jelentő kisméltóság állományok állatorvosi státuszának vizsgálata.
- Megfelelő élőhelyet jelentő földterületek megvásárlása és helyreállítása, melynek eredményeként ezeken a területeken a zsákmányfajok állományainak növekedése várható. A megvásárolt területekre az onnan korábban kipusztult ürgek visszatelepítésére is sor kerül.
- Emellett Natura 2000 területek közötti kisebb földterületek bérbe vétele, amelyek ún. „lépő kövekként” (stepping stones) a védett élőhelyek között biztosítanak kapcsolatot, átjárási lehetőséget, de egyúttal menedéket is nyújtanak olyan zsákmányállatok számára, mint a hőr-csög és a mezei nyúl.
- A repülőterek gyepterületi útmutatójának elkészítése, valamint az ürgek élőhelyek vízgazdálkodási rendszerének javítását célzó ajánlás kidolgozása.
- Területkezelési Tanácsadó Szolgálat kialakítása a gazdálkodók és vadászok segítésére területhasználat és vadgazdálkodás témákban.
- A vadászok ösztönzése a célfajokat tizedelő szőrmés ragadozók befogására.
- Ürgek mozgásának feltérképezése műholdas nyomkövető rendszerek alkalmazásával zajlik.
- A projekt intenzív kommunikációs programja a gazdálkodók, a vadászok és a helyi lakosság körében végzett országos alapállapot-felméréssel
- indul. A kihelyezésre kerülő információs táblák, szóróanyagok, valamint a kialakítandó ürgebemutató látogatóközpontok ismeretterjesztési és oktatási tevékenységei hozzájárulnak a célközönség tudatosságának fokozásához, melyen keresztül a projekt célfajokat érintő természetvédelmi intézkedései támogatást nyernek.
- A célfajok állományaihoz bekövetkező változások felmérése és nyomon követése. A természetvédelmi intézkedések sikerességének értékeléséhez átfogó – műholdas nyomkövetéssel és kameracsapdák alkalmazásával zajló – monitoring program ad tájékoztatást.

Az FHNPI pályázattal kapcsolatos 2015. évi tevékenységei:

- Terepi mintavételezéssel kapcsolatos projekt-megbeszélés szervezése és az azon való részvétel (Tihany, 2015. február)

- „Sólyomcsalogató” konferencián való részvétel és előadás-tartás a konferencián. (2015. február)
- A projekt 2. Irányítótanács ülésének szervezése és megtartása Sarródon (2015. március)
- Emlősvédelmi témájú idei MTBK konferencián való részvétel (2015. április)
- Részvétel a projekt földhasználati Tanácsadó Szolgálat tevékenységében – gazdák tájékoztatása a megfelelő földhasználatról, stb.
- Repülőtéri gyepterületi kezelési útmutató készítéséhez szükséges egyeztetések a repülőterek kezelőivel
- Részvétel a terepi mintavételezésben az ürgék genetikai és stressz állapotának felmérésére. (2015. április)
- Ürgetelepítések végrehajtása, valamint a telepített állományok utógondozása és monitoringja
- Ugarsávok kialakításának ellenőrzése a kijelölt területeken, ezzel kapcsolatos kommunikáció a terület tulajdonosokkal.
- Élőhely rekonstrukció a kijelölt projektterületen.
- Csapdák kiosztása vadászoknak a ragadozómadarak kompetitív szőrmés ragadozóinak (pl. róka, kóbor kutya) befogására, valamint az ezzel kapcsolatos egyeztetések, kommunikáció folytatása
- Fotócsapdák kihelyezése Parlagi sas fészkekhez
- Kerecsensólymok jeladóval való felszerelése

c) A Fertő-tó / Neusiedler See Világörökségi Kultúrtáj területén lévő sarródi László-major kármentesítése című KEOP Projekt

Célok: Fertő-tó vízgyűjtőjén lévő egykori Esterházy-majorsági ingatlan, az ún. László-major területén a korábbi TSZ használat révén nehézfémek és vegyszerszármazékok nagy koncentrációja van a terület alatt. Ezek eltüntetése a projekt célja.

2015. évi tevékenységek a projektben: Tavaly a vállalt feladatokat sikeresen teljesítettük. A talajvíztisztító rendszer rendben működött, és a pályázatban vállalt határértékek alá le tudtuk szorítani az egyes szennyező tényezőket. A projekt sikeresen befejeződött, a talajvíztisztító rendszer föld feletti konténerállomásait elbontottuk a területről, és a projekt adminisztrációs zárása is sikerrel megtörtént.

d) LIFE08NAT/H/000289 Restoration and conservation of priority-listed Pannonic sand land habitats in military owned area of the Hungarian Little Plain

A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság, a Honvédelmi Minisztérium Infrastrukturális Ügynökség (jelenleg HM Fegyverzeti és Hadbiztosi Hivatal, vezető partner), a HM Budapesti Erdőgazdaság Zrt. és az Aquaprofit Zrt. 2008-ban Life+ pályázatot nyert el az Európai Uniónál "Restoration and conservation of priority-listed Pannonic sand land habitats in military owned area of the Hungarian Little Plain" LIFE08 NAT/H/000289 címen a HUFH20009 Gönyüi homokvidék kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület homoki gyepeinek helyreállítására.

A pályázat teljes költségvetése 1737400 euro, melyből 1259580 euro az EU támogatás, 284880 euro a Magyar Állam biztosította társfinanszírozás és 192940 euro a partnerek által biztosított önrész.

A pályázat fő célja a katonai használatú gyepterületek (pannon homoki gyepek) helyreállítása, a tervezett főbb tevékenységek: özönnövények irtása, illegális hulladék összegyűjtése, felhagyott katonai létesítmények elbontása és a természetes élőhelyek helyreállítása, természetes domborzat helyreállítása (kísérlet), monitoring.

A korábbi években befejeződött az illegális hulladék összegyűjtése és az épületek bontása. A roncsolt felszíneken helyreállítottuk a domborzatot és megtörtént a gyepesítés is részben vásárolt, részben helyben gyűjtött fűmagból. A vetett gyep szépen záródott, de több helyen erős gyomosodás indult meg, melyet kaszálással kezeltünk. Az özönnövényeket mindenhol sikerült visszaszorítani, köszönhetően a tavalyi évben végzett 2015-ben utókezelések révén. Igazgatóságunk emellett még a monitoringban tevékenykedett, ahol a monitoring tervben meghatározott feladatokat elvégeztük. A projekt tavaly sikeresen lezárult, és adminisztrációs zárás is megtörtént.

e) A Fertő-tó körüli kerékpáros hálózat fejlesztése című, NYDOP-2.1.1/E-13.2013-0001 számú projekt

Projekt célok:

A projekt általános célja a kerékpáros-turizmus alap-feltételrendszerének megteremtése révén a régió és szűkebben a Fertő-tó környéke turisztikai versenyképességének az erősítése, a turizmusból származó jövedelmek növelése és a kapcsolódó munkahelyek megtartása. A projekt közvetlen célja, a Fertő-tavat megkerülő kerékpárút magyarországi (a két, illetve három osztrák-magyar határátkelő közötti) szakaszának teljessé tétele, illetve a meglévő szakaszok felújítása.

Projekt tevékenységek:

A projekt a Fertő-tó körüli kerékpáros hálózat fejlesztésére irányult egyrészt a közforgalmú kerékpárforgalmi hálózat hiányzó elemeinek kiépítése, másrészt a meglévő kerékpárforgalmi létesítmények korszerűsítése által. A projekt részeként Balf és Fertőrákos között az országos közúttal párhuzamosan a szőlőterületek között létrejött egy új nyomvonal, részben új kerékpárút létesítésével, részben új mezőgazdasági út kialakításával, részben pedig a meglévő út felújításával. Ezen kívül a meglévő kerékpárforgalmi létesítmény korszerűsítésére került sor Fertőd belterületén, valamint egyéb kerékpárforgalmi létesítmények kijelölésére került sor Sarród, Fertőd, Fertőszéplak és Fertőrákos belterületén. A fejlesztések eredményeként 9,25 km új kerékpárút létesült, 4,48 km-en került sor a meglévő kerékpárforgalmi létesítmény korszerűsítésére, és 10,11 km-en egyéb kerékpárforgalmi létesítmény kijelölése valósult meg.

A beavatkozással érintett teljes hossz 23,84 km. A projekt 2015-ben sikeresen megvalósult, az adminisztrációs zárása azonban 2016-re maradt.

Azon projektjeinket, amelyek már 2014-ben lezárultak, de az adminisztrációs zárásuk 2015-re csúszott, az összefoglaló táblázat szintén tartalmazza.

Új projektek kidolgozása:

Igazgatóságunkon tavaly megkezdtuk új KEHOP, GINOP, INTERREG pályázatok kidolgozását. Ezek a következők:

- hansági élőhelyfejlesztéssel kapcsolatos KEHOP projekt, amelynek beadása 2016 év elején tervezett (február-március hónapokban)
- fertői élőhelyfejlesztéssel kapcsolatos KEHOP projekt, amelynek tervezett benyújtása 2017. év elején lesz (várhatóan 2017. márciusban)
- az FHNPI őrszolgálatának fejlesztését megcélzó KEHOP projekt, 2016. április környéki várható benyújtással
- a Csárdakapui Vízi Ökoturisztikai Központ kialakítását megcélzó GINOP projektünket 2016. május elején szeretnénk benyújtani
- két magyar-osztrák INTERREG pályázatunk (PaNaNet+ és Madárvárta 2) projektünk ökoturisztikai illetve kutatási témákban összeállt teljesen. A pályázati kiírás függvényében 2016-ban azonnal benyújthatóak.
- két pályázatot nyújtottunk be a DUNA Transznacionális Interreg Program pályázati lehetőség keretében tavaly ősszel. Ezek a DANUBEPARKS Connected, valamint a DANUBE-ECOTOUR című projektek. Előbbi a szigetközi védett területekhez kötődő egyes kutatásokat, utóbbi a Duna és térségében lévő védett területeket kezelő szervek ökoturisztikai együttműködésekben rejlő lehetőségeket teljesíteni ki. Mindkét projekt első fordulós bírálata várhatóan 2016 áprilisában lesz.

f) LIFE07/NATH/H/000322 Rákosi vipera LIFE projekt

A pályázat terepi munkái 2013-ban befejeződtek, a pénzügyi elszámolást 2014-ben sikerrel elvégeztük. A projekt az Európai Bizottság által elfogadásra került, de 2015-ben pénzügyi utóellenőrzés történt, mely igazgatóságunk esetében problémát nem állapított meg.

26. táblázat: A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság gondozásában futó projektek

Projekt címe	Időtartama	Forrás megnevezése	Projekt célok, tevékenységek röviden	Célterület		Pályázat költségvetése (Ft)	Támogatás összege (Ft)	Pályázat 2015. évi teljesítése
				megnevezése	kiterjedése (ha)			
Kerékpárút-fejlesztések a Fertő-tájon	2013. augusztus 13 – 2015. december 31.	Nyugat-dunántúli Operatív Program	A Magyar Közút Nonprofit Zrt-vel közös konzorciumban a Fertő-tájon még hiányzó kerékpárútszakaszok megépítése, hiányzó kerékpáros forgalmi létesítmények kialakítása	nem releváns	nem releváns	805 millió Ft	805 millió Ft	A projektben vállalt feladatokat maximálisan elvégeztük, elkészültek a kerékpárutak. A pályázat adminisztratív zárása 2016. év első felében várható
A Fertő-tó / Neusiedler See Világörökségi Kultúrtáj területén lévő sarródi László-major kármentesítése	2011 június – 2015. május	KEOP-2009-2.4.0 Szennyezett területek kármentesítése	Fertő-tó vízgyűjtőjén lévő egykori Esterházy-major-sági ingatlan, az ún. László-major területén a korábbi TSZ használat révén nehézfémek és vegyszerszármazékok nagy koncentrációja van a terület alatt. Ezek eltüntetésére a projekt célja.	nem releváns	nem releváns	546 654 000 Ft	546 654 000 Ft	A projektben vállalt feladatokat határidőre teljesítettük. A pályázat adminisztrációs zárása is rendben megtörtént.
A Fertő tó nádasainak és a tómeder vízpótló csatornáinak rekonstrukciója (FHNPI – ÉDUKÖVI-ZIG konzorcium) 2.FORDULÓ	befejezés 2. forduló: 2015. június 30.	KEOP-2009-3.1.2 Élőhelyvédelem, és -helyreállítás, vonal-as létesítmények természetkármentesítő hatásának mérséklése konstrukció	A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság és az Észak-Dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság közös projektje a Fertő-tó vízminőségének javítása (a nádasokban a vízáramlás biztosítása) céljából.	Fertő tó (HUFH10001 és HUFH20002)	5000 ha	Teljes költségvetés: 994117800 Ft FHNPI rész: 24924780 Ft	Teljes költségvetés: 994117800 Ft FHNPI rész: 24924780 Ft	A projekt szakmai munkának zárulása után 2015-ben az adminisztratív projektzárás is megtörtént.
Madármegfigyelő infrastruktúra létesítése és bővítése a Fertő tó és a Hanság magyar-osztrák	kezdet:2012.07.01 2015.03.31.	AT-HU ETE Program ERFA visszavonás nélküli támogatás	A Fertő tó és a Hanság magyar-osztrák területein megfigyelőhelyek létesítése, internetalapú informá-	Hanság (HUFH30005)	5319 ha 2044 ha	699495,58 EUR	120395,58 EUR	A projektben szakmai munkának 2014-es zárása után 2015-ben sikeresen megtörtént a pályázat adminisztrá-

JELENTÉS A FERTŐ-HANSÁG NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG 2015. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

ramsari területein			ciós adatbázis fejlesztése, továbbképzések szervezése, osztrák-magyar fajlista elkészítése és nyomtatása, monitoring eszközök beszerzése.	Fertő tó (HUFH10001 és HUFH20002)				ciós zárása is.
NAT-NET-DUNA/DUNAJ	Befejezés: 2014.szeptember 9	Magyarország-Szlovákia Határon Átnyúló Együttműködési Program	Természetvédelmi kutatási és környezeti nevelési tevékenységek közösen Somorja közszolgáltató intézetével, valamint a Szlovák Természetvédelmi Hivatallal	Szigetközi TK	Teljes TK területe	250 000 EUR (FHNP rész)	250 000 EUR (FHNP rész)	a projekt adminisztrációs zárása maradt 2015-re, ami rendben megtörtént
Kisalföldi meszes homokpuszták LIFE projekt	várható befejezés 2015. december 31	LIFE08 NAT/H/000289	A Honvédelmi Minisztérium konzorciumi vezetésével folyó projekt célja a Pannon homokpusztagyeppek helyreállítása (ezen belül a főbb tevékenységek: özönnövények irtása, illegális hulladék összegyűjtése, természetes domborzat helyreállítása (kísérlet), illegális motocross-pálya felszámolása, tanösvény kialakítása) a Győr környéki katonai területeken.	Pannonhalmi TK	300 ha	Teljes költségvetés: 475 478 850 HUF FHNP rész: 64 649 354 HUF	Teljes költségvetés: ~451704907,5 Ft (EU + VM) FHNP rész: ~ 61416886,3 Ft	A projekt 2015-ben megvalósult, és az adminisztrációs zárás is sikeresen megtörtént.
PaNaNet	várható befejezés 2014. június 30.	Ausztria-Magyarország Határon Átnyúló Együttműködési Program 2007-2013	A Nyugat-Pannónia (Nyugat-Magyarország és Burgenland) vidék naturparkok, tájvédelmi körzetek) hálózati együttműködésének kialakítása a természetvédelem érdekében. pl. közös kiadványok, honlap, közös képzések, kisebb ökoturisztikai beruházások (pl. tanösvények,	nem releváns	nem releváns	Teljes költségvetés: 1949936 EUR FHNP rész: 227766 EUR	Teljes költségvetés: 1949936 EUR FHNP rész: 227766 EUR	a projekt adminisztrációs zárása maradt 2015-re, ami rendben megtörtént

			terepi információs táblák, ökoturisztikai és környezeti nevelési központok (kenus csónakház-felújítás) stb...					
A veszélyeztetett kerecsensólyom és parlasi populációk zsákmanóbaázisának biztosítása a Kárpát-medencében (RAPTORSPREYLIFE)	2014.07.01 – 2018.12.31	DG ENV LIFE+	1. a védett és fokozottan védett ragadozómadarak legfontosabb táplálékának számító kismélsők populációinak stabilizálása 2. a kismélsők védelmé érdekében a természetvédelmi prioritások összehangolása, az érdekelt felek (pl. gazdálkodók) megnyerése 3. társadalmi tudatosság növelése, szemléletformálás	Péri reptér (HUFH20007 ,HU20009) Hanság (HUFH30005) Szigetköz (HUFH30004) Rábaköz (HUFH20001) Fertő tó (HUFH10001 és HUFH20002) Mosoni sik (HUFH10004)	1272 ha 5319 ha 1706 ha 699 ha 2044 ha 201 ha	teljes projekt: 908.715.230 Ft (2.881.243 €) // FHNPI: 187.525.217 Ft (594.582 €) *** *** 315,39 Ft/EUR éves elszámolási árfolyamon számolva	teljes projektre: 681.536.343 Ft (2.160.932 €) LIFE támogatás és 61.251.261 Ft (194.208 €)FM támogatás FHNPI: 174.217.336 Ft ***	A vállalt ütem-tervnek megfelelően haladt. Beszerztük a projekt teljesítéséhez szükséges eszközöket és hatósági engedélyeket. Kollégáink pedig a projektben vállalt feladatok teljesítését (az ürge védelmével kapcsolatos munkákat) az ütemterv szerint végezték.

8. Jogi és ügyiratforgalommal kapcsolatos tevékenység

8.1 Az Igazgatóság ügyiratforgalma

8.1.1 Szakvéleményadás/adatközlés a hatóságok számára

Működési területünk két felügyelőség (természetvédelmi hatóság), a Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály és a Vas Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály, illetékességi területét érinti. A Felügyelőségek és Igazgatóságunk együttműködését megállapodások formájában rögzítettük.

A szakértői munka zömét a Természetmegőrzési és Ökológiai Osztály végezte 5 fős személyzettel, míg a terepi munkarészeket a Természetmegőrzési és Ökológiai Osztály és az Őrszolgálati és Területkezelési Osztály munkatársai végezték el.

A hatósági megkeresések száma 2015-ben összesen 826 volt. A szakértői közreműködések többsége természetkárosítás, környezetvédelmi, vízjogi, erdészeti és építési engedélyezési eljárás, illetve telekalakítás véleményezésére irányult.

2015-ben 1 közérdekű adat (védett területek adatai és határai) megismerésére irányuló írásbeli megkeresés érkezett igazgatóságunkhoz, amelyeknek a törvényben meghatározott határidőn belül eleget tettünk.

Igazgatóságunk a 347/2006. (XII.23.) kormányrendelet 37.§ e) alapján vesz részt a településrendezési, illetve térségi rendezési tervek véleményezésében. 2015-ben Igazgatóságunk 243 eljárásban vett részt.

27. táblázat: Ügyiratforgalom

	Ügyek száma
Szakértői közreműködés	826
KTVF	300
Erdészeti Hatóság	30
Földügy	70
Önkormányzat	374
MVH	52
Összesen	826

8.1.2 Jelentési feladatok a Minisztérium számára

A minisztérium felé adott jelentési feladatokról külön nyilvántartást nem vezettünk 2015-ben, így csak az iktató rendszerből származó tájékoztató adatok állnak rendelkezésünkre:

28. táblázat: Jelentési feladatok különböző szervezetek felé

Feladat	Ügyszám
Informatikai adatszolgáltatás	5
Gazdasági, költségvetési adatszolgáltatás, jelentés	~44
Egyéb jelentés	~28
Összesen:	77

8.1.3 Ügyfelekkel történő levelezés, egyeztetés

Az Igazgatóság 2015. évi tevékenysége során a fentiekén kívül 2281 főszámon történt iktatás, amely a valóságban kb. 5858 ügyet/levélváltást érint. Az ügyek többsége alá 1-3 levélváltás tartozik, de egyes esetekben 100-150 levélváltás is előfordul.

Igazgatóságunk a megkeresésekre a lehető legrövidebb időn belül válaszol.

8.2 Szabálysértés

A szabálysértési hatóság felé a tárgyévben feljelentést nem tettünk. Helyszíni bírságot szabunk ki 8 esetben összesen 175.000 Ft értékben, elsősorban engedély nélküli belépés, közlekedés és horgászat miatt.

8.3 Természetvédelmi és egyéb közigazgatási bírság

Tárgyévben 18 esetben indítottunk eljárást a közigazgatási hatóság felé (Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatal), ebből 7 esetben indult bírságotlasi eljárás, jelen pillanatban jogerősen 2 esetben szabtak ki egyenként 125.000 Ft bírságot. Az esetek többségében továbbra is védett területen engedély nélküli közlekedés és horgászat miatt indítottunk eljárást.

29. táblázat: Bírságok

	Ügyek száma	Kiszabott bírság összege (e Ft)
Szabálysértési bírság	-	-
Helyszíni bírság	8	175.000

8.4 Büntető ügyek

2015-ben nem kezdeményeztünk büntető eljárást.

30. táblázat: Büntető ügyek

	Feljelentések száma	Eredményes	Eredménytelen
Természetkárosítás	-	-	-
Egyéb büntető ügyek	-	-	-

8.5 Polgári perek

Igazgatóságunknak 2015-ben egy polgári peres eljárás volt folyamatban. Az Észak-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság elsőrendű felperessel közösen, a Fertő-Tavi Nádgazdaság ZRT.-vel állandunk perben másodrendű felperesként használat jogának törlése, használati jog érvénytelenségének megállapítása tárgyában.

31. táblázat: Polgári perek

	Ügyek száma	Nyert	Vesztett	Folyamatban
Munkaügyi peres ügy	0	0	0	0
Polgári perek	1	0	0	1

9. Természetvédelmi Őrszolgálat

9.1 Alapadatok

9.1.1 Személyi feltételek

Igazgatóságunk természetvédelmi őrszolgálatának száma továbbra is 13 fő ebből 8 fő felsőfokú, 4 kifejezetten természetvédelmi mérnöki végzettségű. A tájegységi, örkerületi rendszer 2013-ban a Minisztérium jóváhagyásával átalakításra került. Eszerint a működési területünk – ami gyakorlatilag Győr-Moson-Sopron, kis részben Vas- és Komárom-Esztergom megye kapcsolódó területeiből áll – két nagy tájegységre lett felosztva:

1. Fertő-Hanság Tájegység

1.1 Soproni örkerület	(TK)	– 1 fő természetvédelmi területfelügyelő
1.2 Fertő-tó Ny örk.	(NP)	– 1 fő őrszolgálat-vezető helyettes
1.3 Fertő-tó K örk.	(NP)	- 1 fő őrszolgálat-vezető
1.4 Dél-hansági örk.	(NP)	– 2 fő, örkerület vezető + területőr
1.5 É-hansági örk.	(NP)	– 1 fő örkerület-vezető
1.6 Tóközi örk.	(NP)	– 1 fő örkerület-vezető
1.7 Rőjtői örk.	(NP)	- 1 fő területfelügyelő

2. Dunamenti Tájegység

2.1 Felső-szigetközi örk.	(TK)	- 2 fő, tájegység-vezető és területőr
2.2 Alsó-szigetközi örk.	(TK)	- 1 fő területfelügyelő
2.3 Holt-Rába örk.	(TK)	- 1 fő területfelügyelő
2.4 Ravazdi örk.	(TK)	- 1 fő örkerület-vezető

9.1.2 Technikai felszereltség

Az őrszolgálat továbbra is 11 gépjárművel rendelkezik (8 Land-Rover, 1 Ford Ranger, 1 Suzuki Jimny és egy VW Caddy), műszaki állapotuk közepesnek mondható, cseréjüket – telefonokkal és terepi adatgyűjtő eszközökkel együtt – a beadás előtt álló KEHOP projektből tervezzük. Ezeken kívül 5 kiscgéphajó áll az őrszolgálat rendelkezésére. A munkához alapvetően szükséges, jogszabályban előírt feltételeket – kiemelten az **évente megrendelésre kerülő** egyenruha utánpótlást - biztosítani tudta az Igazgatóság. **Egyéb technikai felszereltségünk jónak mondható, mobiltelefonnal és kézi távcsővel minden őr, GPS-szel, EDR készülékkel és spektívvel minden örkerület rendelkezik.**

9.1.3 Polgári természetőrök

Továbbra is 6 fő aktív polgári természetőrünk van, közülük kettő nyugalmazott természetvédelmi őr, a további négyből egy hivatásos vadászként, egy fő halórként, egy bencés perjelként és egy pedig közmunkásként dolgozik. Önálló szolgálatot nem látnak el, de munkánkat számos információval segítik.

9.2 Feladatellátás

9.2.1 Hatósági feladatellátás

Igazgatóságunk természetvédelmi őrszolgálatának száma 13 fő, ebből 8 fő felsőfokú, 4 kifejezetten természetvédelmi mérnöki végzettségű. Az átalakított örkerületi rendszerben minden területen legalább egy, esetenként 2 (Dél-Hanság és Felső-Szigetköz) ör kolléga teljesített szolgálatot a mára már elavult (15 évnél idősebb) gépjárművekkel.

Ennek ellenére tudtuk biztosítani a területi jelenlétet a frekvenciánál helyeken – mint pl. a NP fertői és hansági terület egységein – és időszakokban – mint a tavaszi hóvirág és tőzike őrzés.

Az ehhez a munkához alapvetően szükséges, jogszabályban előírt feltételeket – kiemelten az egyenruha utánpótlást – biztosítani tudta az igazgatóság.

Az esetleges helyettesítéseket továbbra is a szomszédos örkerületekből oldjuk meg.

A rendszeres terület ellenőrzések során elsősorban a fokozottan védett nemzeti parki és a nem védett Natura 2000 területekre koncentráltunk. Ilyenkor összevont szolgálattal 2-6 fő látott el ellenőrzéseket.

Tárgyévben is elsősorban a figyelmeztetés eszközével éltünk (81 esetben) 7 esetben tettünk közigazgatási feljelentést – elsősorban a Fertő-tó fokozottan védett területein történő belépés és közlekedés, valamint horgászat és nádaratás miatt. 8 szabálysértés pedig összesen 175.000 Ft helyszíni bírsággal végződött. Jelentős az őrszolgálat ügyirat forgalma is, 1075 ügyirat intézésében – véleményezésében - vettünk részt, melyek jelentős része település rendezési tervek véleményezése és helyszínelése volt. Tárgyévben nem kezdeményeztünk büntető eljárást.

Közös szolgálatot elsősorban a rendőrséggel végeztünk összesen 8 esetben, ezek közül kiemelkedő a nyáron a pannonhalmi rendőrőrsrel és a KAEG Zrt erdészeivel közös akció, melynek során az egyetlen elfogott terepmotorost egyik ör kollégánk tudta prezentálni.

A Győr Megyei Jogú Város közigazgatási területén működő 6 fős mezőőri szolgálattal kiemelten jó az együttműködésünk, számos bejelentés és közös intézkedés történt segítségükkel a megyeszékhely környéki védett területek vonatkozásában.

Fentiekén kívül rendszeresen visszatérő időigényes feladat az MVH-val közös ellenőrzések lebonyolítása a Natura 2000 területeken, valamint szakfelügyelet adása a különböző, védett területeket érintő projektekben – mint a Fertői KEOP vagy a Gönyűi kikötőépítés. 2015-ben kezdődött a Rábaközi Körzet erdőtervezése is, az érintett kollégák aktív bevonásával.

Nem hatósági jellegű munkavégzés

Tárgyév szokásos kiemelt feladata a természeti értékek rendszeres ellenőrzése, monitorozása az NbMR protokollok alapján. Adatainkat a természetmegőrzési osztálynak adtuk le.

Rendszeresen részt vettünk az ökoturisztikai programok – speciális szakértelmet vagy helyismeretet igénylő csoportvezetések, nyári természetismereti táborok – megvalósításában, az igazgatóság kiemelt rendezvényeinek (pl. Bikavásár) biztosításában is.

Az őrszolgálat az igazgatóságokon szolgáló közmunkások és gyakorlatosok feladatellátásában, munkájuk szervezésében irányításában és helyszínre szállításában is aktívan kiveszi a részét.

Tárgyévben nem volt jelentkezőnk az Ifjú Kócsagőr programra – aktívan részt vettünk viszont a Te-Szedd programban, melynek során 40 zsák szemetet és további 2000 kg konténeres hul-

ladékokat gyűjtöttünk össze az igazgatóság védett területeiről, illetve az oda vezető utakról. Részt vettünk az igazgatóságunkon futó Interreg, KEOP és LIFE programok megvalósításában. Aktívan bekapcsolódtunk ebben az évben is a főleg nemzeti parki területeinken folyó génmegőrzésbe és vagyonkezelésbe. Kollégáink – kiemelten a Soproni TK tekintetében – nagy hangsúlyt fektettek a geológiai értékek védetté nyilvánításának előkészítésére.

9.2.2 Együtműködés más hatóságokkal

Közös szolgálatot elsősorban a rendőrséggel végeztünk összesen 8 esetben, ezek közül kiemelkedő a nyáron a pannonhalmi rendőrőrsrel és a KAEG Zrt erdészeivel közös akció, melynek során az egyetlen elfogott terepmotorost egyik őr kollégánk tudta prezentálni.

A Győr Megyei Jogú Város közigazgatási területén működő 6 fős mezőri szolgálattal kiemelten jó az együttműködésünk, számos bejelentés és közös intézkedés történt segítségükkel a megyeszékhely környéki védett területek vonatkozásában.

Fentiekén kívül rendszeresen visszatérő időigényes feladat szakfelügyelet adása a különböző, védett területeket érintő projekteken – mint a Fertői KEOP vagy a Gönyüi kikötőépítés.

2015-ben kezdődött a Rábaközi Körzet erdőtervezése is, az érintett kollégák aktív bevonásával.

A Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatallal való szakértői közreműködés során 2015-ben 14 ügyfél Natura 2000-es földterületét ellenőriztük 5 természetvédelmi őr kolléga bevonásával. A helyszínen a kollégák az ellenőrzési jegyzőkönyvek kitöltése után aláírásukkal igazolták jelenlétüket. Az igazolólapokat az MVH iktatta, majd megküldte Igazgatóságunk részére, melyeket elszámolásra benyújtottunk az MVH illetékes Főosztálynak.

9.2.3 Nem hatósági feladatok ellátása

2015-ben is folyamatosan végeztük a természeti értékek monitorozását, az adatgyűjtéseket, információt szolgáltatunk az igazgatóság ügyintézőinek a különböző hatósági ügyekben (pl. rendezési tervek), de aktívan részt vettünk – elsősorban a Fertői és a Hansági örkerületekben – az oktatási és ökoturisztikai feladatokban is – külön kiemelendő a Fehér-tavi és Szigetközi nyári tábor. A tárgyév egyik fő feladata a körzeti erdőtervezés volt, de részt vettünk a Natura 2000 fenntartási tervek készítésében, a TeSzedd és az Ifjú Kócsagőr akciókban is. Az őrszolgálat vagyonkezelési tevékenységet csak érintőlegesen végez – hivatásos vadászai és halóri feladatellátás - de fizikai dolgozók – köztük közmunkások - segítségével felügyeli és irányítja azt.

32. táblázat: Őrszolgálat főbb adatai

	Felsőfokú végzettségű	Középfokú végzettségű	Összesen
Létszám	8	5	13
	<i>Átlagosan</i>	<i>Minimum</i>	<i>Maximum</i>
Az egy főre eső illetékességi terület (ha)	10328	3385	28599
Az egy főre eső védett természeti terület (ha)*	5339	2588	15111
Helyszíni bírságok száma	8		
Az igazgatóság által tett feljelentések száma	7		

*nem védett Natura 2000 területekkel együtt

10.Költségvetés és vagyon

10.1 Kiadások

33. táblázat: Kiadások

		Teljesítés (e Ft)
Működési kiadások	Személyi juttatás	279 918
	Járulék	77 638
	Dologi	615 027
	Egyéb működési célú támogatás	100
Felhalmozási kiadások	Intézményi beruházás	487 742
Kiadások összesen		1 460 425

Az Igazgatóság elemi költségvetésében meghatározott 432 652 e Ft-os eredeti előirányzat 2015. év folyamán 1 251 107 e Ft-tal emelkedett az alábbi hatáskörű módosítások szerint:

34. táblázat: Az előirányzat módosítások főbb jogcímei

Jogcím	Összeg (e Ft)
Kormányzati hatáskör	4 837
Fejezeti hatáskör	116 204
Intézményi hatáskör	1 060 729
Előző évi előirányzat maradvány	69 337
Összesen	1 251 107

35. táblázat: Pénzeszköz átvételek

Jogcím	Összeg (e Ft)
Működésre átvett pénzeszköz	723 369
Felhalmozásra átvett pénzeszköz	485 661
Összesen	1 209 030

10.2 Bevételek

36. táblázat: Bevételek

		Teljesítés (e Ft)
Bevételek	Működési	937 484
	Felhalmozási	492 111
Bevétel összesen:		1 429 595
Költségvetési támogatás	Működési	179 064
	Felhalmozási	4 220
Támogatás összesen:		183 284
Maradvány igénybevétele		69 337
Bevételek összesen		1 682 216

Az Igazgatóság 2015. évi bevételei az alábbi forrásokból származnak:

Bevétel forrása	Összeg (e Ft)
Tevékenységből származó bevétel	
Készletértékesítések	65 455
Szolgáltatások nyújtása	66 585
Közvetített szolgáltatások	680
Egyéb bevételek	5 571
Előzetesen felszámított Áfa	28 004
Áfa visszaigénylés	47 820
Tárgyi eszközök értékesítése	6 540
Tevékenységből származó bevétel összesen:	220 655
Mezőgazdasági támogatásokból származó bevétel	
Földalapú támogatások	251 777
Állattartáshoz kapcsolódó támogatások	191 681
Egyéb támogatások	1 500
Mezőgazdasági támogatás összesen:	445 731
Pályázatokból származó bevétel (folyósítás és szállítói kifizetés)	
László major kármentesítés	158 186
Fertő-tó nádasainak és tómeder vízpótló csatornáinak rekonstrukciója	9 651
Fertő-tó kerüli kerékpárhálózat fejlesztése	461 227
Natura 2000 fenntartási tervek	38 286
Danubeparks	17 036
ÁROP szervezetfejlesztés	1 605

Bevétel forrása	Összeg (e Ft)
Interreg HUSK	17 000
Élőhelykezeléshez kapcsolódó infrastruktúra fejlesztés (László major)	9 490
Közfoglalkoztatás	26 545
Pályázatokból származó bevétel összese	739 026
Egyéb felhalmozási célú pénzeszköz	24 273
Költségvetési támogatás összesen	183 284
Összesen	1 612 879

A saját és védjegyes termékek értékesítésből származó bevételek:

Működési bevételekből	Összeg (e Ft)
Készletértékesítés	65 455
-ebből saját készlet értékesítése	59 668
-ebből védjegyes termék értékesítése (szalámi)	5 787

10.3 Vagyon

37. táblázat: Vagyon

	Bruttó érték	Értécsökkenés	Nettó érték	
Vagyoni értékű jogok	16 373	14 267	2 105	
Szellemi termékek	13 855	13 026	829	
Immateriális javak	30 227	27 293	2 934	
Ingatlanok és kapcsolódó vagyoni értékű jogok	Földterület	1 303 038	0	1 303 038
	Telek	15 600	0	15 600
	Épület	1 009 721	169 175	840 546
	Építmény	1 024 476	150 349	874 127
	Erdő	14 389	0	14 389
Ingatlanok és kapcsolódó vagyoni értékű jogok	3 367 224	319 524	3047700	
Gépek, berendezések, felszerelések	Számítástechnika	44 368	41 823	2545
	Egyéb gépek, berendezések	648 579	481 664	166 915
	Képzőművészeti alkotások	260	130	130
	Járművek	255 892	195 297	60 595
Gépek, berendezések, felszerelések	949 099	718 914	230 185	
Tenyészállatok	170 579	105 506	65073	
Összesen	4 517 129	1 171 237	3 345 892	

	Bruttó érték	Értécsökkenés	Nettó érték
Beruházások, felújítások /befejezetlen/	436 610	0	436 610
Mindösszesen	4 953 739	1 171 237	3 782 502

38. táblázat: 2015. évi vagyonnövekedés főbb jogcímei

	Bruttó összeg (e Ft)	Nettó összeg (e Ft)
Immateriális javak	274	216
Építmény	28 806	22 681
Gép,berendezés, felszerelés	33 678	26 969
Számítástechnika	2 185	1 720
Jármű	14 789	11 358
Tenyészállat	5 938	5 659
Befejezetlen beruházás	402 073	369 927
Összesen	487 743	438 530

10.4 Épületek

2015. évben épületek, építmények beruházásra 28 806 e Ft-ot fordítottunk, funkciójukat a 38. táblázat mutatja be.

39. táblázat: Épületek

Az épület típusa	Száma (db)	Növekedés a tárgyévben (db)
Iroda	19	0
Állattartó épület	6	0
Egyéb állattartó építmény	11	0

10.5 Eszközök

2015-ben a 39. táblázatban részletezett eszközök segítették az Igazgatóság munkáját.

40. táblázat: Eszközök és változásuk

Az eszköz megnevezése	Száma (db)	Növekedés a tárgyévben (db)
Mezőgazdasági erő-és munkagép	45	0
Terepjáró	26	1
Egyéb gépjármű	12	1
Motorkerékpár	2	0
Kerékpár	130	0
Vízijármű	28	0
Videokamera	2	0

Az eszköz megnevezése	Száma (db)	Növekedés a tárgyévben (db)
Digitális fényképezőgép	39	3
Hagyományos fényképezőgép	11	0
Spektív	42	0
Kézi távcső	98	6
Éjjellátó készülék	2	0
Számítógép	68	7
Mobiltelefon	57	0

11. Bemutatás, oktatás, társadalmi kapcsolatok

11.1 Ökoturisztikai és környezeti nevelési infrastruktúra

11.1.1 Látogató- és oktatóközpontok

- Sarród: Kócsagvár
- Lászlómajor: Bemutató majorság és Látogatóközpont
- Fertőújlak: Csapody István Természetiskola
- Öntésmajor: Hanság Élővilága Kiállítás

11.1.2 Tanösvények

Kitáblázott tanösvények:

- Sziki Őszirozsa Tanösvény (Fertő-Hanság NP) (kezelő: FHNPI)
- Hany Istók Tanösvény (Fertő-Hanság NP) (kezelő: FHNPI)
- Tőzike Tanösvény (Fertő-Hanság NP) (kezelő: FHNPI)
- Kövi Benge Tanösvény (Fertő-Hanság NP) (kezelő: FHNPI + Fertőrákos Önkorm.)
- Ciklámen Tanösvény (Soproni TK) (kezelő: TAEG Rt.)
- Gyöngyvirág Tanösvény (Fertő-Hanság NP) (kezelő: TAEG Rt.)
- Holt-Rába Természetvédelmi Bemutató Útvonal (Pannonhalmi TK) (kezelő: FHNPI + Reflex Egyesület)
- Ravazdi Tanösvény (Pannonhalmi TK) (kezelő: FHNPI + Reflex Egyesület)
- Ökoturisztikai Bemutató Útvonal (Szigetközi TK) (kezelő: FHNPI + Reflex Egyesület)
- Pannonhalmi Tanösvény (Pannonhalmi TK) (kezelő: FHNPI + Reflex Egyesület)
- Fürtös Bodza tanösvény (Soproni TK) (kezelő: FHNPI)
- Nádak Útján Tanösvény (Fertő-Hanság NP) (kezelő: Hegykő önkorm.)
- Békakonty Tanösvény (Fertő-Hanság NP) (kezelő: Fertőhomok önkorm.)

Nem kitáblázott, vezetővel látogatható túraútvonal:

- Vizi Rence Túraútvonal (Fertő-Hanság NP) (kezelő: FHNPI)

11.1.3 Egyéb bemutatóhelyek

A védett területeket látogatók a Nemzeti Park környező zónájában, valamint a megőrző zóna szabadon látogatható övezetében fordulnak meg. Igazgatóságunk a fentebb megemlített tanösvényekkel, túravezetőkkel és 124 kölcsönözhető kerékpárral, valamint 10 db 3 személyes és 8 db 4 személyes kenuval, 2 szolárhajóval, távcsövekkel, spektívekkel segítette 2015-ben is a védett területeken zajló turizmust.

A Fertő partján jelenleg 3 turisták által használható madármegfigyelő torony található, és a Hanságban is további 4 kilátó segíti a területeken megforduló látogatók élményszerzését. További 2 madármegfigyelő torony van a Szigetközi TK-ban, 1 pedig a Pannonhalmi TK-ban a Holt-Rábánál. Ezeknek karbantartása folyamatos.

Az Igazgatósághoz tartozó védett területeken kijelölt turista utak sűrűsége kielégítő, de az utak állapota folyamatosan felújításra szorul. Igazgatóságunk a saját vagyionkezelésében lévőket lehetőségei szerint folyamatosan karbantartja.

41. táblázat: Turisztikai infrastruktúra

	Száma	Férőhely/befogadó-képesség (fő)	Állapotuk rövid értékelése
Látogató/oktatóközpont/ bemutatóhely	2	-	Felújításra szorulnak
Kiállítás	4	-	Jó
Tanösvény	14	-	A felújításuk folyamatos.
Szálláshely	2	86	A Kócsagvári és a Csapody I. Természetis-kola szálláshelyei felújításra szorulnak.

11.1.3.1 A Soproni Tájvédelmi Körzetben

A Soproni Tájvédelmi Körzet Sopron vonzerejénél fogva továbbra is látogatók tömegeit vonzza. A tájvédelmi körzetben a Ciklámen tanösvény és a hegyvidék további látnivaló mellett a 2013-ban, a határon átnyúló magyar–osztrák PaNaNet projekt keretében átadásra került 8 km hosszú Fürtös bodza tanösvény is tovább növelte a látogatók túralehetőségeit.

11.1.3.2 A Szigetközi Tájvédelmi Körzetben

A Szigetköz a turisták körében egyre népszerűbb kirándulóhely, elsősorban a vízi túrázás jelentős, valamint a kiépített kerékpáros útvonalhálózat révén a biciklis programok népszerűek. Igazgatóságunk a Reflex egyesülettel közösen kerékpáros turisztikai bemutató útvonalat tart fenn pihenőhelyekkel, információs táblarendszerrel, illetve a Lipóti – holtág rehabilitációs területen, és az Öntés-tónál álló madármegfigyelő kilátókkal növeli az élményszerzési lehetőségeket. A védett szárazföldi területeken túrázók mellett jelentős a Duna mellékág-rendszerében és a Mosoni-Dunán a vízitúrázók száma és szintén nagy jelentőséggel bír még ugyanitt a horgászturizmus is. A tájvédelmi körzet területén a kollégáink felügyelete mellett több gyakorlatos hallgató töltötte kötelező szakmai gyakorlatát.

11.1.3.3 A Pannonhalmi Tájvédelmi Körzetben

Az elmúlt évekhez hasonlóan a tájvédelmi körzetben megfordulók nagyobb részét 2015-ben is a Magyar Bencés Kongregáció Pannonhalmi Főapátságát, és közvetlen környezetét látogató tízezrek tették ki. A Pannonhalmi TK-ban a túravezetéseket igénylő diákcsoportok számában köszönhetően az iskolákkal megkötött együttműködési megállapodásoknak 2015-ben is kismértékű növekedést tapasztaltunk. A területet elsősorban győri oktatási intézményekből és környékbeli iskolákból és óvodákból keresték fel szervezeten, míg a TK tanösvényei továbbra is Győr és Győr környékének lakossága körében a legnépszerűbbek.

42. táblázat: Oktató- és Látogatóközpontok – szállás

Név	Cím	Férőhely/ befogadóképesség (fő)	Állapot rövid leírása	Kihasználtság (%)
Kócsagvár	9435 Sarród, Rév-Kócsagvár	28 +16	Felújításra szorul	9,68
Csapody István Természetiskola	9434 Fertőújlak, Petőfi u. 23/a	42	Felújításra szorul	19,28

43. táblázat: Az Igazgatóság szálláshelyeinek kihasználtsága

Szálláshelyek nemzeti park igazgatósági működtetésben (2015)				
Szállóvendégek száma (fő)				1792
Vendégéjszakák száma (fő)				3947
Szállás	Vendég (fő)	Vendégéjszaka (éj)	Átlagos tartózkodási idő (nap)	Férőhely kapacitás kihasználtság (%)
Kócsagvár, Sarród (28 ágy)	669	990	1,47	9,68
Csapody István Természetiskola és Látogatóközpont, Fertőújlak (42 ágy)	1123	2957	2,63	19,28
Összesen:	1792	3947	2,20	15,45

44. táblázat: Kiállítások

Cím	Befogadóképesség (fő)	Kiállítás témája	Látogathatóság
Hanság Élővilága állandó kiállítás (Öntésmajor)	50-80	Hanság élővilága	március 14. – október 18. H-V: 09,00-16,00 október 19. – november 29. (H – Cs: 9.00 – 16.00; P: 09,00-14,) november 30. – 2016. február 28. (Zárva)
Kócsagvár (Sarród)	150	Időszaki kiállítások	Egész évben látogatható
Csapody I. Természetiskola Fertő-Hanság Nemzeti Park kiállítása (Fertőúj- lak), „Merülés”	50	Fertő-Hanság Nemzeti Park bemuta- tása, Vízi gerincesek, időszaki kiállítások	január 05. – február 28. H-P: Előzetes bejelentkezéssel március 01. – október 31.: H-P: 9.00 – 16,30 november 01- december 24.: Előzetes bejelentkezéssel december 25. – 2016. január 04. : (Zárva)
Bemutató Majorság és Látogatóközpont, Lászlómajor	Beltéren: 180-200	Beltér: Természetvédelem- és gaz- dálkodástörténet Kültér: Természetismereti élmény- ösvény	március 1. – április 30. K-P: (09,00-17,00; Szo-V-ÜN: 10,00-18,00) május 01. – szeptember 30. (K-P: 09,00-18,00; Szo-V-ÜN: 09,00-18,00) október01 – november 30. (Cs-V: 09,00-16,00) december 1. – február 28. (ZÁRVA)

45. táblázat: Tanösvények

Név	Helye	Hossza	Tanösvény jellege	Fenntartó, kezelő	Kiadvány
Holt-Rába Tanösvény	Pannonhalmi TK	6 km	természetismereti	FHNPI + REFLEX Egyesület	
Pannonhalmi Tanösvény	Pannonhalmi TK	3 km	természetismereti	FHNPI + REFLEX Egyesület	
Ravazdi Tanösvény	Pannonhalmi TK	16 km	természetismereti	FHNPI + REFLEX Egyesület	
Ciklámen Tanösvény	Soproni TK	7,4 km	természetismereti	TAEG Rt.	
Ökoturisztikai Bemutató Útvonal	Szigetközi TK	20 km	természetismereti	FHNPI + REFLEX Egyesület	
Gyöngyvirág Tanösvény	FHNP	3,5 km	természetismereti	TAEG Rt.	
Kövi Benge Tanösvény	FHNP	300 m	természetismereti	Fertőrákos Önkormányzat + FHNPI	
Sziki őszirózsa Tanösvény	FHNP	4 km	természetismereti	FHNPI	van
Hany Istók Tanösvény	FHNP	5 km	természetismereti	FHNPI	van
Vízi Rence Túraútvonal	FHNP	6 km	természetismereti	FHNPI	
Tőzike Tanösvény	FHNP	1 km	természetismereti	FHNPI	van
Fürtös Bodza tanösvény	Soproni TK	8 km	természetismereti	FHNPI	
Nádad útján Tanösvény	FHNP	2,6 km	természetismereti	Hegykő Önkormányzat	
Békaconty tanösvény	FHNP	1 km	természetismereti	Fertőhomok Önkormányzat	

11.1.4 Társadalmi kapcsolatok

No	Település	Intézmény	Cím
1.	Agyagosszergény	Babos József Általános Iskola, Agyagosszergényi Tagiskolája	9441 Agyagosszergény, Arany J. u. 2.
2.	Ágfalva	Váci Mihály Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	9423 Ágfalva, Váci Mihály u. 1.
3.	Babót	Kapuvár Térségi Általános Iskola Előkészítő Szakiskola és Pedagógiai Szakszolgálat, Babóti Tagiskolája	9351 Babót, Fő u. 74.
4.	Bágyogszovát	József Attila Általános Iskola	9145 Bágyogszovát, Árpád u. 51.
5.	Enese	Általános Iskola	9143 Enese, Petőfi u. 24.
6.	Écs	Általános Iskola, Óvoda-Bölcsőde és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény; Écs-Ravaszd Közoktatási Társulása	9083 Écs, Kossuth L. u. 41.
7.	Farád	Király Iván Körzeti Általános Iskola	9321 Farád, Győri u. 27.
8.	Fertőd	Fertődi Tündérváros Óvoda és Bölcsőde, Agyagosszergényi Tagóvoda Fertőendrési Tagóvoda Röjtökmuzsaji Tagóvoda	9431 Fertőd, Madách sétány 2. Fertőd, Mentess Mihály u.1.
9.	Fertőd	Babos József Általános Iskola	9431 Fertőd, Madách sétány 2.
10.	Fertőd	Porpáczy Aladár Kertészeti Szakközépiskola	9431 Fertőd, Joseph Haydn u. 2.
11.	Fertőszentmiklós	Felsőbüki Nagy Pál Általános Iskola, Fertőszentmiklós	9444 Fertőszentmiklós, Szent István u. 52.
12.	Fertőszéplak	Margaréta Óvoda	9436 Fertőszéplak, Soproni u. 6.
13.	Fertőszéplak	Széchenyi Ferenc Általános Művelődési Központ Általános Iskolája	9436 Fertőszéplak, Soproni u. 1.
14.	Gönyű	Széchenyi István Általános Iskola, Gönyű	9071 Gönyű, Kossuth L.u. 65.
15.	Gyömöre	Győr menti települések iskolatársulata	9124 Gyömöre, Rákóczi u. 5.
16.	Győr	Móricz Zsigmond Általános Iskola	9011 Győr, Vajda J. u. 25.
17.	Győr	NyMe Öveges Kálmán Gyakorló Általános Iskola	9022 Győr Gárdonyi Géza út 2-4.
18.	Györsövényház	Vadrózsa Waldorf Iskola és Óvoda	9161 Györsövényház, Gárdonyi u. 45.
19.	Győrújbarát	II. Rákóczi Ferenc Ált. Isk.	9081 Győrújbarát, Veres P. u. 98.
20.	Hegyeshalom	Napsugár Óvoda és Bölcsőde	9222 Hegyeshalom, Damjanich u.2/a
21.	Hegykő	Hegykő község Önkormányzata, Tündérrózsa Óvoda Hegykő	9437 Hegykő, Kossuth u. 89.

No	Település	Intézmény	Cím
22.	Hegykő	Fertő-táj Általános Iskola	9437 Hegykő, Iskola u. 9.
23.	Jánossomorja	Körzeti Általános Iskola	9243 Jánossomorja, Iparos u. 10.
24.	Kapuvár	Király-tó Óvoda és Bölcsőde	9330 Kapuvár, Arany János u. 10/a
25.	Kapuvár	Páli Szent Vince Katolikus Általános Iskola	9330 Kapuvár, Fő tér 27.
26.	Kapuvár	Kapuvár Térségi Általános Iskola Előkészítő Szakiskola és Pedagógiai Szakszolgálat,	9330 Kapuvár, Kossuth L. u. 9-11.
27.	Kapuvár	Kapuvár Térségi Általános Iskola Előkészítő Szakiskola és Pedagógiai Szakszolgálat, Szé- chenyi István Tagiskolája	9330 Kapuvár, Ifjúság u. 3.
28.	Kisbajcs	Kisbajcsi Vörösmarty Mihály Általános Isko- la és AMI	9062 Kisbajcs, Arany János u.20.
29.	Kóny	Deák Ferenc Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	9144 Kóny, Béke u. 1.
30.	Kőszeg	Árpád-házi Szent Margit Óvoda és ÁH. Iskola	9730, Kőszeg, Várkör 34.
31.	Lébény	Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatá- si Intézmény	9155 Lébény, Iskola köz 3.
32.	Lövő	Általános Iskola és Óvoda	9461 Lövő, Fő u. 183.
33.	Lövő	Általános Iskola és Óvoda Lövő, Napsugár Óvoda	9462 Lövő, Fő u. 180.
34.	Nagyecenk	Széchenyi István Általános Iskola	9485 Nagyecenk, Iskola út. 4.
35.	Nagyszentjános	Hunyadi Mátyás Általános Iskola	9027 Nagyszentjános, Árpád u. 13.
36.	Oslip	Kapuvár Térségi Általános Iskola Előkészítő Szakiskola és Pedagógiai Szakszolgálat, Oslip Tagiskolája	9354 Oslip, Rákóczi u. 7.
37.	Pereszteg	Általános Iskola	9484 Pereszteg, Fő u. 76.
38.	Pér	Öveges József Általános Iskola	9099 Pér, Szent I. út 7
39.	Petőháza	Kincseskert Óvoda	9443 Petőháza, Kinizsi u. 10.
40.	Petőháza	Felsőbüki Nagy Pál Általános Iskola, Fertő- szentmiklós, Petőházi Tagiskolája	9443 Petőháza, Kinizsi u. 21.
41.	Sarród	Napközi Otthonos Óvoda Sarród	9435 Sarród, Fő utca 32.
42.	Sopron	NymE Lewinszky Anna Gyakorló Óvoda	9400 Sopron, Zsilip utca 1.
43.	Sopron	Szivárvány Óvoda	9400 Sopron, Panoráma u. 9.
44.	Sopron	Deák Téri Általános Iskola	9400 Sopron, Deák tér 78.
45.	Sopron	Hunyadi János Evangélikus Általános Iskola	9400 Sopron,

No	Település	Intézmény	Cím
			Hunyadi u. 8-10.
46.	Sopron	NyME Roth Gyula Gyakorló Szakközépiskola és Kollégium	9400 Sopron, Szent György utca 9.
47.	Sopronkövesd	Sopronkövesdi Általános Iskola és Óvoda	9483 Sopronkövesd, Kossuth L. u. 81.
48.	Szárföld	Kapuvár Térségi Általános Iskola Előkészítő Szakiskola és Pedagógiai Szakszolgálat, Szárföldi Tagiskolája	9352 Szárföld, Fő utca 7.
49.	Szil	Szent István Körzeti Általános Iskola és ÁMK	9326 Szil, Dózsa Gy.u. 1.
50.	Szombathely	Neumann János Általános Iskola Szombathely	9700 Szombathely, Losonc utca 1.
51.	Szombathely	Herman Ottó Kertészeti, Környezetvédelmi, Vadgazdálkodási Szakképző Iskola és Kollégium	Szombathely, 9700 Ernuszt Kelenen utca 1.
52.	Tényő	Ady Endre Általános Iskola	9111 Tényő, Győri út 53.
53.	Töltéstava	Fiáth János ÁMK	9086 Töltéstava, Iskola u. 40-42.
54.	Veszvény	Kapuvár Térségi Általános Iskola Előkészítő Szakiskola és Pedagógiai Szakszolgálat, Veszvényi Tagiskolája	9352 Veszvény, Fő u. 53.
55.	Vitnyéd	Kapuvár Térségi Általános Iskola Előkészítő Szakiskola és Pedagógiai Szakszolgálat, Vitnyédi Tagiskolája	9371 Vitnyéd, Mátyás kir. u. 4.

11.2 Ökoturisztikai és környezeti nevelési programok, szolgáltatások

11.2.1 Ökoturisztikai és környezeti nevelési létesítmények

Kócsagvár, Sarród

A nemzeti park igazgatóság központi épületének, a Kócsagvárnak a folyosóján, a 2014-ben kialakításra került egy-új ökoturisztikai információs pont technikai felszereltsége javult és az elárulatóhely termékínálata 2015-ben tovább bővült. Az itt szolgáltatást teljesítő kollégák az információadás mellett a csoportok és egyéni látogatók programjainak szervezésével, a nemzeti park termékeinek árusításával, szálláskiadási, kerékpár kölcsönzési ügyek intézésével igyekeztek a betérő vendégek igényeit kiszolgálni. 2015-ben a Kócsagvár belső udvara új burkolatot kapott, a vízelvezetés és a fűtésítés nyomán kedvezőbb feltételek között fogadhatjuk a látogatókat.

Hanság Élővilága Kiállítás, Öntésmajor

2012. július 28-án nyitotta meg kapuit a felújított Hanság Élővilága Kiállítás Öntésmajorban. A termekben a régi kiállítás elemeit is felvonultató tablók, diorámák és bemutatók interaktív elemekkel kibővítve, a mai kor elvárásainak is megfelelően adnak tájékoztatást a Hanság élővilágáról. A bemutatott anyag négy teremben, a folyosón és a fogadótérben tekinthető meg. A termék között a Hanság éjszaka aktív állatainak a bemutatóterme, állathangokkal kiegészítve igazi különlegessége a kiállításnak. A további termekben a táj geológiai történetét, talajtanát, a

vízrendezések hatásait, a hansági emberek által gyakorolt mesterségeket, valamint a terület flóráját és faunáját mutatja be a kiállított anyag. Az épület körüli udvaron a hansági gazdasági vasút idejéből megmaradt és megmentett mozdonyok és vagonok mellett régi gőzgépeket láthat az érdeklődő. Az ifjú korosztályok számára további érdekes interaktív kultéri természetismereti játékok segítik a kiállításra szánt idő hasznos eltöltését. Az udvari eszközök sora 2015-ben rönkbútor garnitúrákkal gazdagodott. A kiállítás által a Hanság élővilága témában meghirdetett fotópályázatra több, mint 80 természetfotó érkezett. A legjobb természetfotókból összeállított kiállítás a helyszínen, valamint a többi kiállítóhelyen is bemutatásra kerül.

Bemutató Majorság, Lászlómajor

A Fertő-Hanság Nemzeti Park területén lévő Lászlómajorban - az Esterházyak egykori majorsági központjában – került kialakításra egy régi magyar háziállatfajtákat bemutató, kiállításokkal tarkított új nemzeti parki látogatóhely, amelynek megnyitása 2012. augusztus 28-án volt. Az egykori falusi életet bemutató látványgazdaság fő attrakcióját a régi magyar háziállatfajták jelentik. 15 őshonos állatfaj tekinthető meg, úgymint a magyar szürke marha, a házi bivaly, a racka juh, a cikta juh, a tejelő cigája, a mangalica és a magyar baromfi fajták jeles képviselői. A turisztikai attrakciónak kialakított patinás épületegyüttesben egy 120 főt befogadó konferenciaterem, a Fertő-táj és a Hanság természetvédelmét és gazdálkodástörténetét ismertető kiállítás, az állattartáshoz kötődő mesterségek emlékeit bemutató kiállítás, egy játszótér 2015 júniusában átadott természetismereti élményösvény áll az érdeklődők rendelkezésére.

11.2.2 Szakvezetéses túrák

A Fertő-Hanság Nemzeti Parkban jelentős a látogatóforgalom. Becslések szerint évente mintegy 250 – 300 000 ember fordul meg hosszabb-rövidebb időre a védett területeken, valamint a különböző védett objektumokban. A Fertő-tájon 2015-ben elkészült a tavat megkerülő kerékpárút utolsó, hiányzó szakasza. A Fertő menti kerékpárút a kerékpározási lehetőségek javításával reményeink szerint a korábbi évekhez képest nagyobb számú kerékpáros turista tartalmasság kikapcsolódását segíti. A természeti területeken (pl. a Fertő-táj keleti vidékén: a szikes tavak térségében, a Hansági területeken, vagy a Csáfordjánosfai-erdőnél tőzike virágzásokor) Igazgatóságunk természetvédelmi őrszolgálat, valamint ökoturisztikai munkatársai a turisztikai főszezonban hétvégén is rendszeres ügyeletet tartva segítették a szabadon látogatható helyeket, tanösvényeket felkereső tízezrek élményszerzését, tartalmas kikapcsolódását.

Jelentős a Soproni Tájvédelmi Körzet látogatottsága, továbbá Győr közelsége miatt a Pannonhalmi Tájvédelmi Körzet tanösvényeinek látogatottsága is tízezres nagyságrendű (különösen a Gyirmót környéki Holt-Rába Tanösvényen). A jól kiépített szigetközi kerékpárutaknak, valamint a vízi turizmushoz kapcsolódó lehetőségeknek köszönhetően szintén több tízezres nagyságrendben beszélhetünk a Szigetközi Tájvédelmi Körzet látogatottságával kapcsolatosan.

Igazgatóságunk az elmúlt évekhez hasonlóan úgy a látogatócsoportoknak, mint az egyéni látogatóknak megannyi ingyenes és térítéses szolgáltatást kínált. 2015-ben a korábbi éveknek megfelelően jelentős számú érdeklődő vett részt programjainkon, kiállításainkon. E tevékenységek során nem csak a nemzeti park bemutatására törekedtünk, hanem egyúttal a megfelelő természetvédelmi szemlélet hiteles továbbadását is igyekeztünk megvalósítani.

Az Igazgatóság turisztikai kínálata a Fertő-Hanság Nemzeti Park területén alapvetően a megőrző, ill. környező zónában lévő területek és az ott kialakított tanösvények túravezetővel történő bemutatásán alapul. A Fertő nádasában egy kijelölt útvonalon rendszeresen szervez Igazgatóságunk kenus és 2015 nyara óta szolárhajós terepprogramot.

A diákcsoportok és egyéb szervezett csoportok az alábbi programokon vettek részt:

- Kirándulás a Fertő szikes tavai mentén
- Kenutúra a Fertő nádasában
- Szolár hajóval a Fertőn
- Kirándulás Hany Istók birodalmában
- Kirándulás a Répce-mentén
- Kirándulás a Soproni TK-ban
- Kirándulás a Szigetközi TK-ban
- Kirándulás a Pannonhalmi TK-ban

Igazgatóságunk 2015-ben többféle programot hirdetett meg egyéni látogatóink számára is. A turisták, valamint az érdeklődő helyiek a tavalyi évhez hasonlóan ezres nagyságrendben vettek részt ezeken a programokon. (Lásd alább statisztikai táblázat!)

- Kenutúra a nádasban
- Kalandos túra a Hanyban
- Szolár hajóval a Fertőn
- A természet gyógyereje, Hegykői tanösvény
- Alvó hegyvidék
- Tűzokdörgés a Hanságban
- Májusköszöntő vadvirágos túra a Szárhalomban Csillagos égbolt titkai
- Hajnali és alkonyati madárles
- Geotúrák
- Vadludak esti behúzása
- Múzeumok éjszakája, Lászlómajor
- Fülemlék éjszakája, Nagycenk
- Denevérek éjszakája, Hegykő
- Szarvasbögés Mekszikópusztán
- Gombásztúra a Soproni hegyvidéken
- Tőzikés túrák
- A tájvédelmi körzetekben is indítottunk túrákat egyéni látogatók számára

2015-ben is több ún. jeles napi programot szerveztünk, amelyeket térítésmentesen biztosítottuk az érdeklődőknek:

- Kezdő Madarászok napja (április 11.)
- Föld Napja (április 18.)
- Madarak és Fák Napja (május 09.)
- Világörökség nap (május 16.)
- Európai Nemzeti Parkok Napja (május 23.)
- Duna nap (június 26)

- Nemzetközi denevér-éjszaka (augusztus 29.)
- Nemzetközi Madármegfigyelő Nap a Fertő szikes tavainál, a Nyirkai-Hanyban (október 3.)
- Állatok Világnapja (október 3.)
- Geotóp nap (október 3.)
- IX. Dunántúli Magyar Szürke Szarvasmarha Tenyészbika Szemle és Kirakodóvásárhoz kapcsolódó rendezvények (október 11.)
- Adventi vásár és játszóház (december 13)

A jeles napi és saját rendezésű kulturális eseményeket statisztikáink szerint összesen 5532 fő látogatta meg. 2015-ben a Nemzeti Parkok Hete alkalmával kiemelt egyhetes rendezvénysorozatot szerveztünk. A hét minden napján különböző programokkal vártuk az érdeklődő turistákat.

A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság ökoturisztikai munkatársai a programok szervezése és vezetése mellett az év folyamán a következő feladatokat látták el:

- Információs ügyelet a látogatóközpontban (Lászlómajor), a Kócsagvárban hétvégén és ünnepnapokon is
- Látogatóstatisztika készítése
- Ajándékbolt vezetése
- Kiadványok szerkesztése
- Szállásnyilvántartás vezetése és szállás kiadása
- Szakmai rendezvényeken, kiállításokon, vásárokon való részvétel
- Kapcsolattartás a helyi és térségi turisztikai civil és szakmai szervezetekkel
- Marketingtevékenység
- Védjegy
- Kiállítások, rendezvények szervezése
- Turisztikai projektekben/pályázatokban való aktív részvétel
- Túrák szervezése, vezetése

11.2.3 Erdei iskolák

A Fertő-tájon két helyszínen, Sarródon a Kócsagvárban, és Fertőújlakon a Csapody István Természetiskolában fogadtuk az erdei iskolai, illetve erdei óvodai programra érkező csoportokat.

A korábbi évekhez hasonlóan nagy érdeklődés közepette zajlottak az Igazgatóság által koordinált és vezetett oktatási programok. Az előre meghirdetett erdei iskolai programjaink iránti érdeklődés a 2015-ös évben tovább nőtt, köszönhetően az országos szinten meghirdetett erdei iskolai pályázati lehetőségnek (KOKOSZ- Égig érő tanterem.....) amellyel számos, az Igazgatóság működési területén található oktatási intézmény élt és ki is használt. Adataink szerint, a 2015-ös év tavaszi és őszi tanidejében 19 intézményből (iskola+óvoda) összesen: 623 gyermek vett részt erdei iskolai programon.

Ugyancsak jelentős érdeklődés mellett zajlottak a nyári természetismereti, természetvédelmi táboraink a nemzeti park és a Szigetközi TK területén. Környezeti nevelési programjainkra alapvetően a Győr-Moson-Sopron megye területéről érkeznek a diákcsoportok, de egyes nyári tábori programjainkat (pl. a szigetközi tábor programjait) a határon túli iskolák diákjai is szívesen látogatják.

Továbbra is jó a kapcsolatunk a térségben található óvodákkal, általános és középiskolákkal, valamint felsőfokú oktatási intézményekkel, ahol a programjainkat látogató célközönség, a diákság folytatja tanulmányait. A védett területre látogató óvodás korosztályból évek óta visszajáró erdei óvodai csoportunk van. Az általános iskolák részére erdei iskolai programok, szakköri foglalkozások, témnapok, vetélkedők alkalmával szakértő segítséget és terepi helyszínt biztosítottunk, valamint előadásokat, jeles napi programokat tartottunk. Ebből a korosztályból kerülnek ki a nyári táborok résztvevői is. A középiskolák diáksága szakmai programokra, gyakorlatokra kereste fel az Igazgatóság több védett területét. A felsőfokú oktatási intézmények hallgatói nyári szakmai gyakorlat letöltése kapcsán keresik fel évről-évre Igazgatóságunkat. A szakmai gyakorlat irányításán túl, diplomadolgozat elkészítésénél, mint konzulens segítik még munkatársaink a hallgatók tevékenységét.

A természetismereti foglalkozásokon, témnapokon, összesen 617 iskolás gyermek vett részt.

46. táblázat: A nyári természetvédelmi táborok résztvevői

Helyszín	Létszám (fő)
Mekszikópusztai természetismereti tábor 1. turnus	1126
Mekszikópusztai természetismereti tábor 2. turnus	2927
Mekszikópusztai természetismereti tábor 3. turnus	2027
Fehértói Természetvédelmi és Ornitológiai Tábor	2823
Szigetközi Természetvédelmi Tábor 1. turnus	20
Szigetközi Természetvédelmi Tábor 2. turnus	1125
Összesen:	119428

2015-ben 3 helyszínen szerveztünk nyári természetvédelmi táborokat: a Fertő-tájon a Csapody István Természetiskolában (Fertőújlak) a Tóközben a Fehér-tavi Madárvártánál (Fehértó), valamint a Szigetközben a Gombócosi Természetvédelmi Őrházban (Lipót). Összesen a nyári természetvédelmi táborainkban 119.főt fogadtunk.

47. táblázat: Környezeti nevelési intézkedések összefoglaló táblázata

Esemény	Helyszín	Résztvevők száma
Környezeti nevelési jellegű / Természetismereti túrák (Kezdő madarászok napja, Tűzokles, Geotúrák, Szarvasbögés, Tőzike túrák, Gombásztúra stb)	-Fertő-Hanság NPI védett területein,	4368fő

Föld Napja	Nemzeti Múzeum, Budapest	
Madarak Fák Napja, Duna-Nap, Geotóp Nap, Állatok Világnapja, stb Témanap, bemutató foglalkozás, projekt program, előadások	FHNPI védett területei és objektumai, Sopron, Fertőrákos, Győr, Jobaháza, Budapest	
Erdei Óvodai Program	Csapody István Természetiskola és Látogatóközpont, Fertőújlak	21 fő
Erdei Iskolai Programok	Fertő-Hanság Nemzeti Park - Kócsagvár, Sarród; Csapody István Természetiskola és Látogatóközpont, Fertőújlak	602 fő
Nyári természetvédelmi, természetismereti tábor – FHNP, Fertőújlak	Csapody István Természetiskola, Fertőújlak	60 fő
Nyári természetvédelmi, természetismereti tábor – FHNP, Fehértó	Fehér-tavi Madárvárta, Fehértó	28 fő
Nyári természetvédelmi, természetismereti tábor – Szigetközi Tájvédelmi Körzet, Lipót	Lipót - Gombócosi Természetvédelmi Órház	31 fő

11.2.4 Egyéb ökoturisztikai és környezeti nevelési programok, szolgáltatások

11.2.4.1 Természetismereti vetélkedők, pályázatok

A nemzeti park igazgatóság munkatársai évek óta részt vesznek a Sajó Károly Kárpát-medencei csapatversenyben szervezőként és zsűritagként, illetve a verseny első helyezetteinek díjazását értékes nyereményekkel (táborozás) támogatjuk. 2015-ben a verseny terepi része az Igazgatóság szigetközi részén került lebonyolításra.

2015 tavaszán a nemzeti park fotópályázatot hirdetett „Élet a Hanyban” címmel fotósok számára. A felhívásra 17 pályázótól összesen 81 fotó érkezett. A beérkezett pályaművekből az értékelést követően az öntésmajori Hanság Élővilága kiállítóhelyünkön egy kiállítást rendeztünk.

Közreműködünk a Vadonleső program keretében meghirdetett „Ürgefüttyök” című esszéíró és a „Versengő ürgeképek” című ürge-vers illusztrációs pályázat szervezésében és lebonyolításában. A vetélkedő eredményhirdetésére és a legjobbak jutalmazására a Magyar Természetudományi Múzeumban tartott zárórendezvényen került sor.

Az ádventi időszakhoz kapcsolódóan 2015 decemberére egy mézeskalács sütő versenyt hirdettünk („Ezt süsd ki!”) nemzeti park témakörben. Az eredményhirdetésre az Ádventi vásár és játszóház rendezvényen került sor.

11.2.4.2 Továbbképzések, szakmai találkozók

Az oktatással foglalkozó munkatársak részt vettek a nemzeti park igazgatóságok környezeti nevelői számára szervezett szakmai tapasztalatcserét is magában foglaló rendezvényén, amelynek 2015-ben a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság volt a házigazdája.

Munkatársaink részt vettek a KOKOSZ tavaszi (Budapest) és őszi (Somogyuszob), tanulmányúttal összekötött közgyűlésén, mely utóbbin az Igazgatóság oktatóközpontjaiban folyó környezeti nevelés és a tudatformálás területén kifejtett munka elismeréseként Enikő-díjat vehettek át.

Ott voltak kollégáink az ökoturisztikai szakmai napok rendezvényén a Bükki Nemzeti Parkban, Felsőtárkányban.

Több induló projekt (PaNaNet,+„HU-SK, KEHOP, GINOP, stb.) kapcsán egész évben több, mint 20 szakmai megbeszélésen vettünk részt.

11.2.4.3 Szakmai gyakorlatok

Az Igazgatóság védett területein mind a tavaszi, mind pedig az őszi időszakban tanulmányi terepi gyakorlat keretében összesen 149 főt foglalkoztattunk.

Az elsősorban élőhely-kezelést célzó terepi gyakorlatokon az alábbi intézmények diákjai vettek részt:

- NYME Roth Gyula Gyakorló Szakközépiskola és Kollégium (Sopron)
- Hermann Ottó Kertészeti, Környezetvédelmi, Vadgazdálkodási Szakképző Iskola és Kollégium (Szombathely)
- Kaposvári Egyetem

Az egyetemisták nyári szakmai gyakorlat helyéül 2015-ben is nagy számban keresték fel a Fertő-Hanság Nemzeti Parkot. A nyári hónapok során 12 hallgató teljesítette gyakorlatát intézményünknel. A gyakorlatosok feladata elsősorban ökológiai, ökoturisztikai, természetvédelmi jellegű, valamint állattenyésztéssel kapcsolatos feladatok megismerése volt.

2015-ben az alábbi felsőfokú intézményekből érkeztek gyakorlatra hallgatók:

- NyME Erdőmérnöki Kar (Természetvédelmi Mérnök Szak) (Sopron)
- NyME Környezetvédelmi Kar (Környezetvédelmi Mérnök Szak) (Sopron)
- NyME Mezőgazdasági- és Élelmiszertudományi Kar (Mosonmagyaróvár)
- NyME Szombathely
- Pannon Egyetem Georgikon Kar (Keszthely)
- Kaposvári Egyetem (Kaposvár)
- Széchenyi István Egyetem (Győr)
- Szent István Egyetem (Gödöllő)
- Corvinus Egyetem (Budapest)
-

Iskolai közösségi szolgálat

A nemzeti köznevelésről szóló törvény szerint az érettségi bizonyítvány kiadásához ötven óra közösségi szolgálat teljesítése szükséges, amelyet első alkalommal a 2016. január 1-je után érettségi vizsgára jelentkező tanulóknak kell igazolniuk, amelyet első alkalommal a 2016. január 1-je után érettségi vizsgára jelentkező tanulóknak kell igazolniuk.

Igazgatóságunkhoz 2015-ben a velünk együttműködési megállapodást kötött intézményekből érkező tanulók száma: 15 fő

2015-ben az alábbi középfokú intézményekből érkeztek közösségi szolgálatra hallgatók:

- Soproni SzC Porpáczy Aladár Középfokú Iskolája, Kollégiuma és ÁMK-ja, Fertőd
- Baross Gábor Közgazdasági és Két Tanítási Nyelvű Szakközépfokú Iskola, Győr
- Győri Műszaki SZC Jedlik Ányos Gépipari és Informatikai Középfokú Iskolája és Kollégiuma, Győr
- Péterfy Sándor Evangélikus Oktatási Központ, Győr
- Győri Szolgáltatási SZC Krúdy Gyula Gimnáziuma, Két Tanítási Nyelvű Középfokú Iskolája, Győr
- Pannonhalmi Bencés Gimnázium, Egyházzenei Szakközépfokú Iskola és Kollégium, Pannonhalma
- Eötvös József Evangélikus Gimnázium és Egészségügyi Szakközépfokú Iskola, Sopron
- Roth Gyula Erdészeti, Faipari SZKI és Kollégium, Sopron
- Szent Orsolya Római Katolikus Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium, Sopron
- Herman Ottó Környezetvédelmi és Mezőgazdasági Szakképző Iskola és Kollégium, Szombathely
- Egry József Középfokú Iskola, Szakiskola és Kollégium, Zánka

11.2.4.4 PR és egyéb marketingtevékenységek

A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság turizmusának eredményessége és hatékonysága érdekében munkatársaink az alábbi PR feladatokat végezték el:

- Honlap, Facebook oldal: 2015-ben elkészült a nemzeti park új honlapja. Az Igazgatóság honlapjának turisztikai oldalait folyamatosan friss adatokkal töltöttük fel, mivel az interneten keresztül keresnek meg bennünket a legtöbben, ahogy az a hozzánk látogatókkal készített interjúkból is kiderült.
- Programajánló: 2015-ben is megjelent az Igazgatóság programajánló füzetete. Kiadványunkat, amelyet szakmai napokon, kiállításokon terjesztettünk, ill. digitális formában a honlapunkon letölthető formátumban is hozzáférhetővé tettünk.
- Egyéb elosztási csatornák: Egész évben megjelentettük turisztikai programjainkat, rendezvényeinket az alábbi csatornákon keresztül:
 - Soproni Programajánló
 - Soproni Est
 - Plakátok
 - Rábaközi Mozaik
 - www.fertopart.hu
 - Geschnatter újság
 - szolgáltatók (szállásadók, éttermek, kölcsönzők, stb.)
 - direkt marketing (e-mailon keresztül)
 - Superinfo
 - Kisalföld napilap – Sopron régió
 - Helyi városi TV-csatornák
 - Corvinus Rádió
 - MTVA, Duna TV, Pulzus TV,

11.2.4.5 Kiállításokon, rendezvényeken való részvétel

- Vajdahunyad Vár Nagykövetek Miniszteri fogadása Bp.
- Rókgagyérítési Konferencia Lászlómajor
- FeHoVa Bp.
- UTAZÁS 2015 turisztikai kiállítás, Bringa Expo Budapest
- Bird Experience – Illmitz, Ausztria
- Varázslatos Magyarország Bp.
- Föld Napja Bp.
- Kevi Juhfesztivál Túrkeve
- Fertő-táj Világörökség Nap
- MNPH nyitórendezvény – Békéscsaba
- Tízforrás Fesztivál – FHNP Installáció – Hegykő
- VOLT fesztivál Sopron
- Fertődi Városi Napok – Fertőd

- Gy-M-S megyei Vadásznapi Göbös-major OMÉK Bp.
- Őrségi Tökfesztivál
- Poncichterek Utcája – Sopron
- Ökoturisztikai Szakmai Napok Felsőtárkány
- XI. Dunántúli magyar szürke szarvasmarha tenyészbika szemle és vásár – Lászlómajor
- Ürgegála BP
- Fertőparti Kerékpárút Avató Sopron-Balf
- Tatai Vadlúdsokadalom Tata
- Adventi Vásár – Esterházy Kastély
- Adventi Vásár és Játsszóház, Kócsagvár, Sarród

11.2.5 Kiadványok

Az Igazgatóság gondozásában megjelent kiadványokat az alábbi táblázatban mutatjuk be.

48. táblázat: Kiadványok

No.	A saját kiadvány címe	Kiadás éve	Készlet (pld.)
1	Fertő-Hanság Nemzeti Park (magyar, német, angol nyelven)	1995	2400
2	Szigetközi TK	1997	1450
3	Pannonhalmi TK	1997	900
4	Soproni TK	1998	800
5	Élő Dezső: Sarród monográfia (reprint kiadás)	2000	335
6	Tőke Péter: Hany Istók	1999	10
7	Bárdosi János: A magyar Fertő Halászata	1995	0
8	Fertő-Hanság Nemzeti Park térkép	2000	200
9	Sziki Őszirozsa Tanösvény	2004	35
10	Fertő-Hanság NP (térkép) felújított térkép	2012	1000
11	A/3-as túrasegédletek Ismerje meg a Fertő-táj keleti vidékét Ismerje meg a Fertő-táj nyugati vidékét Ismerje meg a Hanságot Ismerje meg az ausztriai Fertőzugot Ismerje meg a Nyirkai-Hanságot és a Répce árteret Ismerje meg a Hanságot ausztriai részét	2014	6000
12	A/4-es leporellók Kócsagvár Bemutatóhelyek Tanösvények	2006	400
13	Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság (magyar, német, angol nyelvű kiadvány)	2009	10
14	Hany Istók Tanösvény (foglalkoztató füzet)	2009	200

No.	A saját kiadvány címe	Kiadás éve	Készlet (pld.)
15	Sziki Őszirozsa Tanösvény (foglalkoztató füzet)	2009	150
16	Fertő-Hanság Nemzeti Park Turisztikai programajánlója 2014	2014	0
17	Ökotúrák a Fertőtájon - kerékpáros útikalauz	2011	10
18	Értékek mentén Nyugat-Pannóniában - A Nyugat-pannon régió növényvilága	2011	0
19	Szigetköz-Csallóköz-Hanság turisztikai térkép	2011	1900
20	Szigetközi TK (magyar-szlovák-angol nyelvű kiadvány)	2011	500
21	Hany-Istók tanösvényfüzet (szlovák-angol nyelvű kiadvány)	2011	315
22	Terepi oktatási segédlet (magyar-szlovák nyelvű kiadvány)	2011	18
23	Túravezetői segédlet a Fertő-Hanság / Neusiedler See-See-winkel Nemzeti Park bemutatására	2010	8
24	Merülés! A nemzeti park titokzatos víz alatti világa (magyar-német nyelvű füzet)	2011	20
25	Ősszeköt a természet – Nyugat-Pannónia nemzeti parkjai és natúr parkjai	2011	20
26	Kiránduljunk a nemzeti parkban A Fertő-Hanság Neusiedler See Seewinkel Nemzeti Park Növényvilág Tollas vadásztársaink Rovarvilág-lepkék A nemzeti park emlős világa A Fertő madarai Környezeti nevelés	2012	200
27	Környezeti nevelési füzet sorozat (14 témában)	2010	500
28	Képek Nyugat-Pannónia madárvilágából	2011	0
29	A/4 tv-i témájú leporellók	2012	2000
30	Monografikus tanulmányok a Fertő és a Hanság vidékéről	2013	20

11.2.6 Látogató statisztika

Igazgatóságunk a 2015-ben is színes programkínálattal jelentkezett a belföldi és a külföldi látogatók számára egyaránt. Ökoturisztikai programjaink több ezer aktív turistát mozgattak meg. A külföldi látogatók érdeklődése a regisztrált látogatószámban az előző évhez hasonló adatokat mutatott.

A Fertő-Hanság Nemzeti Parkban a térséget érintő folyamatos turisztikai beruházásoknak köszönhetően is jelentős a látogatóforgalom. Becslések szerint évente mintegy 300 000 ember fordul meg hosszabb-rövidebb időre a védett területeken, valamint a különböző védett objektumokban. A nemzeti park által kiépített turisztikai infrastruktúra (látogatóközpont, kiállítóhelyek, tanösvények, kilátótornyok, stb.) is a vendégek tartalmas kikapcsolódását segítik.

49. táblázat: Regisztrált látogatók a Fertő-Hanság Nemzeti Parkban szervezett programokon

Látogatottság	Látogatószám (fő)
Túravezetésekben részt vevők száma (fő)	8689
Kenus program látogatói (fő)	2049
Terepjárós kalandtúra (fő)	88
Kiállítások látogatói (Hanság Élővilága, Bemutató Majorság) (fő)	10741
Kócsagvár kiállításai	8225
Csapody István Természetiskola és Látogatóközpont (fő)	1172
Erdei iskola, erdei óvoda, nyári táborok, egyéb környezeti nevelési programok (fő)	1139
Jeles nap, nyílt nap (fő)	4032
Összes regisztrált látogató (fő)	36135
Túravezetések 2015	
Óvodás	822
Diák (6-18év)	3880
Felnőtt	2177
Külföldiek	411
Kenus program látogatói	2049
Összesen	9339

Az Igazgatóság által biztosított kerékpáros turisztikai szolgáltatásainkat 2014. évben összesen 619 fő vette igénybe.

Védett területen, de nem az Igazgatóság kezelésében lévő bemutatóhelyek regisztrált látogatótsága a kezelők tájékoztatása alapján az előző évvel közel azonos volt:

50. táblázat: A nem az Igazgatóság kezelésében lévő bemutatóhelyek regisztrált látogatószámai

Látogatottság	Látogatószám (fő)
Fertőrákosi-kőfejtő	na
Károly-kilátó (Soproni TK)	27 000

A Csapody István Természetiskola és Látogatóközpontban kialakított 42 férőhelyes szálláshelyünket elsősorban a diákcsoportok, erdei iskolás csoportok, és szakmai tréningeken résztvevő csoportok veszik igénybe, míg a Kócsagvárat az erdei iskolás csoportok mellett, továbbra is elsősorban az egyéni látogatók, családok, részesítették előnyben. A szálláshelyeink egész évben üzemelnek. Kapacitásuk csúcsát természetesen a nyári turisztikai szezonban érik el, a többi magyarországi szálláshelyhez hasonlóan.

51. táblázat: A Fertő-Hanság Nemzeti Park igazgatóság ökoturisztikai bemutatóhelyeinek regisztrált és becsült látogatói (2015.)

Bemutatóhely neve	Fizetős látogatók (fő)	Nem fizetős látogató (fő)	Összesen (fő)	Megjegyzés
Csapody István Természetiskola és Látogatóközpont	900	272	1172	regisztrált adat
Kócsagvár		8225	8225	regisztrált adat
Hanság Élővilága Kiállítás	1825	386	2211	regisztrált adat
László-major bemutató majorság	5379	3151	8530	regisztrált adat
Sziki Őszirózsa Tanösvény		25000	25000	becsült adat
Gyöngyvirág Tanösvény		2500	2500	becsült adat
Fertő-parti kerékpárút menti bemutatóhelyek (a fertőbozi kétéltűvonulást és a hidegségi láprétet bemutató helyszínek összesen)		9 000	9 000	becsült adat
Tőzike Tansövény		5500	5500	becsült adat
Hany Istók Tanösvény		8 500	8 500	becsült adat
Ciklámen Tanösvény (Soproni TK)		32 000	32 000	becsült adat
Pannonhalmi TK tanösvényei összesen		10 000	10 000	becsült adat
Szigetközi Kerékpáros Bemutató Útvonal		35 000	35 000	becsült adat
Nyirkai + Oslói Hany bemutatóhely		9 000	9 000	becsült adat
Regisztrált és becsült látogatók összesen:	8104	148534	156638	

52. táblázat: A nemzeti park igazgatóság ökoturisztikai szolgáltatásainak regisztrált igénybevevői (2015.)

Szolgáltatás típusa	Fizetős látogatók (fő)	Nem fizetős látogató (fő)	Összesen (fő)	Megjegyzés
Szakvezetéses túra, nyílt túra	2798	460	3258	
Nyílt nap, jeles nap, saját szervezésű ökoturisztikai rendezvény		5532	5532	
Erdei iskolai program + egyéb kn-i tev.	623	516	1139	Ei + erdei óvoda
Egyéb: Kerékpárkölcsonzés	619		619	
Egyéb: Természetismereti nyári tábor	119		119	
Egyéb: Kenutúra	1789	260	2049	
Regisztrált igénybevevők összesen:	5348	6768	12116	

11.3 Társadalmi kapcsolatok

Az Igazgatóság 2015. évben is megjelentette turisztikai programajánlóját mind a magyar oldali turisztikai partnerszervezetei (szálláshelyek, éttermek, Tourinform irodák, stb.) mind az

ausztriai szomszédos nemzeti park információs helyein, a programjaink iránt érdeklődők számára hozzáférhetővé tette. Programjairól, az aktuális hírekről, eseményekről a honlapján tájékoztatja folyamatosan az érdeklődőket. Az érdekes híryanagok a nemzeti park Facebook oldalán és a magyar nemzeti parkok közös honlapján, valamint Facebook oldalán is elérhetők. Több tévéfelvétel is készült a nemzeti parkban, amelyek a védett területeket, az itt folyó természetvédelmi-, környezeti nevelési tevékenységeinket és a turisztikai láttnivalókat, eseményeket mutatták be. (Hír TV, MTVA, Duna TV, Pulzus TV, NP turisztikai ajánló –J&P)

A médiában történt megjelenések alkalmával a természetvédelmi törekvések és a nemzeti park társadalmi elfogadottságának növelésére törekedtünk.

A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóságnak 2015-ben 55 oktatási-nevelési intézménnyel volt a környezeti nevelési tevékenység hatékonyságának növelését elősegítő együttműködési megállapodása. A megállapodásban foglaltak szerint az év során az iskolákból az Igazgatóság védett területeire kilátogató csoportok számára természetvédelmi, természetismereti, jeles napi programokat szervezünk, illetve az iskolákban előadások és bemutató foglalkozások megtartásával a környezettudatos szemlélet kialakítását igyekszünk segíteni.

53. táblázat: Az Igazgatósággal együttműködési megállapodást kötött oktatási-nevelési intézmények

No	Település	Intézmény	Cím
1.	Agyagosszergény	Babos József Általános Iskola, Agyagosszergényi Tagiskolája	9441 Agyagosszergény, Arany J. u. 2.
2.	Ágfalva	Váci Mihály Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	9423 Ágfalva, Váci Mihály u. 1.
3.	Babót	Kapuvár Térségi Általános Iskola Előkészítő Szakiskola és Pedagógiai Szakszolgálat, Babóti Tagiskolája	9351 Babót, Fő u. 74.
4.	Bágyogszovát	József Attila Általános Iskola	9145 Bágyogszovát, Árpád u. 51.
5.	Enese	Általános Iskola	9143 Enese, Petőfi u. 24.
6.	Écs	Általános Iskola, Óvoda-Bölcsőde és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény; Écs-Ravaszd Közoktatási Társulása	9083 Écs, Kossuth L. u. 41.
7.	Farád	Király Iván Körzeti Általános Iskola	9321 Farád, Győri u. 27.
	Fertőd	Fertődi Tündérvilla Óvoda és Bölcsőde, Agyagosszergényi Tagóvoda Fertőendréd Tagóvoda Röjtökmuzsaji Tagóvoda	9431 Fertőd, Madách sétány 2. Fertőd, Mentess Mihály u.1.
8.	Fertőd	Babos József Általános Iskola	9431 Fertőd, Madách sétány 2.
	Fertőd	Porpáczy Aladár Kertészeti Szakközépiskola	9431 Fertőd, Joseph Haydn u. 2.
9.	Fertőszentmiklós	Felsőbüki Nagy Pál Általános Iskola, Fertőszentmiklós	9444 Fertőszentmiklós, Szent István u. 52.
	Fertőszéplak	Margaréta Óvoda	9436 Fertőszéplak, Soproni u. 6.
10.	Fertőszéplak	Széchenyi Ferenc Általános Művelődési Köz-	9436 Fertőszéplak,

No	Település	Intézmény	Cím
		pont Általános Iskolája	Soproni u. 1.
11.	Gönyű	Széchenyi István Általános Iskola, Gönyű	9071 Gönyű, Kossuth L.u. 65.
12.	Gyömöre	Győr menti települések iskolatársulata	9124 Gyömöre, Rákóczi u. 5.
13.	Győr	Móricz Zsigmond Általános Iskola	9011 Győr, Vajda J. u. 25.
14.	Győr	NyMe Öveges Kálmán Gyakorló Általános Iskola	9022 Győr Gárdonyi Géza út 2-4.
15.	Györsövényház	Vadrózsa Waldorf Iskola és Óvoda	9161 Györsövényház, Gárdonyi u. 45.
16.	Győrújbarát	II. Rákóczi Ferenc Ált. Isk.	9081 Győrújbarát, Veres P. u. 98.
	Hegyeshalom	Napsugár Óvoda és Bölcsöde	9222 Hegyeshalom, Damjanich u.2/a
	Hegykő	Hegykő község Önkormányzata, Tündérrózsa Óvoda Hegykő	9437 Hegykő, Kossuth u. 89.
17.	Hegykő	Általános Iskola	9437 Hegykő, Iskola u. 9.
18.	Jánossomorja	Körzeti Általános Iskola	9243 Jánossomorja, Iparos u. 10.
	Kapuvár	Király-tó Óvoda és Bölcsöde	9330 Kapuvár, Arany János u. 10/a
19.	Kapuvár	Páli Szent Vince Katolikus Általános Iskola	9330 Kapuvár, Fő tér 27.
20.	Kapuvár	Kapuvár Térségi Általános Iskola Előkészítő Szakiskola és Pedagógiai Szakszolgálat,	9330 Kapuvár, Kossuth L. u. 9-11.
21.	Kapuvár	Kapuvár Térségi Általános Iskola Előkészítő Szakiskola és Pedagógiai Szakszolgálat, Széchenyi István Tagiskolája	9330 Kapuvár, Ifjúság u. 3.
	Kisbajcs	Kisbajcsi Vörösmarty Mihály Általános Iskola és AMI	9062 Kisbajcs, Arany János u.20.
22.	Kóny	Deák Ferenc Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	9144 Kóny, Béke u. 1.
23.	Kőszeg	Árpád-házi Szent Margit Óvoda és ÁH. Iskola	9730, Kőszeg, Várkör 34.
24.	Lébény	Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	9155 Lébény, Iskola köz 3.
25.	Lövő	Általános Iskola és Óvoda	9461 Lövő, Fő u. 183.
26.	Lövő	Általános Iskola és Óvoda Lövő, Napsugár Óvoda	9462 Lövő, Fő u. 180.
27.	Nagyecenk	Széchenyi István Általános Iskola	9485 Nagyecenk, Iskola út. 4.
28.	Nagyszentjános	Hunyadi Mátyás Általános Iskola	9027 Nagyszentjános, Árpád u. 13.
29.	Oslip	Kapuvár Térségi Általános Iskola Előkészítő Szakiskola és Pedagógiai Szakszolgálat, Oslip	9354 Oslip, Rákóczi u. 7.

No	Település	Intézmény	Cím
		Tagiskolája	
30.	Pereszteg	Általános Iskola	9484 Pereszteg, Fő u. 76.
31.	Pér	Öveges József Általános Iskola	9099 Pér, Szent I. út 7
	Petőháza	Kincseskert Óvoda	9443 Petőháza, Kinizsi u. 10.
32.	Petőháza	Felsőbüki Nagy Pál Általános Iskola, Fertő-szentmiklós, Petőházi Tagiskolája	9443 Petőháza, Kinizsi u. 21.
	Sarród	Napközi Otthonos Óvoda Sarród	9435 Sarród, Fő utca 32.
	Sopron	NymE Lewinszky Anna Gyakorló Óvoda	9400 Sopron, Zsilip utca 1.
	Sopron	Szivárvány Óvoda	9400 Sopron, Panoráma u. 9.
33.	Sopron	Deák Téri Általános Iskola	9400 Sopron, Deák tér 78.
34.	Sopron	Hunyadi János Evangélikus Általános Iskola	9400 Sopron, Hunyadi u. 8-10.
	Sopron	NyME Roth Gyula Gyakorló Szakközépiskola és Kollégium	9400 Sopron, Szent György utca 9.
35.	Sopronkövesd	Sopronkövesdi Általános Iskola és Óvoda	9483 Sopronkövesd, Kossuth L. u. 81.
36.	Szárföld	Kapuvár Térségi Általános Iskola Előkészítő Szakiskola és Pedagógiai Szakszolgálat, Szárföldi Tagiskolája	9352 Szárföld, Fő utca 7.
	Szil	Szent István Körzeti Általános Iskola és ÁMK	9326 Szil, Dózsa Gy.u. 1.
	Szombathely	Neumann János Általános Iskola Szombathely	9700 Szombathely, Losonc utca 1.
	Szombathely	Herman Ottó Kertészeti, Környezetvédelmi, Vadgazdálkodási Szakképző Iskola és Kollégium	Szombathely, 9700 Ernuszt Kelemen utca 1.
37.	Tényő	Ady Endre Általános Iskola	9111 Tényő, Győri út 53.
38.	Töltéstava	Fiáth János ÁMK	9086 Töltéstava, Iskola u. 40-42.
39.	Veszvény	Kapuvár Térségi Általános Iskola Előkészítő Szakiskola és Pedagógiai Szakszolgálat, Veszényi Tagiskolája	9352 Veszvény, Fő u. 53.
40.	Vitnyéd	Kapuvár Térségi Általános Iskola Előkészítő Szakiskola és Pedagógiai Szakszolgálat, Vitnyédi Tagiskolája	9371 Vitnyéd, Mátyás kir. u. 4.

11.3.1 Nemzeti Parki Termék Védjegyrendszer működtetése, pályázati eredmények, programok bemutatása

Jelenleg a Nemzeti Park Igazgatóság területén 7 nemzeti parki termék védjeggyel rendelkező termelő és szolgáltató van. Négy termelővel és három szolgáltatóval állunk kapcsolatban. A védjegyes termékek között biotermékek és méz szerepel. A szolgáltatások között tájházi programok, a Nemzeti Park területén zajló programok, nádtermékek szerepelnek. Az Igazgatóság saját rendezvényein, illetve a Minisztérium által szervezett rendezvényeken rendszeresen képviseltetik magukat a védjegy jogosultjaink. 2015 évben közel 20 rendezvényen volt lehetőségük a bemutatkozásra, illetve termékeik forgalmazására. A védjegyes termékek a Nemzeti park árusító helyein is megtalálhatóak. Igazgatóságunk 2016 tavaszán tervezi a védjegyesek számának növelését, új pályázat kiírásával, amely előreláthatólag 2016 áprilisában fog megjelenni. Az előzetes információk szerint újabb termékek és szolgáltatások várományosak a védjegy elnyerésére, pl.: zöld dió lekvár és más zöld dióból készült biotermékek, sajt termékek és szállás szolgáltatás a Nemzeti Park területén.

11.4 Tervezett fejlesztések

Mindegyik szálláshelyünkön igyekszünk a szolgáltatások színvonalát emelni, a meglévő és erősen elhasználódott bútorzat cseréjét és az éves festési munkálatokat, valamint a Kócsagvárban a vendégek által szabadon használható wi-fi rendszer kialakítását tervezzük.

Terveink között szerepel új környezeti nevelési és ökoturisztikai programok bevezetése, kapcsolódva a 2015-ben üzembe állított szolárhajókhoz.

További tervek között szerepel a Fertő nyugati oldalán a jelenlegi kenus programunk helyszínén egy vízibázis kialakítása, fogadóépülettel, parkolókkal, kikötővel, pallós tanösvénnyel, stb., (GINOP) valamint a meglévő bemutatóhelyeink és környezeti nevelési objektumainak eszköz és infrastruktúra fejlesztése (KEHOP).

11.5 Együttműködési megállapodások

Az Igazgatóságunknak jelenleg 55 partner oktatási-nevelési intézménnyel van a környezeti nevelési tevékenység hatékonyságának növelését elősegítő megállapodása. A megállapodásban foglaltak szerint az év során az iskolákból az Igazgatóság védett területeire kilátogató csoportok számára természetvédelmi, természetismereti, jeles napi programokat szervezünk, illetve az iskolákban előadások és bemutató foglalkozások megtartásával a környezettudatos szemlélet kialakítását igyekszünk segíteni. További megállapodások vannak még 3 szakiskolával és 4 felsőfokú oktatási intézménnyel.

A turizmus területén folyó tevékenységünket folyamatos kapcsolattartás jellemzi a nemzeti park vonzáskörzetében működő turisztikai szolgáltatókkal, Tourinform irodákkal, egyesületekkel (Soproni TDM, Világörökség Egyesület, stb.) és a társ osztrák nemzeti park védett területén a turizmust szervező kollégákkal.

A minisztérium kezdeményezése nyomán a nemzeti park nemzeti parki termék védjegyhasználóinak számát egy új kiírással szeretné a 2016-ban tovább bővíteni.

11.6 Fontosabb események

11.6.1 Kiállítások

A nemzeti park bemutatóhelyein 2015. évben az állandó kiállítások mellett több időszakos kiállítás is várta a látogatókat.

Kócsagvárban:

- Horváth Zsuzsa: Tájképek (Festmény kiállítás)
- Dulai Dávid: Nyitott szemmel (Fotókiállítás)

Csapody István Természetiskola és Látogatóközpontban

- Varázslatos Magyarország képei
- Természetismereti játékok kiállítása

Hanság Élővilága kiállítás, Öntésmajor

- A Hanság élővilágát bemutató állandó, interaktív kiállítás
- Élet a Hanyban fotópályázat díjnyertes képei

Bemutató Majorság, Lászlómajor

- A Fertő-táj és a Hanság természetvédelmének történetét, a tájra jellemző gazdálkodás-történeti anyagot és az állattenyésztéshez kapcsolódó kézműves kismesterségeket bemutató anyagot tekinthetik meg
- Vessző Katalin: Növényportrék (Festmény és fotókiállítás)

11.6.2 Szakmai rendezvények

Legjelentősebbek ezek közül a következők voltak:

- UTAZÁS 2015 turisztikai kiállítás, Budapest
- FeHoVa
- Környezeti nevelési szakmai napok – KNPI
- Bird Experience – Ausztria
- Duna Nap - Győr
- Fertő-táj Világörökség Nap
- MNPH nyitórendezvény – Békéscsaba
- Tízforrás Fesztivál – FHNP Installáció - Hegykő
- VOLT fesztivál Sopron
- Fertődi Városi Napok – Fertőd
- Geotóp nap
- Pöncichterek Utcája – Sopron
- Ökoturisztikai Szakmai Napok – BNPI
- IX. Dunántúli magyar szürke szarvasmarha tenyészbika szemle és vásár – Lászlómajor

- Adventi Vásár – Esterházy Kastély
- Adventi Vásár és Játsszóház, Kócsagvár, Sarród

54. táblázat: PR tevékenység összefoglalása

		Megjelenés/részvétel száma	
		Írott	Elektronikus
Kiállítás, vásár		FeHoVa, Utazás 2015, Tízforrás Fesztivál, Bird Experience Austria, MNPH rendezvény, Volt Fesztivál – Sopron, Bikavásár, stb.	
Média	helyi	112	274
	regionális	41	133
	országos	44	136
	nemzetközi	9	14
Egyéb			
Honlap címe	http://www.ferto-hansag.hu http://fhnp.nemzetipark.gov.hu		

12. Közfoglalkoztatás

12.1 Alapfeladatok, személyi feltételek

A dolgozók az igazgatóság alapfeladatai közül az alábbiak ellátásában működtek közre:

- Védett természeti területek és természeti értékek megőrzése és fenntartása.
- Védett természeti területek és természeti értékek bemutatása.
- Az Igazgatóság ügyviteli, adminisztratív feladatainak segítése

A közfoglalkoztatás 2015 évben Igazgatóságunknál a már több éves gyakorlatnak megfelelően, több osztály munkáját is segítve zajlott. A program szervezését, kidolgozását és koordinálását a Területkezelési Osztály végezte. A foglalkoztatás a Területkezelési Osztály, a Ökoturisztikai és Környezeti Nevelési Osztály, az Őrszolgálati Osztály, valamint a Természetmegőrzési és Ökológiai osztály szervezeti keretein belül történt. A közfoglalkoztatással kapcsolatos elszámolásokat a Pénzügyi és Számviteli Csoport dolgozói végezték a Területkezelési osztály vezetőjével egyeztetett módon.

2015 évben az Igazgatóságon egy országos közfoglalkoztatási program zajlott. A program 2016 évben zárult.

Foglalkoztatási átlaglétszám:

- 2015. 03. 02-től 2016. 02. 29-ig 30 főt foglalkoztatott az Igazgatóság

A foglalkoztatási kötelezettség időtartama	Átlagos havi statisztikai állományi létszám
2015. III.	17 fő
2015. IV.	18 fő
2015. V.	21 fő
2015. VI.	21 fő
2015. VII.	21 fő
2015. VIII.	22 fő
2015. IX.	21 fő
2015. X.	23 fő
2015. XI.	24 fő
2015. XII.	21 fő
2016. I.	21 fő
2016. II.	20 fő

12.2 Elvégzett feladatok, eredmények

Munka megnevezése	Elszámolási egység	Teljesítés
Villanypásztor karbantartás	km	80
Villanypásztor nyomvonalának tisztán tartása (kaszálás)	km	70
Parkgondozás (területkezelés)	ha	6

Munka megnevezése	Elszámolási egység	Teljesítés
Tűzifa felkészítés (hasítás, sarangolás)	m ³	20
Parlagfű mentesítés	m ²	64 500
Idegenvezetés (túravezetés, csoportok fogadása)	csoport	92
Rendezvények előkészítése, részvétel az Igazgatóság rendezvényein	rendezvény	21
Erdei iskolás foglalkoztatás	erdei iskolás csoport	18
Adminisztratív tevékenység	munkanap	704

Fenti feladatokat elvégeztük, azonban a tervezett fizikai állomány létszámot a program időtartama alatt – megfelelő jelentkezők hiányában – nem sikerült teljes mértékben feltölteni.

12.3 Tapasztalatok

A közfoglalkoztatás megyénkben nehezebben bonyolítható le sikeresen, mint az ország keleti részén. Az alacsonyabb munkanélküliségi ráta mellett a munkavállalók jelentős része dolgozik a szomszédos országokban. A felkínált közfoglalkoztatási bér így kevés vonzerővel bír. A képzési lehetőségek szűkösek, képzettebb munkavállalók részére nem nyújtanak vonzó alternatívát.

A programok során fellépő fluktuációról elmondható, hogy a program vége előtt 12 fő munkaviszonya szűnt meg. A munkaviszony megszüntetése a legtöbb esetben közös megegyezéssel, a munkavállaló kérésére történt. A közfoglalkoztatottak általában magasabb munkabért biztosító munkahelyet találtak, ezért kérték munkaviszonyuk közös megegyezéssel történő megszüntetését.

A jelentkező szakképzettségének elbírálása több esetben nehézkes, mivel a meghirdetett munkakör a legtöbb esetben többféle végzettséggel is ellátható, ám nem áll rendelkezésre olyan segédlet, vagy állásfoglalás, ami segítségével a munkakör és az adott szakképesítés egyértelműen megfeleltethető. A jelenleg érvényes jogszabályok szerint garantált bérre csak érettségivel és az adott munkakörnek megfelelő szakképesítéssel rendelkező közfoglalkoztatott jogosult. Tapasztalataink szerint a szakképzettséggel rendelkező munkavállalók számára az alacsonyabb bér nem jelent alternatívát, így általában nem vállalják az adott munkakört.

12.4 Javaslatok

A közfoglalkoztatási bér legyen kiegészíthető a munkaadó lehetőségei szerint. Ez egyfajta ösztönző „mozgóbér” lehetőségét teremtené meg, így térségünkben is vonzóbbá válna a közmunka lehetősége.

A képzési lehetőségek közé javasoljuk a nyelvtanulás lehetőségét beemlíteni. Így akár a felsőfokú képzettséggel rendelkezők részére is megfelelő lehetőségek nyílnának.

13. Kapcsolattartás hazai partnerszervezetekkel

13.1 Együttműködés hivatalokkal, intézményekkel:

Szervezet	Székhely	Tevékenység
NEKI	Győr	Természetvédelmi rendezvények, TeSZEDD,
Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság	Csopak	magyar-osztrák területi együttműködés program keretében PANANET projekt előkészítése
Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság	Őriszentpéter	magyar-osztrák területi együttműködés program keretében PANANET projekt előkészítése
Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság	Kecskemét	rákosi vipera védelmi program
Észak-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság	Győr, Árpád u. 28-32.	Vízjogi engedélyezések egyeztetése, természetvédelmi szakmai szempontok érvényesítése a vízügyi létesítmények kezelésében, árvízi védekezés
Gy-M-S Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály	Győr, Árpád u. 28-32.	Szakvélemények adása
Gy-M-S Megyei Kormányhivatal és szakigazgatási szervei	Győr	Hatósági ügyek, engedélyezések, szakvélemények
Gy-M-S megyei Rendőr Főkapitányság	Győr Szt. Imre u. 2	Közös szolgálat, továbbképzések
Győr-Moson-Sopron Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság	Győr, Munkácsy u. 4.	Közös járőrszolgálat, továbbképzése, Fertő tó tűzvédelme
Magyar Turizmus Rt.	Budapest	Ökoturisztikai rendezvények
Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség	Szombathely Vörösmarty u. 2.	Szakvélemények adása
Nyugat-dunántúli Regionális Marketing Igazgatóság,	Sopron, Új u.4	Térségfejlesztés, ökoturizmus, falusi turizmus
Sopron M.J. Város Rendőrkapitányság	Sopron, Lackner K. u. 5.	Rendszeres közös szolgálat a természetvédelmi segédelőadói státuszban működő rendőrrel
Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal Győr-Moson-Sopron megyei Kirendeltsége	Győr	- Megállapodás tárgya: Természetvédelmi érintettségű agrár-támogatások ellenőrzése, szakértői tevékenység - Megállapodás száma: DSZ/16-2014 - Ellenőrzések száma: 30 - Ellenőrzések típusa: Natura 2000 gyepterület földhasználat, KM JFGK 1,5 és EMVA AKG jogcímek

13.2 Együttműködés civil szervezetekkel

Szervezet	Székhely	Tevékenység
Bivalytenyésztők Egyesülete	Csopak, Kossuth u. 16.	Tenyésztési program
Castanea Környezetvédelmi Egyesület	Sopron, Károlymagaslati u. 14.	Környezeti nevelés a Soproni TK-ban
EUROPARC Federation	Grafenau (Németország)	Tagszervezete vagyunk a Szövetségnek, nemzetközi konferenciák, tanulmányutak, szakember csere programok
Fertő-táj Világörökség Magyar Tanácsa Egyesület, mint a Fertő-táj Világörökség Gondnokságát ellátó szervezet.	Fertőszéplak	Világörökségi státuszából adódó feladatok
Győr-Moson Sopron megyei Vadász-kamara	Győr, Csaba u. 16.	Közreműködés a vadállományt érintő védelmi programokban a védett területeken
Győr-Moson-Sopron megyei Cigányok Érdekvédelmi Szervezete	Győr	Közmunkaprogramok
Írottkö Natúrparkért Egyesület	9730 Kőszeg, Rajnis u. 7.	közös határon átnyúló projekt
Kerekerdő Alapítvány	9700 Szombathely, Petőfi S. u. 24.	környezeti nevelési programok
Környezet- és Természetvédelmi Oktatóközpontok Országos Szövetsége	8082 Gánt, Hegyalja u. 21.	környezeti nevelés
Magyar Cserkész Szövetség	Bp. Tömörkény u. 3/A	Természetvédelmi táborok
Magyar Szürkemarha Tenyésztők Egyesülete	Bp. Lőportár u. 16.	Tenyésztési program
MME Kisalföldi Helyi Csoport	Jánossomorja, Vadász tér 9.	Fehér Gólya kisalföldi állományának felmérése, haris felmérés a Hanságban
MME Soproni Helyi Csoport	Sopron, Hátulsó u. 7.	Fertői parti madárvonulás-kutatás, Fertői vízivad szinkron
Mosonmagyaróvári Környezetvédelmi Egyesület	Mosonmagyaróvár, Pf. 72.	Szigetközi és hansági táborok, Föld Napi rendezvények
Országos Erdészeti Egyesület	Bp. Fő u. 68.	Erdők Hete Rendezvénysorozat Erdei iskolai program
Rackatenyésztők Egyesülete	Debrecen, Sumen u. 2.	tenyésztési program
Reflex Környezetvédelmi Egyesület	Győr, Bartók B. u. 7.	Tanösvények a Pannonhalmi TK-ban, Táborok a Szigetközi TK-ban TESZEDD mozgalom
Scarbantia Leánycserkész Csoport	Sopron	Természetvédelmi Táborok
Sopron Tájegységi Vadász	Sopron, Ady E. u. 5.	Közreműködés a vadgazdálkodásban és a vadállományt érintő védelmi programokban

Szövetség		a védett területeken
Szalkay József Lepkészeti Egyesület	Budapest	Rétkezelések hatásának vizsgálata a hangyaboglárkákra.
Tourinform Iroda Sopron	Sopron	Turisztikai programkínálat értékesítése
Wetlands International	Hollandia	Vizes élőhely-rekonstrukció monitoring a Hanságban
WWF Austria	Apetlon, Seewinkel-Hof	határon átnyúló környezeti nevelési programok, továbbá közös határon átnyúló projekt előkészítése (Ferto-Neu-Net)
WWF Magyarország	Bp. Németvölgyi út 78/b	Vidra állományfelmérés természetvédelmi szemléletformálás

14. Belföldi és külföldi együttműködés

A külföldi együttműködés és kapcsolatrendszerünk az alábbiakban foglalható össze:

Partnereink közül a Nationalpark Neusiedler See-Seewinkel, az illmitzi Biológiai Állomás, valamint WWF Austria közvetlenül a határ túloldalán tevékenykedik. Velük a kapcsolattartás napi szinten működik, és már eddig is számos közös projektet valósítottunk meg sikeresen. Korábbi közös határon átnyúló projektjeink eredményeit közösen visszük tovább azóta is.

A kismartoni székhelyű Regional Management Burgenland szervezet, a burgenlandi naturparkok és a Nationalpark Neusiedler See-Seewinkel társ nemzeti parkunk (továbbá hazai oldalról a Balaton-felvidéki és Őrségi Nemzeti Park Igazgatóságok) bevonásával egy osztrák-magyar területi együttműködés program keretében megvalósuló több évre kiterjedő közös projektet futtatunk a nyugat-pannóniai védett területek közös hálózatának kialakítására és közös tevékenységének fejlesztésére (PANANET+ projekt előkészítése).

A Nationalpark Neusiedler See-Seewinkel szervezettel a természetvédelmi programokat érintő együttműködés is napi kapcsolatokon alapul (réti sas program, tűzok program, vízivad-program, szikes gyepek fenntartása, kezelése stb.)

A Bécsi Egyetem Vadbiológiai és Ökológiai Kutatóintézete (Universität Wien - Forschungsinstitut für Wildtierkunde und Ökologie) vaddisznó befogókat üzemeltet a határmenti nemzeti parki területeken, az osztrák oldalon. A befogásra kerülő vaddisznókat egyedi jelölésekkel, esetenként rádióadókkal látják el. Méréseket végezve következtetnek a térség vaddisznó állományának mozgáskörzetére. Határmenti vadgazdálkodási együttműködés keretében Igazgatóságunk, valamint szervezésünkben a környező magyar oldali vadásztársaságok fontos szerepet játszanak az eredmények előállításában, hiszen gyakran a magyar oldalon kerülnek terítékre a jelölt vaddisznók. A krotáliák, valamint az elejtési adatok (elejtés helye, ideje, az állat testtömege stb.) rajtunk keresztül jutnak vissza a kutatóintézethez.

Tagszervezete vagyunk, és folyamatosan együttműködünk az EUROPARC szövetséggel, valamint az IUCN-nel. Tavaly is aktívan részt vettünk a szervezet programjaiban és jelentős eseményein (éves közgyűlés, határon átnyúló nemzeti parkok szekciója), formálva a közös európai természetvédelmi és nemzeti parki munkát. Tavaly két fő vett rész a szervezet őszi közgyűlésén Igazgatóságunk képviselőjében Regensburgban.

Az európai határon átnyúló védett területek (TRANSPARCNET) együttműködésében is aktívan részt veszünk. Tavaly egy fő képviselte Igazgatóságunkat a Sumava NP-ben (CZ) a szervezet találkozóján, és egyeztettük a közös tevékenységeket a kutatások, szemléletformálás, közös pályázati lehetőségek stb... terén.

A holland De Biech Bosch Nemzeti Park, a Duna-Delta Bioszféra Rezervátum, valamint a Nationalpark Neusiedler See-Seewinkel és Nemzeti Park Igazgatóságunk között szoros együttműködésben rendszeres tapasztalatcsere folyik a vizes élőhelyek kezelése, ökoturizmus és környezeti nevelés terén.

Korábban Somorja (Szlovákia) településsel, valamint a Szlovák Természetvédelmi Hivatallal együttműködve tavaly megkezdtük közös projektünket a Magyarország-Szlovákia Határon Átnyúló Együttműködési Program keretében. Közös környezeti nevelési programokat bonyolítunk majd le a határ két oldalán élő gyerekek számára, számos kiadványt adtunk ki közösen, és közös természetvédelmi kutatást indítottunk a Szigetköz-Csallóköz térségben (NAT-NET-Duna/Dunaj projekt). Tavaly az együttműködést tovább folytattuk, az említett projekt eredményeinek továbbvitelében.

A Donau-Auen Nemzeti Park (A) vezetésével a Duna-menti országok különböző természetvédelmi szervezeteinek és nemzeti parkjainak összefogásával tavaly tavasszal megkezdtük egy újabb közös projekt előkészítését a Duna-menti összehangolt természetvédelmi akciók elvég-

zésére az EU DUNA Transznacionális Együttműködési Programja keretében (DANUBE-PARKS Connected projekt). A pályázatot ősszel benyújtottuk.

55. táblázat: Belföldi és külföldi együttműködéseink

Partnerszervezet	Ország (nemzetközi szervezet esetén székhelye)	Az együttműködés rövid ismertetése
BfN (Német Szövetségi Természetvédelmi Ügynökség)	Németország (Bonn)	„Európai Zöld Övezetek” programok terén
Birdlife Austria	Ausztria (Bécs)	Természetvédelmi monitoring
Europarc Federation	Németország (Grafenau)	Tagszervezete vagyunk a Szövetségnek
Duna Delta Bioszféra Rezervátum	Románia	Együttműködés kutatások, vizes élőhelyek kezelése, tapasztalatcsere területén.
De Bisch Bosch Nemzeti Park	Hollandia	Együttműködés kutatások, vizes élőhelyek kezelése, tapasztalatcsere területén.
IUCN Green Belt Office	Sarród	Az egykori vasfüggöny mentén található természetközeli állapotú területek megóvása, népszerűsítése előadásokkal
Nationalpark Neusiedler See-Seewinkel	Ausztria (Apetlon)	Napi együttműködés a nemzeti parki védett területek kezelésére, bemutatására, közös projektek (PANANET, FERTŐ-NEU-NAT)
Regional Management Burgenland	Ausztria (Kismarton)	Közös határon átnyúló projekt (PANANET)
SOPSR (Természetvédelmi ügynökség)	Szlovákia (Besztercebánya)	Együttműködés kutatások, pályázatok és természetvédelmi kezelések terén
WWF Austria	Ausztria (Bécs)	Szakmai és diák csereprogramok a Fertő-tó környékén élők bevonásával, továbbá közös projekt (Ferto-Neu-Net) előkészítése
Bécsi Egyetem Vadbiológiai és Ökológiai Kutatóintézet (Universität Wien - Forschungsinstitut für Wildtierkunde und Ökologie)	Ausztria (Bécs)	Vadbiológiai kutatások
Nationalpark Donau-Auen	Orth (Ausztria)	Transznacionális projekt előkészítés (DANUBEPARKS)
Somorja város közszolgáltató intézménye, valamint a Szlovák Természetvédelmi Hivatal	Somorja és Pozsony (Szlovákia)	Magyarország-Szlovákia Határon Átnyúló Projekt előkészítése (NAT-NET-DUNA/DUNAJ)

15. Ellenőrzés

Igazgatóságunkon tavaly is folytatódott egyes EU-s projektjeikkel kapcsolatos ellenőrző tevékenység az arra hivatott audit szervezetek részéről. A kifizető ügynökségek által végzett ellenőrzések mellett ki kell emelni a Sarród-Lászlómajor kármentesítése című projektünk EU-TAF ellenőrzését amely szintén nem állapított meg hiányosságot.

56. táblázat: Ellenőrzések

Ellenőrzést végző szervezet	Típusa/célja	Fontosabb megállapítások, intézkedések rövid ismertetése
EU-s ellenőrző szervezetek	Lezárt projektjeinkkel kapcsolatos EU-s ellenőrzések.	Minden a szabályoknak megfelelően valósult meg az ellenőrző szervezetek szerint is az ellenőrzés alá vont projektjeinknél.

16. Éves munka legfontosabb eredményeinek összefoglalása

Az év során több kisebb, a napi munkát segítő szabályozás került kialakításra.

Új védett területekkel 2015-ben nem gyarapodtunk.

Az idei évben sikerült a korábbi kutatási és monitorozási tevékenységünket folytatni. Az adatgyűjtéseinkbe a munkatársakon kívül önkéntesek és különböző egyetemek, kutatóintézetek is részt vesznek.

Az igazgatóság fajmegőrzési tevékenysége keretében elsősorban a fokozottan védett (*Pinguicula vulgaris*, *Liparis loeselii*, *Cypripedium calceolus*, *Vipera ursinii rakosiensis*), illetve egyes közösségi jelentőségű fajok érdekében végzünk célzott élőhelykezelési tevékenységet. Az évek óta következetesen folytatott tevékenység meghozta a gyümölcsét, a fajok többségének állapota stabilizálódott vagy jelentősen javult. A tapasztalatok alapján a következő években újabb veszélyeztetett fajokat vagy egyes állományokat tudunk bevonni e tevékenységünkbe.

A fajmegőrzés mellett jelentős Igazgatóságunk élőhely-rekonstrukciós tevékenysége is. A korábbi években megvalósult rekonstrukciók (Nyirkai-Hany, Mekszikópusztai szikes rekonstrukciók) mellett 2013 évben üzemeltetési engedélyt sikerült szerezni az Osli-Hanyi vizes élőhely-rekonstrukció területére, így újabb területeket tudunk elárasztani a következő év elején. Az Észak-Hanságban a Rákosi Vipera Life+ program keretében befejeződött az elcserjésedett és elgyomosodott gyepek helyreállítása. A kislalföldi meszes homokpuszta katonai használatú területeinek helyreállítása is befejeződött. A nagy projektek mellett a korábbi években saját forrásaink terhére megkezdett számos kisebb területen folytattuk az élőhely-helyreállítási munkákat, így a Bécsi-domb sztyepréteinek helyreállítását, a hidegségi láprétek elcserjésedett részeinek megtisztítását, illetve az ezüstfa visszaszorítását a Fertő-parton.

Elmondható, hogy Igazgatóságunk a 2007-2013-as EU-s pályázati ciklusban vállalt összes projektét példaértékűen teljesítette. Az ebben a 7 évben megvalósult, összességében közel két tucatnyi projekt révén nemcsak a természeti állapot javult érezhetően, de jelentősen sikerült előrelépni a szemléletformálás, környezeti nevelés terén, és ökoturisztikai lehetőségeink jobb kihasználásának alapjait is sikerült megteremteni. A nemzetközi pályázatok pedig tovább bővítették lehetőségeinket a határaink túloldalán (A és SK), és az Európában tevékenykedő természetvédelmi szervezetekkel való kapcsolatok szélesítésében is.

Igazgatóságunk felkészültségét mutatja, hogy a tavalyi évben sikeresen megkezdtuk az újabb, 2014-2020-as EU-s finanszírozási időszakra való felkészülést, amelyet mi sem jelez jobban, hogy két új benyújtott transznacionális pályázati kezdeményezésünk mellett három KEHOP, egy GINOP, és két határmenti INTERREG projekt előkészítését végeztük el.

A Természetvédelmi Őrszolgálatunk 13 fővel látta el a feladatait, melyek közül a jelentősebbek:

- A tavaszi időszakban a csáfordjánosfai tőzikés és a felső-szigetközi hóvirág állományok rendszeres, a hétvégéket is érintő őrzés és ügyelet.
- Tárgyévben is elsősorban a figyelmeztetés eszközével éltünk (81 esetben).
- Az év során elsősorban a Fertő-tó fokozottan védett területein folytattunk ellenőrzéseket az illegális belépés és horgászat visszaszorítása érdekében hétvégenként is, ennek

során 7 esetben indítottunk eljárást engedély nélküli belépés és közlekedés, valamint horgászat és nádaratás miatt.

- A hatósági őrzés mellett őrreink folyamatosan felügyelik a vagyonkezelési tevékenységet (ennek során részt vettünk az éves munkavédelmi szemlén), vadászati és halászati őrzési tevékenységet látnak el.
- őrreink folyamatosan ellenőrizték a KTVF határozataiban foglaltakat, kiemelten az erdészeti ügyeket és a fertő-tavi nádaratást (ez esetben feljelentést is tettünk az ÉDUKTF felé), valamint a közösségi rendezvényeket, szűrőpróba szerűen pedig a bejelentett társas vadászásokat.
- Az Ökoturisztikai és Környezeti Nevelési Osztály munkájának segítése: pl. lovas túra útvonal kijelölésében, a nyári táborok szervezésében és lebonyolításában.
- Felügyeltük és segítettük, egyes esetekben végeztük a területünkön folyó kutatási tevékenységeket.
- Felügyeltük a védett területeinken folyó kiemelt projekteket (Fertő-tó KEOP, alsó-szigetközi vízpótlás), de folyamatosan részt vettünk korábban indult projektek megvalósításában is (Rákosi vipera LIFE, Szlovák-magyar Interreg stb.).
- Folyamatosan végeztük a természeti értékek leltározását, monitoringját, kiemelten az üzemtervezésre kerülő védett erdőterületeken.
- Aktívan részt vettünk a körzeti erdőtervezés folyamatában, minden tárgyaláson jelen voltunk.
- Rendszeres közös bejárásokat tartottunk az MVH ellenőreivel – együttműködési megállapodás keretében – a Natura 2000 területeken.
- Részt vettünk a parlagfű-fertőzöttség felmérésében a védett területeken, saját vagyonkezelésben levőkön kézi és gépi tisztító kaszálásokat végeztünk és felügyeltük a közmunkások ez irányú tevékenységét.
- Végeztük a sérült madarak begyűjtését, mentőközpontba szállítását lakossági bejelentések alapján.

Igazgatóságunk a 2015-ben is színes programkínálattal jelentkezett a belföldi és a külföldi látogatók számára egyaránt. Ökoturisztikai programjaink több ezer aktív turistát mozgattak meg. A külföldi látogatók érdeklődése a regisztrált látogatószámban az előző évhez hasonló adatokat mutatott.

A Fertő-Hanság Nemzeti Parkban a térséget érintő folyamatos turisztikai beruházásoknak köszönhetően is jelentős a látogatóforgalom. Becslések szerint évente mintegy 300 000 ember fordul meg hosszabb-rövidebb időre a védett területeken, valamint a különböző védett objektumokban. A nemzeti park által kiépített turisztikai infrastruktúra (látogatóközpont, kiállítóhelyek, tanösvények, kilátótornyok, stb.) is a vendégek tartalmas kikapcsolódását segítik.

A korábbi évekhez hasonlóan nagy érdeklődés közepette zajlottak az Igazgatóság által koordinált és vezetett oktatási programok. Az előre meghirdetett erdei iskolai programjaink iránti érdeklődés továbbra is meg van, viszont az iskolák helyzetéből adódóan továbbra is nehezen jutnak el osztályaik az ilyen jellegű oktatási programjainkra. Ugyancsak jelentős érdeklődés mellett zajlottak a nyári természetismereti, természetvédelmi táboraink a nemzeti park és a Szigetközi TK területén. Környezeti nevelési programjainkra alapvetően a Győr-Moson-Sop-

ron megye területéről érkeznek a diákcsoportok, de egyes nyári tábori programjainkat (pl. a szigetközi tábor programjait) a határon túli iskolák diákjai is szívesen látogatják.

A vagyongazdálkodásunkban lévő területeken (12 266 ha) az Igazgatóság elsősorban saját személyzetrel, állatállományával és gépparkjával végzi a természeti értékek fennmaradásához szükséges kezeléseket.

A gyepek természetvédelmi kezelés során elsősorban arra törekszünk, hogy a természeti folyamatoknak utat biztosítsunk, a beavatkozások az emberi hatásra kialakult élőhelyekre korlátozódnak. A 6585 hektár gyepekből az idei évben is 4200 hektáron történt kezelés. Elsősorban pályázatok (pl. Vipera Life+) segítségével az elmúlt években mintegy 400 hektár gyepeket állítottunk helyre, visszaszorítva a nem őshonos, agresszíven terjedő növényeket. Az Igazgatóság 2008 óta, mint ökoturizmus biominősítéssel rendelkezik. A természetvédelmi kezelés melléktermékeként ún. nemzeti parki terméként évek óta jelen vagyunk az élelmiszerpiacon. A közvetlenül árusított termékeken (pl. szalámi, pácolt húsok és fagyasztott húsok) kívül a nemzeti park területein legelő magyar szürkemarha húsa található meg pl. a HIPP bébitápszerekben is.

A Fertő-tó 1744 ha kiterjedésű halászvízen halászati kerületet tartottunk fenn ez évben is, így a halászati lehetőséget 1 fő őstermelő halász számára biztosítottuk. A Fertő-tavi, 103810 kód-számú természetvédelmi és génállomány megőrzési célú különleges rendeltetésű vadászterület kiterjedése 9145 hektár. Igazgatóságunk személyi állományából 8 fő hivatásos vadász is egyben, akik eredményesen látták el 2015. év folyamán a vadgazdálkodással, vadászattal kapcsolatos teendőket az üzemterveknek megfelelően.

Erdőgazdálkodásunkat továbbra is az Igazgatóságunk vagyongazdálkodásában lévő védett erdők biodiverzitásának fenntartása, illetve gyarapodása érdekében végezzük, a szükséges beavatkozásokat ennek megfelelően végezzük.

Az Igazgatóság hagyományosan jó társadalmi kapcsolatait idén is sikerült fejlesztenünk. Számos közös programot, egyeztetést folytattunk az érintett kormányhivatali szervekkel, hatóságokkal. Közös ellenőrzéseket folytattunk az MVH-val, a rendőrséggel és a kormányhivatal különböző igazgatási szerveivel. A társadalmi szereplők közül kiváló a kapcsolatunk az oktatási intézményekkel. Győr-Moson-Sopron megye már 70 iskolájával, valamint a Nyugat-Magyarországi Egyetemmel szerződött együttműködésben van Igazgatóságunk. A térségben működő jelentősebb társadalmi szervezetekkel rendszeres kapcsolatot tartunk fenn, lehetőség szerint segítjük a munkájukat. Ilyenek pl.: a Fertő-táj Világörökség Magyar Tanácsa Egyesületet, vagy a Reflex Környezetvédelmi Egyesület.

A határon átnyúló társ nemzeti parkunk osztrák felével, a Nationalpark Neusiedler-see Seewinkel-el és az osztrák Fertő-táj tudományos kutatóintézetével, a Biologische Station Neusiedler-see-vel szoros szakmai együttműködést folytatunk. Az osztrák NP vezetőivel havi rendszerességgel egyeztetések zajlanak, ezen felül szakszemélyzetünk a tevékenységi körét érintően (pl.: őrszolgálat, tűzok-védelem, ökoturisztika) napi – heti rendszerességgel együttműködik osztrák partnerével. A Biológiai Állomással közös projektet készítettünk elő. Aktívan részt veszünk az európai nemzeti parkokat tömörítő szervezet, az EUROPARC, valamint annak alszervezete, a határon átnyúló nemzeti parkokat összefogó TransParcNet munkájában is.

17. Fontosabb célkitűzések a következő évre (Munkaterv)

17.1 Számvitel, pénzügy és munkaügy téren

- Az előírt központi adatszolgáltatások (kölségvetési, likviditási, beszámolási) határidőre történő teljesítése.
- Az önköltségszámításhoz szükséges alapbizonylatok és analitikus nyilvántartások szolgáltatott adatok, bizonylatok teljes körű ellenőrzése.
- Az induló projektek előkészítési feladataiban való részvétel.
- A bevezetett KIRA rendszerrel kapcsolatos többletfeladatok teljesítése.
- Teljes körű leltározás előkészítése, selejtezés lebonyolítása.

17.2 A bemutatás, az oktatás, látogatás terén

- A 2016-os évben, a korábbi évekhez hasonlóan törekszünk arra, hogy minél hatékonyabban tudjunk pályázati forrásokat bevonni a természetvédelmi tudatformálásba és az ökoturisztikai fejlesztéseinkbe. A pályázati források segítségével jelentős eszközfejlesztéseket (elektromos meghajtású vízi járművek, kerékpárok, kenek, távcsövek, spektívek, mikroszkópok, stb) szeretnénk megvalósítani
- Az Igazgatóságunk kezelésében lévő bemutatóhelyek és szálláshelyek látogatottságának/kihasználtságának növelése.
- A nemzeti park társadalmi megítélését javító intézkedések folytatása: előadások, nyílt napok, garantált túrák, a nemzeti park 25 éves jubileumához kapcsolódó rendezvények, vetélkedők, marketing eszközök kivitelezése.
- Jövőbeli fejlesztéseket megalapozó projektek elindítása (KEHOP, GINOP, PANANET+ /Au-Hu, NatNet Duna-Dunaj II. /Hu-Sk, stb.).
- A Magyar Nemzeti Parkok Hete kapcsán újra érdekes és attraktív programokkal várjuk majd az érdeklődőket.
- A meglévő tanösvények és kilátótornyok folyamatos karbantartásáról is - hasonlóan a korábbi évekhez – gondoskodni szeretnénk. Projektekből új tornyok kialakítását tervezzük.
- A 2016-os esztendőben is megjelentetjük a Turisztikai programajánlónkat.
- Az alapfokú oktatási (óvodai/iskolai) intézmények részéről érkező megkereséseknek eleget téve, bővíteni szeretnénk az igazgatósággal együttműködő, pl.: az erdei iskolai programjainkba, bemutató foglalkozásainkba bekapcsolódók körét.
- A 2015-ben lejáró együttműködési megállapodások megújítása, az oktatási intézmények természetvédelmi aktivitásának növelése.

17.3 Társadalmi kapcsolatok terén

- Szakmai összejövetelek, megbeszélések szervezése.
- Részvétel az Utazás 2016 kiállításon, Budapesten.
- Jeles zöld napi rendezvények szervezése.
- Részvétel a nemzeti parkok az őszi ökoturisztikai szakmai napokon.
- Részvétel a „Nemzeti Parkok Hete” szakmai rendezvényén.
- Helyi és regionális kiállításokon való megjelenés és képviselés.

- A Nemzeti Parki Termék védjeggyel rendelkező termékek körének bővítése Igazgatóságunk területén.

17.4 Természetvédelmi, tájvédelmi és erdészeti téren

- A rákosi vipera védelme érdekében az After Life tervben meghatározott kezelések elvégzése.
- A fokozottan védett növényfaj előfordulásával érintett területtulajdonosok tájékoztatása.
- Nemzeti Fejlesztési Tervben prioritás szerint finanszírozásra kerülő programok végrehajtása.
- KEHOP projektek kidolgozása.
- Vizes élőhely-rekonstrukciók vízellátásának és kutatásának biztosítása.
- Inváziós fajok (pl. bütykös hattyú, dolmányos varjú, róka, bálványfa) visszaszorítása.
- A fokozottan védett Kistóalmi láprét évi egyszeri kaszálásának biztosítása.
- A Soproni-hegység és a Pannonhalmi dombság fenntartási tervének elkészítése.
- 2016-ban tovább folytatjuk a fertő parti veresgyűrűs sommal erősen elcserjésedett gyeppek helyreállítását, egyelőre saját forrásokból.
- Az érintett erdőtervezési körzet erdőtervének lezárása.
- 2016-ban folytatjuk vadgazdálkodási tevékenységünket a 2007-17 üzemtervezési ciklusra megalakított Fertő-tavi (103810 kódszámú) vadászterületen.
- Az újonnan kialakítandó vadászterületek kijelölése és haszonbérbe adása során az Igazgatóságra háruló feladatok szakszerű ellátása.
- 2016-ban folytatjuk a fafajcserés állomány-átalakítást a saját kezelésben lévő véghasználatra érett nemes nyarasokban.
- A száraló üzemmódba sorolt erdőterületeinken a 2008. év végén elkészült kezelési tervnek megfelelő gazdálkodás.

17.5 Hatósági tevékenység terén

- Szorosabbra fűzni az együttműködést a rendőrkapitányságokkal és az Örökségvédelmi Irodával, valamint a Kormányhivatalokhoz integrálódó Természetvédelmi Hatósággal.
- Őrszolgálatunk területi ellenőrzései során törekedni fog a már megszokott állampolgárbarát eljárásának fenntartására és továbbvitelére.
- Fokozni kell az ellenőrzéseket az illegális hulladék lerakások, valamint az engedély nélküli horgászati és halászati tevékenységek ellen, kiemelten a Fertő-tó védett területein.

17.6 Pályázatok terén

- 2016-ban szeretnénk sikeresen lezárni a következő pályázataink előkészítését, és benyújtani, amint megjelennek a pályázati felhívások. Ezek a következők:
 - hansági élőhelyfejlesztéssel kapcsolatos KEHOP projekt, amelynek beadása 2016 év elején tervezett (február-március hónapokban)
 - fertői élőhelyfejlesztéssel kapcsolatos KEHOP projekt, amelynek tervezett benyújtása 2017, év elején lesz (várhatóan 2017. márciusban)
 - az FHNPI őrszolgálatának fejlesztését megcélzó KEHOP projekt, 2016. április környéki várható benyújtással

- a Csárdakapui Vízi Ökoturisztikai Központ kialakítását megcélzó GINOP projektünket 2016. május elején szeretnénk benyújtani
- két magyar-osztrák INTERREG pályázatunk (PaNaNet+ és Madárvárta 2) projektünk ökoturisztikai illetve kutatási témákban összeállt teljesen. A pályázati kiírás függvényében 2016-ban azonnal benyújthatóak.
- szeretnénk egy pályázatot összeállítani korábbi partnereinkkel a Magyarország-Szlovákia INTERREG Programban, amely környezeti nevelési, és kutatási célok mellett egy új Szigetközi Natúrpark létrehozását is segítené.
- ugyancsak 2016-ban az EU Central-Europe INTERREG programjában is szeretnénk részt venni egy pályázati előkészítésben az európai határon átnyúló védett területek (TransParcNet) együttműködési lehetőségeinek jobb kihasználása érdekében.